

බුදු දහම දැක ගනිමු - 13

අහුච්චා සමුතං හුච්චා භාච්චසනි

සහ

ඡාති ඡච්චයා ඡචාචචණං

රවිඤ්ඤ කොඡ්ඣලචේ

ප්‍රථම මුද්‍රණය : 2020 ජූනි (පිටපත් 5,000)

ISBN 978-955-43763-6-6

පොත පිළිබඳ විමසීම්:

මහාචාර්ය රවීන්ද්‍ර කොග්ගලගේ

Email: koggalage@yahoo.com

Web: <http://ravi.harimaga.com>

Mobile : 0777234239

මුද්‍රණය:

කොලිටි ප්‍රින්ටර්ස්

17/2, පැඟරිවත්ත පාර, ගංගොඩවිල

නුගේගොඩ

දුරකථනය: 011 4 870 333

ධම් දානයකි - නොමිලයේ බෙදාහැරීම පිණිසයි.

සබ්බ දුතං ධම්ම දුතං ජිනාති
සියලු දුතයන් අතරින් ධම් දුතය උතුම් වේ.

පුණ්‍යානුමෝදනාව

- අපගේ දෙමාපියන් වන වත්තල විසූ නැසීගිය ටී.එන්.සී. සිල්වා හා එස්. රත්නාවලී සිල්වා දෙපොලටත්, පානදුර නල්ලූරුවේ විසූ වයි. ඉවුඩින් සිල්වා සහ එස්. සැලිනෝනා දෙපොලටත් පින් පිණිස වත්තල, ටී. සන්ධ්‍යා සිල්වා, වයි.පී. සිල්වා, සවින්, සුපුන්, ශ්‍යාමාල්, නතාෂා සහ පවුලේ සියලු දෙනා විසින් සිදු කරන උතුම් ධර්මදුතමය පුණ්‍යකර්මයකි.
- අප අතරින් විශේෂී සැප්තැම්බර් 8 වැනි දිනට තෙවසරක් පිරෙන කුලකුංග මහතාට, මියගිය මව්පිය, ගුරුවරු, සහෝදරයින්ට, සියලුම ඥාතිවරුන්ට නිර්මල බුදු දහම් මඟ පෙන්වා දුන් ගරු පූජනීය අමතගවේශී ස්වාමීන් වහන්සේට, පූජනීය උඩුදුම්බර කාශ්‍යප ස්වාමීන් වහන්සේ ඇතුළු ශිෂ්‍ය ස්වාමීන් වහන්සේලාටද, දහම් මැදුර මැණියන් වහන්සේලාට, දහම් මඟට මට හැම අතින්ම උපකාර කළ කළණ මිතුරු මිතුරියන්ට මේ පින් අයිතිවේවා! එසේම අප සැමගේ දහම් ඇස පාද දීමට නොමඳව වෙහෙසෙන ගරු රවී කොග්ගලගේ මහතාට, පියාණන්ට මේ හවයේදීම උතුම්ම නිවනින් නිවෙන්නට මේ කුසල් හේතු වාසනා වේවා! එසේම මාගේ දරුවනටද ධර්මාවබෝධය සඳහා මේ පින් හේතු වාසනා වේවා!
- බෙල්ලන්විල විසූ දෙන් මාටින් අබේගුණසේකර, ඇම්. ප්‍රැන්සිනා පෙරේරා හා යූ.කේ. ඩොනල්ඩ් ගුණසේකර, ඇල්. චන්ද්‍රාවතී යන අප ආදරණීය දෙමාපියන්ටත්, මේබල් අබේගුණසේකර සහෝදරියටත්, පිළියන්දල සුවාරපොළ විසූ ලුවිස් බාලසූරිය අප පියතුමා ඇතුළු මියගිය සංසාරගත සියළු නෑදෑ හිතවතුන් මෙම ධර්මදුතමය කුසලයෙන් සාංසාරික දුකෙන් එතෙරව අජරාමර නිර්වාණ ශාන්තිය පිණිසම උපනිශ්‍රය වේවායි ප්‍රාර්ථනා කරමු.
අප සැමට නිවැරදි සදහම් මඟ පෙන්වමින් සද්ධර්මය ප්‍රචලිත කිරීමට කැපවී කටයුතු කරන මහාචාර්ය රවීන්ද්‍ර කොග්ගලගේ මැතිතුමාට නිදුක් නිරෝගි චිර ජීවනය වේවා!

සුවිත් සස්විඳු බාලසූරිය පුතුටත්, ඡවේන්ද්‍රී බාලසූරිය දියණියටත් නිදුක් නිරෝගි සුව හා යහපත් අනාගතයකට මෙම කුසලය හේතුවේවා!

ධර්මාවබෝධයට ඇවැසි උදව් උපකාර නොපැකිලව ඉටු කරදෙන මාගේ කළාන මිත්‍ර නලින්ද ශ්‍රී වංශනාත මහතාටත්, එම මෑණියන්ටත් නිදුක් නිරෝගි සුව සහ ඉක්මන් ධර්මාවබෝධය සඳහාද මෙම කුසලය හේතු වාසනා වේවායි පතමු.

එසේම සුජීවත්ව සිටින අප සැමටත්, සියළු ඥාතීන්ටත්, ලෝ වැසි සියළු දෙනාටත් නිදුක් නිරෝගි හා දීර්ඝායුෂ පිණිසත් මෙම ධර්මදානය කුසලය උපකාර වේවා! අප සැමට දහම් ඇස පහද දෙන මහාවාර්ය රචින්ද කොග්ගලගේ මැතිතුමාට උතුම් කුසල ඛලයෙන් චතුරාර්ය සත්‍ය අවබෝධ වේවා!

- මිය ගිය දෙමාපියන් වන නන්ද සහ එඩ්වඩ් රණවක දෙදෙනාට නිවන් සුව පතා ඔස්ට්‍රේලියාවේ වෙසෙන පුත් අරුණ රණවක.
- අපගේ ආදරණීය දෙමාපියන් ඇතුළු සියළු ඥාතී හිතමිත්‍රාදීන්ට මේ පිං අනුමෝදන් වී අමා මහ නිවනින් සැනසෙත්වා! අපි සියලු දෙනාටත් ධර්මාවබෝධය පිණිසම මේ ධර්මදානය කුසලය හේතු වාසනා වේවා! සුජීවත්ව සිටින සියළුම ඥාතීන්ට මෙම ධර්මදානය කුසල ඛලයෙන් නිදුක් නිරෝගි සුවපත්භාවය ලැබේවා! හොඳ සිහිය පිහිටාවා! ඒ තුළින් මේ ධර්ම සම්මර්ශනය කරගෙන මේ ජීවිතයට අර්ථයක් සිද්ධ කරගන්නට මේ කුසල ධර්මය උපනිශ්‍රය වේවා! මෙම ධර්මදානය කුසලය ඔබ අප සැමට නිවන පිණිසම පාරමිතාවක් වේවා!
- ප්‍රේමා ජයතිස්ස මෑණියන් සහ රෙජිනෝල්ඩ් ජයතිස්ස පියාණන්ට නිවන් මග පාරමි පුරා ගැනීමට රත්නත්‍රයේ ආනුභාවයෙන් දීර්ඝායුෂ ලැබේවා! ජගත් කුමාර සොයුරාට හවයක් හවයක් පාසා සුගති ලෝකයට සම්මාදිට්ඨිය ඇතිව ඉපදෙන්නටත්, නිවන් මග සපුරා ගැනීමටත් මේ කුසලය ජාති ජාතික් වාසනා වේවා!
- ගොතටුව පදිංචි ජී.ජී. ආරච්චිගේ මහතා සහ එම මහත්මියගේ දෙමාපියන් වන ඩී.පී. ආරච්චිගේ මහතා සහ එම මහත්මිය, ජේ. ඇල්වින් ද අල්විස් මහතා සහ එම මහත්මිය, සහෝදර සහෝදරියන් වන පියදස අත්තනායක මහතා, ජේ. සිරිමාන්න ද අල්විස් මහතා, ඩී.කේ.එන්. ආරියරත්න මහත්මිය ඇතුළු මියගිය සියලු ඥාතීන්ටත්, පරලෝභූපත් සියලු සංසාරගත ඥාතීන්ටත්, අපගේ සියලුම ගුරුමෑණිවරුන්ටත්, ගුරුපියවරුන්ටත්, සසර වසනා තුරා සතර අපායෝත්පත්තියකට නොපැමිණ, ඉක්මන් ආත්ම හවයකදීම, චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය අවබෝධ කර උතුම් නිර්වාණ සුවය ලබා ගැනීමට මෙම

පුණ්‍යකර්මයම හේතු වාසනා වේවා යි, දූ දරුවන්, මුණුපුරු මිණිපිරියන් ඇතුළු සියලු දෙනා විසින් ම ප්‍රාර්ථනා කරනු ලැබේ.

- පරලෝසූපත් ආදරණීය දෙමාපියන් වන ජනානන්ද මහතා සහ දයා ගුණරත්න මහත්මියට පින් පිණිස සුදර්ශන මහතා ඇතුලු පවුලේ සෑම විසින්.
- ජනිතා අල්ගම මහත්මියගේ දයාබර පියාණන් වන අභාවප්‍රාප්ත සනත් අල්ගම මහතාට පින් පිණිසත්, සුජීවත්ව සිටින දෙමාපියන් ඇතුළු පවුලේ සෑමට නිදුක් නිරෝගීභාවය සහ ඉක්මන් ධර්මාවබෝධය පිණිසත් - කැනඩාවේ වෙසෙන රුවන් එගොඩගේ මහතා විසින්.
- පරලෝ සූපත් ඩී.ඩී. හෙන්රි පියාණන්, මව සහ පරලෝ සූපත් සහෝදරිය, සහෝදරයන් ඇතුළු සියලු මිය ගිය ඥාතීන්ට පුණ්‍යානුමෝදනා පිණිස මෙම ධර්ම දනමය පුණ්‍ය ක්‍රියාව හේතුවේවා! ඔස්ට්‍රේලියාවේ මෙල්බර්න් හි පදිංචි අසෝක ජයසිංහ දම්පතීන් විසින් මේ ධර්මදනයට දයකත්වයක් දරණ ලදී.
- මහාවාරිය රවින්ද්‍ර කොග්ගලගේ මහතා මීට දශකයකට පමණ පෙර හඳුනාගන්න ලැබුණේ එතුමා විසින් සෙනසුරාද දිනයන්හි නුගේගොඩ සුභද්‍රාරාමයේ පැවැත්වූ භාවනා සහ ධර්ම සාකච්ඡා වැඩසටහන් වලට සහභාගී වීමත් සමග යි. අප දෙදෙනාව මේ වැඩසටහන් සඳහා යොමු කළේ අපගේ කළ්‍යාන මිතුරියක් වූ, මෑතකදී අප අතරින් වෙන් වූ, කලුබෝවිල අප නිවස අසලම පදිංචිව සිටි ජයන්ති බාලසූරිය මහත්මියයි. මෙම වැඩසටහන් වලට අති පූජ්‍ය පීටිගල ගුණරතන ස්වාමීන් වහන්සේ වැනි ධර්මකථික ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් සහභාගී වූ නිසා අප හට එම ස්වාමීන් වහන්සේ ද දැනගැනීමට හැකි වුණි.

අති පූජ්‍ය කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ දැනගන්න ලැබුණේ ද ඔබ නිසාම ය. පොත්පත්, අන්තර්ජාල සාකච්ඡා සහ ලෝකෝත්තර දහම් මග පෙන්වාදෙන ස්වාමීන් වහන්සේලා කෙරෙහි අපව යොමු කිරීම ආදී කාර්යයන් අප ලංකාවෙන් බැහැර වුවද තවමත් ඔබගෙන් ලබාගන්නා සේවාවන්ය. ඔබතුමාගේ මැදිහත් වීමෙන් කෙරෙන ලංකාවේ පුරාණ ආරණ්‍ය සේනාසන ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීමේ කටයුතු ඉතා අගය කොට සලකමු.

ඔබතුමාගේ මෙකී පුණ්‍යකටයුතු ඉදිරියේදී ද සාර්ථකව කරගෙන යාමට අවශ්‍ය වෛර්යය, ශක්තිය ලැබේවායි පතන අතර, ඔබතුමාට නිවන් අවබෝධය ඉක්මනින් ලඟා කරගැනීමට හැකිවේවායි මෙන් සිතින් ප්‍රාර්ථනා කරමු!

සේනක සහ වාන්දනී සමරසිංහ (විනිපෙග්, කැනඩාව).

- පරලෝඝපත් ආචාර්ය අමිත් ඉන්දික මුනින්ද්‍රසයන්ට පිං පිණිස සහ උතුම් චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධය පිණිස මෙම ධර්මදන්තය කුසලය උපනිශ්‍රය වේවා!

ඉරංගා මුනින්ද්‍රස ඇතුළු පවුලේ සැම.

පෙරවදන

මොහසම්බන්ධනො ලොකො හබ්බරුපො'ව දිස්සති,
උපධිසම්බන්ධනො බාලො තමසා පරිවාරිතො,
සස්සති විය බායති පස්සතො නත්ථි කිඤ්චනං.

බු: නි: 1, උදනපාළි, උදෙන සූත්‍රය, 288 පිට, බු: ඡ: මු:

“මෝහය හා බැඳුණු ලෝකය මතු ඇති වන්නක් වගේ පෙනේ. උපධිත් (ස්කන්ධ) හා බැඳුණු අඥනයා අවිදු අඳුරින් වටකරන ලද්දේ හැමදා ම තියෙන්නා සේ සලකයි. (සස්සති විය බායති) ප්‍රඥවෙන් බලන්නහුට කිසිවක් නැත. (පස්සතො නත්ථි කිඤ්චනං)”

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ශුන්‍යතා දැක්ම දේශනා කොට වදළේ, උදේනරජුගේ මාගන්ධියා බිසව විසින් උපක්‍රමයකින් සාමාවතී බිසව ඇතුළු ස්ත්‍රීන් පන්සියයක් ගින්නෙන් දවා මරණයට පත් කරනු ලැබූ සිද්ධිය අරභයා ය. මෝහයෙන් බැඳුණු සත්වයෝ එබඳු දේ කරති. මෝහය නිසා සළායතනිකව අත්දකින ලෝකය විඤ්ඤණයේ නාමරූප ප්‍රතිබිම්බයක් පමණක් බව නො දකින පුහුදුන් ලෝකයාගේ ස්වභාවය එයයි. අද අපි ජීවත් වන ගෝලීය සමාජ ව්‍යුහය තුළ දශඅකුශලය බලගතු වෙමින් පුහුදුන් බව උත්සන්න වෙමින් තිබේ. බුදුදහම අප රටේ ඓතිහාසික උරුමයක් වන නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශුන්‍යතා ප්‍රතිසංයුක්ත ධර්මයෙහි මූලිකාර්ථයන් ඓතිහාසික වශයෙන් අනුක්‍රමයෙන් පුහුදුන්ගත වෙමින් තිබේ. සියලු බුදුවරයන් වහන්සේලාගේ ශාසන අතුරුදන් වන්නේ ඒ ආකාරයෙනි.

සම්බුද්ධ පරිනිර්වාණයෙන් සියවස් 26 ක් ගතවෙමින් පවත්නා අද යුගයෙහි ද ධර්මය අවබෝධයෙන් බොහෝ සෙයින් දුරස්ථ ඇත්තේ ද ඒ ආකාරයෙනි. ප්‍රත්‍යුත්පන්නයෙහි දැකියයුතු දහමක් අතීත අනාගත දෙකේ දෝලනය වෙමින් ඇති සිතකට විෂය වේ යයි නො කිවහැකි ය. අතීතය එක් අන්තයක් බවත් අනාගතය දෙවන අන්තය බවත් ප්‍රත්‍යුත්පන්නය එහි නො ඇලී ප්‍රඥවෙන් විනිවිද දැකියයුතු බවත් මජ්ඣිම සූත්‍රයෙහි සඳහන් වී තිබේ. මේ කරුණ පිළිබඳ විශේෂ උනන්දුවක් දක්වන මහාචාර්ය, රවීන්ද්‍ර කොග්ගලගේ මහතා ධර්මසාකච්ඡා පවත්වමින් ධර්මකාමීන් පුබුදුවීමෙහි ලා මහත් ප්‍රයත්නයක් දරණ බව අපි දනිමු. එතුමන් විසින් වරින් වර පවත්වන ලද ධර්මසාකච්ඡා “බුදුදහම දැකගනිමු” යන තේමාවෙන් මුද්‍රණද්වාරයෙන් පොත් 12 ක් හෙළිදක්වා ඇත. දැන් ඔබ

අතට පත් වී ඇත්තේ එහි 13 වැනි අංකයයි. “අනුක්‍රම සම්පූර්ණ හුණු න භවිස්සති” සහ “ජාතිපච්චයා ජරාමරණං” යන තේමා දෙක පිළිබඳව වරින් වර කරන ලද ධර්ම සාකච්ඡා ඇසුරු කරගෙන මේ නව සංග්‍රහය සම්පාදනය කර ඇත.

මෙවන් ධර්ම සංග්‍රහයන් මගින් තවදුරටත් ධර්මකාමීන්ට අනුග්‍රහ දැක්වීම සඳහා මහාචාර්ය, රවීන්ද්‍ර කොග්ගලගේ මහත්මාණන්ට ශක්තිය ධෛර්යය වේවා, රත්නත්‍රය ආශීර්වාදය වේවා යි අපි ආශීංසනය කරමු.

කොස්වත්තේ අරියවිමල හිමි

- සංඛාර දුක්ඛය සහ ජාති පච්චයා ජරා මරණ -

ආයඪී දර්ශනය කියන්නේ තිස්එක් තලයම ඉක්මවා යන දුක්මක්. ඒ සඳහා ලෝකය, ලෝක සමුදය, ලෝක නිරෝධය සහ මාර්ගය අවබෝධ කළ යුතු වෙනවා. එහෙම අවබෝධ කරන්නේ නැතුව නිවනක් නැති බවත්, එය බාහිරයෙන් නොව, තමා තුළින් සෙවිය යුතු බවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරලා තියෙනවා (රොහිතස්ස සූත්‍රය¹). බලයක් පමණ ශරීරය තුළින් කියන කොට, ආයතන තුළින් සෙවිය යුතුයි කියලා අපි තේරුම් ගන්න ඕනෑ. ආයතන මුළුව මතමයි ලෝකයක් පැනවෙන්නේ. තව විදියකට කියනවා නම් ඒක අවිද්‍යාවෙන් කරපු සංඛාරයක්. ඒකට බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙන නිර්වචනය තමයි සංඛාර දුක්ඛය. සංඛාර දුක්ඛය කියන්නේ අපට කයට හෝ මනසට දූනෙන දුකක් නොවන බව අපි මුලින්ම තේරුම්ගත යුතුයි. ප්‍රඥාවට විතරයි ඒ දුක ගෝචර වෙන්නේ. ලෙඩක් හැදුනොත් ඒ දුක කයට දූනෙනවා. හිත් නැවුල් ආදිය මනසට දූනෙනවා. නමුත් දුක්ඛ ආයඪී සත්‍යය කියන්නේ එහෙම දූනෙන දුකක් නෙවෙයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ නමකට විතරයි මේ දුක්ඛ ආයඪී සත්‍යය තමා විසින්ම සොයාගෙන ලෝකයාට කියාදීමේ හැකියාව තියෙන්නේ.

සංඛාර දුක්ඛය දන්න-දකින කෙනාට දුක්ඛේ ඤාණං ඇතිවෙනවා. ඒ කෙනාට අනිවායඪීයෙන්ම දුක්ඛ සමුදයේ ඤාණයත් තියෙනවා. දුකේ ඤාණං, දුකේ සමුදයේ ඤාණං, දුකේ නිරෝධේ ඤාණං, මග්ගේ ඤාණං කියන ඤාණ හතරම ඇතිවෙන්නේ එකට බව ගවම්පති සූත්‍රයේ² දේශනා කරලා තියෙනවා. එතකොට කෙනෙක් දුක ගැන ආයඪී සත්‍යයක් විදියට කතා කරනවා නම් එයාට අනිවායඪීයෙන්ම දුක්ඛ සමුදය, නිරෝධය, මාර්ගය ගැන අවබෝධයක් තියෙන්න ඕනෑ. ඒ අවබෝධයටයි සම්මාදිට්ඨිය කියන්නේ. එහෙම කෙනා තමයි ආයඪී මාර්ගය මොකක්ද කියලා නිසැකවම දැනගෙන ලෝකයට අයිති වැඩපිළිවෙළයි, ලෝකයෙන් එතෙරවෙන වැඩපිළිවෙළයි අතර වෙනසක් දකින්නේ.

ඒ නිසා දුක්ඛේ ඤාණං ඇතිකර ගන්න නම් මේ සංඛාර දුක්ඛය මොකක්ද කියලා විමසිය යුතු වෙනවා. අපි හැමෝම සාමාන්‍ය ලෝකයේ මට්ටමින් දන්න දුකක් තියෙනවා. නමුත් ඒ දැනීම දුක්ඛේ ඤාණං වෙන්නේ නැහැ.

¹ රොහිතස්ස සූත්‍රය - සංයුත්තනිකාය, සගාථවග්ගය, දෙවපුත්තසංයුත්තය, නානාතිත්ථියවග්ගය.
² ගවම්පති සූත්‍රය - සංයුත්තනිකාය, මහාවග්ගය, සච්චසංයුත්තය, කොට්ඨාමවග්ගය.

කැමති දෙය නොලැබෙන කොට දුකයි කියන එක ආයඪී දර්ශනය නෙවෙයි. දුක ගැන බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරපු ටික - ඡාතිපි දුකතා, ඡරාපි දුකතා, ව්‍යාධිපි දුකතා, මරණමපි දුකතා, අප්පියෙහි සමපයොගො දුකතා, පියෙහි විප්පයොගො දුකතා, යමපිච්ඡං න ලහති තමපි දුකතං කියන වචන ටික ඇහෙන කොට හරි සරළයි, අපි දුක කියලා දන්න ටික නේද මේ කියලා තියෙන්නේ කියලා අපට හිතෙනවා. නමුත් අපට අමතක වන කරුණ තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ 'පෙර නොඇසූ විරු දහමක්' බව. සාමාන්‍යයෙන් කට වචනයට 'අපිත් චතුරායඪී සත්‍යය දන්නවා, අපටත් දුක තේරෙනවා' කිව්වාට, ඊට වඩා මහා ගැඹුරක් මේ දේශනා කරලා තියෙන්නේ කියලා තේරුම් ගන්න.

තව දුරටත් නුවණින් විමසන කෙනාට පෙනෙනවා අපි කවුරුත් දන්න දුක නෙවෙයි, ඊට වඩා මහා ගැඹුරක්, අපට නොපෙනෙන දහමක් මේ දුක්ඛ ආයඪී සත්‍යය කියලා. අපේ තර්කයට, අපේ දෘෂ්ටියට ගැළපෙනවා නම් ඒක පිළිගන්න එපා (මා ආකාරපරිචිතකෙතන මා දිට්ඨිනිජ්ඣානකතනියා) කියලා කාලාම සූත්‍රයේ³ දේශනා කරලා තියෙනවා කියලා ඔබ අහලා තියෙනවාද?

උපුටාගැනීම - 2020-01-27 - අන්තර්ජාල සාකච්ඡාව

- ඡාති ප්‍රත්‍යයෙන් ඡරා මරණ -

මොනවා හටගන්න තැනද මරණය තියෙන්නේ? පඤ්ච උපාදන ස්කන්ධය හටගන්න නිසා මරණය කියන එකට වඩා වෙනස් විදියක් පෙනෙන්නේ නැත්ද? ස්කන්ධ වලින් තොරව මරණය ගැන කතා කරන්න විදියක් ඇත්තෙම නැත්ද? මේ පැත්තෙන් කරුණු විමසන්න අද අපි උත්සාහ කරමු.

මරණය කියලා ධර්මතාවයක් තියෙනවා. ස්කන්ධ කියන කොටම අපට ඔලුවට එන අදහස පැත්තකින් තියලා මරණය කියන ධර්මතාවය ගැන විතරක් විමසන්න බලමු. මරණය කියන්නේ එළයක්. මරණය කියන ධර්මතාවය ලෝකයට අයිතියි. ඕනෑම ධර්මතාවයක සමුදය අවිද්‍යාව දක්වාම භොයාගෙන යන්න ඕනෑ. ඒ ධර්මය සංඛතයි, පටිච්චසමුප්පන්නයි, අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් කියන ධර්මතාවය දකින්න ඕනෑ.

³ කාලාම සූත්‍රය - අභිගුත්තර නිකාය, නිකතිපාතය, මහාවග්ගය.

අපි හැම තිස්සෙම ලෝකයට අයිති තව ධර්මතාවයක් හේතුව විදියට දන්න හදනවා. එතකොට මේ අවිද්‍යාව කියන එක වැහෙනවා.

හටගත්තෙන් දුක, පවතින්නෙන් දුක, නැතිවෙන්නෙන් දුක කියලා ධර්මතාවයක් අපි අහලා තියෙනවා. මරණය කියන එකත් අපට හටගෙන තියෙනවා කියන කරුණ නුවණින් විමසිය යුතු වෙනවා. අපි අදහස් කරන මරණය නැති වුණොත් දුකද? හැම මරණයම දුකද? මරණයෙන් මිදෙන්න නම් අපි මරණයේ සංඛත බව, පටිච්චසමුප්පන්න බව, අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් බව තේරුම්ගන්න ඕනෑ. මොකක්ද මේ මරණය කියන්නේ, ඇයි මරණය ඉපදුනේ කියලා හොයන්න ඕනෑ. මරණය දුකයි කියලා සම්මුතිය තුළින් අපට අදහසක් තියෙනවා. සම්මුතියෙන් අපි දන්න ඒ දුක නෙවෙයි, ඊට වඩා ගැඹුරු දුකක් මෙතන අදහස් වෙන්නේ කියන බව අපි තේරුම් ගන්න ඕනෑ. ඒ කියන්නේ දුක්ඛ ආයඞ් සත්‍යය පැත්තෙන් බැලිය යුතුයි. අපි මරණය ගැන හිතන්නේ සංකල්පයකින් - ස්කන්ධ ටිකක් තියෙනවා, ඕක නැතිවෙනවා, බිඳෙනවා කියන එක නෙවෙයි දැකිය යුත්තේ. මරණය කියලා අදහසක් අවිද්‍යාව මත උපද්දවලා තියෙනවා. මරණය කියන එකත් අර වතුරේ බල්ලෙක් වගේ උපද්දවාගත්ත ධර්මයක් කියලා තේරුම්ගන්න ඕනෑ. අපි හදගත්ත, ලෝකයට අයිති දේවල් තුළින් ඒ ගැන අපි හිතන්නේ, නමුත් ‘මරණය කියන ස්වභාවයම ජාති ධර්මයක්’ කියලා දකින්න ඕනෑ. අවිද්‍යාව නිසාම උපදින ධර්මතාවයක්. අවිද්‍යාව යෙදුනේ නැත්නම් මරණය කියන කරුණ අදුළ වෙන්නෙම නැහැ. අපි නිතර ගන්න උපමාවේ වතුරට එබෙන බල්ලා වගේ - නිරෝධ ධර්මයක් මෝඩකම මත උපද්දවාගෙන.

ලෝකයට අයිති අදහසක් මත පිහිටලයි අපි මරණය ගැන හිතන්න. ඒ අදහස් ටිකෙන් අපි මරණය විස්තර කරන්න යනවා. මූලිකව එහෙම තමයි පටන් ගන්න තියෙන්නේ. නමුත් මේ ලෝකෝත්තර දර්ශනය විමසන කොට පටිච්චසමුප්පාදයේ හැම අංගයක්ම වෙනම සංඛතයි, පටිච්චසමුප්පන්නයි, අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් කියලා දකින්න ඕනෑ. කටපාවම් කරපු වචන ටික දගෙන සිතීමක් නෙවෙයි අප කළ යුත්තේ.

ජාතිය නිසා මරණය කියලා අහන කොටම - එතන ස්කන්ධ තියෙන්න ඕනෑ, ඒවා කැඩිලා බිඳිලා යන්න ඕනෑ කියන අදහස් ගොඩක් අපට හිතට එනවා. ඒ අදහස් කරන ජාතිය ලෝකය තුළ ඉන්න කෙනාට හම්බවෙන ජාතියක්. ‘මෙය ඇති කල්හි මෙය වෙයි - ඉමස්මිං සති ඉදං හොති’ කියන ධර්මතාවය ඉස්මතු වෙන විදියට මේ මරණ ධර්මතාවය ගැන විමසන්න

උත්සාහ කරන්න. 'මෙය වැයවෙලා මෙය හටගන්නවා' කියන්නේ පටිච්චසමුප්පන්න බව ද?

මේ මරණය කියන ධර්මතාවයේ ඉපදීමටත් ජාතිය කියනවා. ස්කන්ධ ඉපදීමට ජාතිය කිව්වා වගේම, මරණය ඉපදීම කියන තැනත් තියෙන්නේ ජාතිය. ඒ ජාතිය තියෙනකම් තමයි මරණය තියෙන්නේ. මරණය උපද්දන්න හේතු තියෙනකම් මරණය උපදිනවා. ඒ හේතු අපි දන්න ලෝකය තුළ ඒවාට ගළපන්න එපා. ඒ නිසායි මම මුලින්ම ඇහුවේ මේ ස්කන්ධ වලින් තොරව මරණය ගැන කතා කරන්න බැරිද කියලා.

ඔය කරුණ හැම ධර්මතාවයකටම දලා බලන්න. පටිච්චසමුප්පාදයේ හැම අංගයක්ම වෙන වෙනම ගත්තොත් සංඛතයි, පටිච්චසමුප්පන්නයි, අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් කියන බව තේරුම් ගන්න. පටිච්චසමුප්පාදයේ වචන ටික ගැලපීම විතරක් නෙවෙයි අපි කළ යුත්තේ. ඒකෙන් විතරක් හොයන්න යන්න එපා. මේ හැම එකක්ම මේ දුක්ඛ ආයතී සත්‍යයට යටත්. ආයතී සත්‍යය හතරම පටිච්චසමුප්පාදයේ එක ධර්මතාවයක් තුළ තියෙන්න ඕනෑ. මරණය කියන ධර්මතාවය තුළ දුක විතරක් නෙවෙයි, දුකයි, සමුදයයි, නිරෝධයයි, මාර්ගයයි කියන කරුණු හතරම දකින්න ඕනෑ. එතකොට තමයි සම්මාදිට්ඨිය ඇතිවෙන්නේ.

මරණය කියන්නේ දුක නම්, මරණය ඉක්මවා යෑම කියන්නේ මරණය නූපදීම වෙන්න ඕනෑ. මරණයේ නූපදීම තේරුම්ගන්න නම් මරණය ඉපදුන හැටි තේරුම්ගන්න ඕනෑ. මරණය ඉපදුනේ අවිද්‍යාවෙන් කියලා තේරුම්ගන්න ඕනෑ. මරණය ලෝකයට අයිති වෙනත් කරුණකට සම්බන්ධ කළාට ඔය ධර්මතාවය තේරුම්ගන්න බැහැ.

ඔය විදියට දහම විමසන කොට ලෝකයට අයිති දර්ශනයයි, ලෝකෝත්තර දර්ශනයයි අතර වෙනසක් දකින්න පුළුවන් වෙනවා. මරණය කියන ධර්මතාවය අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් කියන එක තමයි ඇත්ත - එච්චරයි. සිතෙන් හටගන්නා කිව්වහම, සිත තියෙන්නේ කොහෙද කියලා ඊළඟට ප්‍රශ්නයක් එනවා. සිත ගැනත් හොයන්න තියෙනවා. ඔවා හිතේ තමයි තියෙන්නේ, එළියේ නැහැ කියලා තමයි අපට මුලින් හිතෙන්නේ. නමුත් එතනත් තව අඩුවක් තියෙන බව තේරුම් ගන්න. එළියේ නැති වුණාට හිතේ තියෙනවා කිව්වහම, ඒ අදහසත් ඇති ලෝකයට අහුවෙන්න. දහම විමසීමේදී පියවරින් පියවර ඉදිරියට යන්න තියෙනවා.

ඒ නිසා ඊළඟ පියවර විය යුත්තේ හිතේ හැඳුනා නම් ඒ හැඳුනේ කොහොමද? හිත කියන්නේ මොකක්ද? ආදී වශයෙනුත් නුවණින්

විමසන්න වෙනවා. ඒකටත් යොදන්න තියෙන්නේ මූලින් කියපු ධර්මතාවයම තමයි - සංඛතයි, පටිච්චසමුප්පන්නයි, අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් කියලා. එතකොට ඒ විදියට දැක්කා නම් හිතේ උපන්නා කියන කතාවක් යොදන්නත් බැහැ. ඒකත් තව වතුරේ හදපු බල්ලෙක් වගෙයි.

අපි කරන්න ඕන වැඩේ නෙවෙයි මේ කියන්නේ කියන බව මෙතනදී තේරුම් ගන්න. ඉස්සෙල්ලාම අපේ දැක්මයි නිවැරදි කරගත යුත්තේ. දැනට සමහර විට අපට දැක්මක් ඇවිල්ලා තියෙන්න පුළුවන් මේ ටික හිතේ හැදුණේ, එළියේ නැහැ කියලා. ඒ හිතේ හැදුණ එකත් හැදෙන්න හේතුවක් තියෙනවා. හිත කියලා එකකුත් අපි අවිද්‍යාව මත හදගෙන තියෙන්නේ. ඒ නිසා එතනත් විමසන්න ඕනෑ. ඒකත් සංඛතයි, පටිච්චසමුප්පන්නයි, අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් කියන ධර්මතාවයට යටත්. හිත කියන එකත් ලෝකයට අයිතියි. හිත කියන එක ලෝකෝත්තර කියලා කියන්න බැහැ නේද? එතකොට හිතේ හැදුවා කියලා දැක්කට ලෝකයෙන් එතර වෙන්න බැහැ. හිත කියන්නෙන් අවිද්‍යාවෙන් කරපු සංඛාරයක්.

ඉතින් දහම විමසන්න උපකාරයක් වශයෙනුයි මම මේ ටික කිව්වේ. දහම විමසගෙන යනකොට තව තව කරුණු වැටහෙන්න පටන් ගනියි. අපි බලන විදිය ක්‍රම ක්‍රමයෙන් වෙනස් වෙන්න ඕනෑ. ලෝකෝත්තර දර්ශනය කියන්නේ අපි හිතන විදිය නෙවෙයි. ධර්මයටම ගලපන කොට අපට පෙනෙනවා මෙතන තව මොකක්දෝ අඩුවක් තියෙනවා කියලා. ‘අපි තවම දන්නේ නැහැ, බුදුරජාණන් වහන්සේ විතරයි දන්නේ’ කියන තැන ඉදගෙන තමයි දහම විමසිය යුත්තේ. එහෙම පෙනෙනවා නම් එතන ප්‍රඥාව යෙදිලා. අපි තවම දන්නේ නැහැ කියන එක ගැන දුක් වෙන්න එපා, සතුටු වෙන්න. දන්නේ නැහැ කියලා දකින එකත් එක්තරා විදියක ප්‍රඥාවක් කියන තැන ඉදන් දහම තේරුම් ගන්න උත්සාහ කරන්න.

උපුටාගැනීම - 2019-12-08 - කලාවැව ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් සමග කළ දහම් සාකච්ඡාවක්

- අනුත්‍රවා සමභූතං නුත්‍රවා න භවිස්සති -

ස්වාමීන් වහන්සේ: අනුත්‍රවා සමභූතං නුත්‍රවා න භවිස්සති කියන තැන නිවැරදි අදහස ගත්තොත්, ‘නොහටගත් බව’ කියන එකයි එතන පෙන්න්නේ. ‘නොවෙච්ච දෙයක් වුණා’ කියන අර්ථයෙන්. එහෙම නැතුව ‘පෙර නොතිබුණු’ කතාවක් නෙවෙයි මේ කියන්නේ. ‘පෙර

නොතිබීම හටගෙන ඉතුරු නැතුව නිරුද්ධ වුණා' කියලා ප්‍රසිද්ධ පාඨයක් තියෙනවා. සම්මුතියෙන් ඒක කාල තුනකට දුගෙන තියෙන නිසා තමයි ඒ අදහස ඇවිල්ලා තියෙන්නේ. 'හුතවා' කියන එකේ අර්ථය 'වුණා' කියලා ගන්න පුළුවන්. 'න භවිස්සති' කියන්නේ 'ඒ දෙය වෙන් න බැහැ' කියන අර්ථය. 'සම්භූතං' කියන්නේ එහෙම එකක් පෙන්නනවා, පහළවෙනවා.

අහුතවා සම්භූතං හුතවා න භවිස්සති - මූලිකුත් කියන්නේ ඒක, අහිනුත් කියන්නේ ඒකමයි. 'අහුතවා' කියන්නේ 'වෙලා නැහැ'. වෙලා නැති එකක් 'සම්භූතං' කියන්නේ හටගෙන පෙන්නනවා. 'භවිස්සති' කියන්නේ 'වෙනවා' කියන එක. 'න භවිස්සති' කියන්නේ 'ඒක වෙන් න බැහැ'. වෙන් න බැරි දෙයක් වෙලා කියන එක. සම්මත වෙච්ච අදහස තුළින් හරි ලස්සනට කියවෙනවා 'පෙර නොතිබීම හටගෙන ඉතුරු නැතුව නිරුද්ධ වුණා' කියලා. ඒකත් ලස්සනට ගැලපෙනවා. නමුත් එතන නිවැරදි අදහස කියවෙන්නේ නැහැ කියලා මට හිතෙනවා.

කොග්ගලගේ මහතා: ඔබවහන්සේ කියන අදහස ලෝකෝත්තර දහමට ගැලපෙනවා. ඒ පාළි වාක්‍ය තේරුම් කිරීමෙයි වැරද්ද තියෙන්නේ. අපි මේ නොහටගත්ත දෙයක්ම උපද්දවාගෙන - වෙන් න බැරි දෙයක් සිදුවෙලා. සම්භූතං කියන කොටත් භූත ස්වභාවයක් - මායාකාරී බවක් කියන අර්ථයකින් හිතන්න පුළුවන්. සතරමහා භූත කියන කොට ඔය අර්ථයමයි යෙදෙන්නේ.

ස්වාමීන් වහන්සේ: 'වෙලා නැති' දෙයක් හටගන්නවා. හුතවා - ඒ වෙච්ච දෙය (හටගැනීම) - 'න භවිස්සති' - වෙන් න බැහැ කියන කොට කොහෙන් කිව්වත් මේක එක තැනකටම තමයි වැටෙන්නේ.

කොග්ගලගේ මහතා: දෙකක් විදියට නෙවෙයි, ඔය කියමන එක පේළියටම ගන්න ඕනැ. 'වෙලා නැති' දෙයක් 'වුණා' - ඒ සිද්ධිය 'වෙන් න බැරි' දෙයක් කියන අදහසයි යෙදෙන්නේ.

ස්වාමීන් වහන්සේ: යං කිංඤ්චි සමුදය ධම්මං සබ්බං තං නිරොධ ධම්මං කියන පාඨයත් සම්මුතිය තුළ එක එක ආකාරයට තෝරනවා. යම් ධර්මතාවයක් තියෙනවා නම් ඒක හටගන්න බැරි දෙයක් මිසක් නැතිවෙලා යන කතාවක් නෙවෙයි මෙතන තියෙන්නේ. නමුත් සම්මුතියෙන් ඔය 'නිරෝධය' කියන වචනයේ අදහස අරගෙන තියෙන වැරද්දත් එක්ක තමයි ඕක වෙන්නේ. නිරෝධය කියන කොට නැතිවුණා

කියලා නේ බොහෝ වෙලාවට ගන්නේ. නිරෝධයී කියන්නේ නැතිවුණා නෙවෙයි, හටගෙනම නැහැ - ඉපදිලා නැහැ කියන අර්ථයයි ගත යුත්තේ.

අවිද්‍යාව මතයි අපට ලෝකයක් ඉපදිලා තියෙන්නේ, හටගෙන තියෙන්නේ. අවිද්‍යාව විද්‍යාවක් බවට පත්වෙච්ච මනසකට තේරෙනවා මෙහෙම එකක් හටගන්න විදියක් නැහැ කියලා. මේ ගෙවල් දෙරවල් ආදිය, මේ සිතුවිලි තුළින් හදගත්ත සමස්ථයක්ම අවිද්‍යාව මත පදනම් වෙලා තමයි අපට සැකසෙන්නේ. හැබැයි මේ ධර්මතාවය දැනගන්න දැනගන්න නොහටගත්ත ස්වභාවයක් අවිද්‍යාව මත පනවගෙන කියලා තේරෙන්න ගන්නවා. අපි අවිද්‍යාවෙන් ඒවා 'දේවල්' බවට පත්කරගෙන තියෙනවා.

නිරෝධය සාක්ෂාත් කරගන්න කියලායි බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ. ඒ නිසා නොහටගත් බවම පැහැදිලි කරගන්නයි අපට තියෙන්නේ. ඒ සඳහා සමුදය දැකිය යුතුයි - යමක් දෙයක් හටගන්න හේතු හොඳින් විමසිය යුතුයි.

කොග්ගලගේ මහතා: ලෝකය කියලා මොනවා හරි අපි දන්න දෙයක් තියෙනවා නම් ඒ සියල්ල නිරෝධ ධර්ම - සබ්බං තං නිරොධ ධම්මං. මෝඛකම මත උපද්දවා ගත්ත දේවල්. ඔය ධර්මතාවය තේරුම් ගත්තොත් දහමේ ගැඹුරු පැත්තක් තේරුම් ගත්තා වෙනවා.

ස්වාමීන් වහන්සේ: ධම්මචක්කප්පවත්තන සූත්‍රයේ⁴ ඔය කරුණ දේශනා කරන කොට 'කොණ්ඩඤ්ඤ භාමුදුරුවන්ට මේක පැහැදිලි වුණා' කියලා බුදුභාමුදුරුවෝ කියනවා. ඒ තමයි යං කිඤ්චි සමුදය ධම්මං සබ්බං තං නිරොධ ධම්මං කියන ධර්මතාවය.

කොග්ගලගේ මහතා: ඒ අවබෝධයත් එක්ක උන්වහන්සේ සෝවාන් වුණා. 'හටගත්ත දෙය නැතිවුණා' කියන කතාව දගත්තොත් මේ තේරුම වැහෙනවා!

ස්වාමීන් වහන්සේ: 'හටගත්ත දෙය නැති වුණා' කියන අදහසත් එක්ක තමයි බහුතරයක් නිරෝධය තේරුම්ගන්නේ. සාමාන්‍ය ලෝකයාට ඒ තේරුම්ගැනීමත් එක්ක සමහර විට හිත නිවෙන ගතියක් දැනෙන්න පුළුවන්. ඒක තේරුම් ගන්නත් පහසුයි. 'දැන් පෙර නොතිබීම හටගත්තා' කියන තැනදි - අම්මා කියලා කියන කොට මෙච්චරවෙලා අම්මා

⁴ ධම්මචක්කප්පවත්තන සූත්‍රය - සංයුත්තනිකාය, මහාවග්ගය, සච්චසංයුත්තය, ධම්මචක්කප්පවත්තනවග්ගය

හටගෙන තිබුණේ නැහැ. දැන් තමයි අම්මා කියලා ඇහෙන කොට හටගත්තේ. හැබැයි අම්මා කියලා ඊටපස්සේ ආයෙත් දැන් මම සියඹලාගමුව කියන කොට පෙර කියපු අම්මා එතන නැහැ. ඒක නැතිවුණා. හටගත්තා-නැතිවුණා. දැන් සියඹලාගමුව කියන අදහස ඇවිල්ලා. දැන් නැවතත් මේ පුටුව දකින කොට ඒකත් නැහැ. හටගත්ත එක නැතිවුණා. ඒක ලෝක ස්වභාවයක් මිසක් ලෝකෝත්තර ධර්මතාවයක් කියලා ගන්න බැහැ.

කොග්ගලගේ මහතා: ඒ කියපු ටික ලෝකයට අයිති පැත්ත.

ස්වාමීන් වහන්සේ: හැබැයි හටගෙනම නැහැ කියන එකයි මෙතන දැකගන්න තියෙන්නේ. ලෝකෝත්තර දහම විමසන තැනදි, අපි අම්මා කියලා ගත්ත තැන හේතු ටික බලන කොට එහෙම ඉපැද්දෙන්න විදියක් නැහැ. එහෙම එකක් හටගන්න විදියක් නැහැ.

කොග්ගලගේ මහතා: හටනොගත්ත යමක් අපි අවිද්‍යාව මත උපද්දනවා. හටගත්ත ස්වභාවයක් බවට පත්කරනවා. මේ නිරෝධ ධර්මය නිරෝධ නෙවෙයි කියලා අවිද්‍යාව මත හදගන්නවා.

ස්වාමීන් වහන්සේ: මේක පුහුණු කරන්න ලොකු වීර්යයක් තියෙන්නත් ඕනෑ. හැබැයි මේක දැනගන්න එකම ලොකු දෙයක්. නිවැරදි මාර්ගය හරියට දැනගත්තා නම් ඒකම වටිනවා. යන නොයන එක පස්සේ වුණත් කරන්න පුළුවන්. කෙළවර දක්කාට පස්සේ පාරේ හරියට යන්න පුළුවන් වෙනවා. ඉස්සෙල්ලා පාර හරියට දැනගන්න එපැයි!

කොග්ගලගේ මහතා: ඔබවහන්සේ ඉස්සෙල්ලා කියපු එක හරි ලස්සනයි. පෙර නොතිබීම හටගත්තා, ඉතුරු නැතුව නිරුද්ධ වෙනවා කියන තේරුම නෙවෙයි ඔතන තියෙන්නේ කියලා.

ස්වාමීන් වහන්සේ: එහෙම ගත්ත ගමන් ආයෙත් එන්නේ ලෝකයේ අදහසක්.

කොග්ගලගේ මහතා: හටනොගත්ත දෙයක් හටගත්තා - ඒ සිද්ධිය වෙන්න බැරි දෙයක් - අන්න එහෙමයි පරිවර්තනයේ එන්න ඕනෑ.

ස්වාමීන් වහන්සේ: 'නයිදං අත්තකතං බිම්බං නයිදං පරකතං අසං. හෙතුං පටිච්ච සම්භූතං හෙතුහඞ්ඛා නිරුජ්ඣති'⁵ කියන තැනමයි ඔය කියන්නේ.

⁵ සෙලා සූත්‍රය - සංයුත්තනිකාය, සගාථවග්ගය, භික්ඛුනිසංයුත්තය, භික්ඛුනිවග්ගය.

අහුන්වා සම්භූතං වගේම මෙතනත් හෙතුං පටිච්ච සම්භූතං කියනවා. හේතු ටිකක් නිසා පහළවෙන්නේ බොරුවක් - සම්භූතයක් - හේතු නැත්නම් මෙහෙම එකක් වෙන්නේ නැහැ කියන අර්ථය. හේතු ටික දකින කොට මෙහෙම එකක් හටගන්න බැහැ, ඉපදෙන්නේ නැහැ කියන එක තමයි කියවෙන්නේ.

කොග්ගලගේ මහතා: එතැනත් බොහෝ පිරිසක් වරද්දවාගෙන හටගත්ත දෙය නැතිවෙනවා කියලා හිතාගන්නවා.

ස්වාමීන් වහන්සේ: ඒ ධර්මතාවයටම තමයි නොහටගත් ස්වභාවය කියන්නේ නේද මහත්තයා?

කොග්ගලගේ මහතා: එහෙමයි ස්වාමීන් වහන්ස. ඔය නොහටගත් බව තමයි විස්තර කරන්නේ. හේතූන් ප්‍රත්‍ය වුණ නිසා කියන කොට අවිද්‍යාව ප්‍රත්‍ය වුණ බව අපි දකින්න ඕනෑ. හේතූන් කියන කොට අවිද්‍යාව - අවිද්‍යාව ප්‍රත්‍යවෙලා මෝඩකමට හදපු දෙය. එතකොට ඒ හේතු යෙදුණේ නැත්නම් හෙතු භංගා කියන්නේ අවිද්‍යාව නැත්නම්, එහෙම සිද්ධියක් යෙදෙන්නේ නැහැ. නිරුජ්ඣති කියන්නේ ඉපදිලා නැහැ කියන අර්ථය. 'හටගෙන නැතිවුණා' කියන කතාවක් නෙවෙයි මේ කියන්නේ. පටිච්චසමුප්පන්න බවයි ඔය හැම තැනම දකිය යුත්තේ.

ස්වාමීන් වහන්සේ: පටිච්චසමුප්පාදය දකිනවා කියන එකයි බුදුන් දකිනවා කියන්නේ. යො පටිච්චසමුප්පාදං පසුසති සො ධම්මං පසුසති, යො ධම්මං පසුසති සො පටිච්චසමුප්පාදං පසුසතී'ති. (මහාහත්ථිපදෙපම සූත්‍රය⁶)

උපුටාගැනීම - 2020-01-11 - සුභද්‍රාරාමය

- අහුන්වා සම්භූතං හුන්වා න භවිස්සති -

දේශනා අහන කොට 'පෙර නොතිබීම හටගෙන ඉතුරු නැතුව නිරුද්ධ වුණා' කියන තැන අපි වරදවා තේරුම්ගත්ත තැනක් කියලා මට හිතෙනවා. ඒක සාමාන්‍ය කෙනා දන්නවාට වඩා උසස් දහම් දැනුමක් වෙන්න පුළුවන්. යමක් 'මොහොතකට කලින් තිබුණේ නැහැ, මේ මොහොතේ හටගත්තා, ඊළඟට ඉතුරුවක් නැතුව නිරුද්ධ වුණා' කියන

⁶ මහාහත්ථිපදෙපම සූත්‍රය - මජ්ඣිමනිකාය, මූලපණ්ණාසකය, ඕපම්මවග්ගය.

එක දහම් කරුණක් බව ඇත්ත. නමුත් ඒක අපේ තර්කයට ගළපගෙන, ලෝකයට අයිති පැත්තකින් දකිනවා මිසක් ඒක ලෝකෝත්තර දහම නෙවෙයි කියන කරුණ ගැන අපි ටිකක් විමසලා බලමු.

‘පෙර නොතිබීම හටගත්තා’ කියන කොට අතීතයේ තිබිලා නැහැ කියන අර්ථය එනවා. එතකොට එතන අතීතයක් යෙදිලා (ලෝකයට අනුවෙලා). ‘ඉතුරු නැතුව නිරුද්ධ වුණා’ කියන කොට එතන අනාගතය අල්ලගෙන. දැන් තියෙනවා, අතීතයේ අනාගතයේ නැහැ කියන අදහස කියවෙනවා. අතීතයේ-නැත, දැන්-ඇත, අනාගතයේ-නැත. ‘ඇත-නැත’ කියන්නේ ලෝකයට අයිති දෘෂ්ටි බවත්, මේවා බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් ප්‍රතික්ෂේප කරලා තියෙන බවත් අපි දන්නවා. නමුත් දහම අහන කොට අපි අපේ දෘෂ්ටි වලට ගළපගෙන නැවතත් ලෝකයට අයිති විග්‍රහයකටම ගිහිල්ලා බව අපට පෙනෙන්නේ නැහැ. ඔය බලන්නේ පටිච්චසමුප්පන්න බව නෙවෙයි. පටිච්චසමුප්පන්න බව දැක්කොත් ඇත-නැත කතා අදාළවෙන්නේ නැති බව අමතක කරන්න එපා.

ලෝකයා ඇත-නැත කියන දෘෂ්ටි දෙකක ඉන්නවා කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ කච්චානගොත්ත සූත්‍රයේ⁷ දේශනා කරනවා. ලොකසමුදයං ඛො කච්චාන, යථාභුතං සමමසංඤ්ඤාය පසුතො යා ලොකෙ නතථිතා සා න භොති - ලෝක සමුදය යමිකිසි කෙනෙක් සමයක් ප්‍රඥවෙන් දැක්කොත් ‘නැත’ යන දෘෂ්ටියට යන්නේ නැහැ කියලා දේශනා කරලා තියෙනවා.

දහම විමසීමේදී සමුදය කියන කොට ‘හටගත්තා’ කියන එකෙන් නවත්වන්න එපා. ‘හටගන්නේ මේ නිසායි’ කියලා දකින්න ඕනෑ. හේතුප්‍රත්‍ය හඳුනන්න ඕනෑ. ඒකයි සමයක් ප්‍රඥවෙන් දකිනවා කියන්නේ. ඔය ලෝකය හටගන්න හැටි නෙවෙයි, ලෝකය හටගන්න හේතු ටික ගැනයි කියන්නේ. සමුදය හෙවත් ලෝකය හටත්තේ කොහොමද කියලා සමයක් ප්‍රඥවෙන් දැක්කොත් මේ අන්ත දෙක ඇසුරු වෙන්නේ නැහැ කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා. ලෝකය කියලා යමක් තියෙනවා නම් ඒක හටත්තේ කොහොමද කියලා යථාභුත ස්වභාවය සමයක් ප්‍රඥවෙන් දැක්කොත් සිද්ධවෙන දෙය ගැනයි ඔය කියන්නේ. එතකොට මේ ලෝකයේ ‘නැත කියන අදහස’ නැතිවෙනවා. නැත කියලා කතා කරන්න බැරි වෙනවා. එහෙනම් අතීතයේ තිබුණේ නැහැ, අනාගතයේ නැහැ කියන කතා අදාළ වෙන්නේ නැහැ කියලා අපි

⁷ කච්චානගොත්ත සූත්‍රය - සංයුත්ත නිකාය, නිදාන වග්ගය, අභිසමය සංයුත්තය, ආභාර වග්ගය.

නුවණින් දකින්න ඕනෑ. 'න හොති' කියන්නේ ඉපදිලා නැහැ. දැන් මෙව්වර කල් අපි 'නැත' කියන අදහසක හිටියා නම්, ඒක උපදින්නේ නැහැ. හටගන්නේ නැහැ, පිහිටන්නේ නැහැ. ඒ මොකක් වුණොත් ද? මේ සමුදය සමයක් ප්‍රඥාවෙන් දැක්කොත්.

යං කිංඤ්චි සමුදය ධම්මං - මොනවාම හරි හේතු ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත්ත, ලෝකයට අයිති දෙයක් - සඛං තං නිරෝධ ධම්මං කියන කොට හටගෙන නැහැ. ඉපදිලා නැහැ. මෝචකම යෙදුණ හින්දා හටගෙන තියෙනවා. හැබැයි ඇත්ත තත්වය හටගෙන නැහැ. හට නොගත්ත ස්වභාවයක් මෝචකම මත පනවගෙන, පහළ කරගෙන. ඒ පහළවීමට කියනවා සමුහං කියලා. 'භූතයෙක්' හදගත්තහම ඔන්න සම්භූතං. එතකොට ඔය භූතයා අතීතයේ හිටියද, අනාගතයේ ඉදියිද කතාවක් නෙවෙයි තේරුම්ගත යුත්තේ, 'නොපිහිටීම' දකින්න උත්සාහ කරන්න. (න මඤ්ඤති)⁸

දැන් නැවතත් නුවණින් හිතන්න; අහුත්වා සම්භූතං - නොපිහිටි දෙයක් පහළ වුණා. මෙතන අතීත, අනාගත කතාවක් නැහැ. අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා තැන ගැනයි මේ කියන්නේ. අවිද්‍යාව මත පහළ කරගත්තා. දැන් එතැනට කාලය අදළ නැහැ. ක්ෂණයක කතාවක් ගැනත් නෙවෙයි මේ කියන්නේ. අවිද්‍යාව තියෙනවා නම් දිගටම ඔය 'භූතයා' ඉන්නවා. නොපිහිටි ස්වභාවයක් පහළ වුණා. නොතිබීම පහළ වුණා. නිරෝධ ධර්මයක් මෝචකම මත පහළ කරගත්තා. අහුත්වා කියන්නේ 'නොතිබීම'.

දැන් නොතිබීම කිව්වහම කෙනෙකුට තර්ක කරන්න පුළුවන් එහෙනම් අතීතයේ තිබිලා නැහැ කියලා. ඒ වුණාට ඒ අදහස නෙවෙයි මේ කියන්නේ. ඔය වචනයට යෙදෙන්නේ නිරෝධ ධර්මයක් කියන එක විතරයි. නිරෝධ කියන්නේ අවිද්‍යාව මතම උපද්දනවා. නිරෝධයි කියන කොට එතන අතීත, අනාගත, වර්තමාන කතාවක් යෙදෙන්නේ නැහැ.

තමන් ඇතුළු මුළු ලෝකයම - සියලුම ධර්ම නිරෝධ ධර්ම කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරලා තියෙනවා. මේ ටික තේරුම් ගත්තොත් අහුත්වා සමුහං කියන වචන ටිකෙන්ම කියන්න පුළුවන්. නොතිබීම උපද්දගෙන - ඒ පහළවුණේ අවිද්‍යාව මත. ඒක අවිද්‍යාවෙන් කරපු සංඛාරයක්.

⁸ මූලපරියාය සූත්‍රය - මජ්ඣිමනිකාය, මූලපණ්ණාසකය, මූලපරියායවග්ගය.

එතකොට 'පෙර නොතිබීම හටගෙන' කියන වචන වලට වඩා වෙනස් තේරුමක් මේ කියන්නේ කියන බව තේරුම් ගන්න. පටිච්චසමුප්පන්න බවයි මේ විස්තර කරන්නේ. අවිද්‍යාව මතයි ඉපදිලා තියෙන්නේ - අනුත්වා සම්භූතං.

නූත්වා කියන්නේ අනාගතයක් ගැන නෙවෙයි. නූත්වා කියන්නේ ඔන්න ඔය අවිද්‍යාවෙන් හදපු කරුණ - න භවිස්සති - විය නොහැකි දෙයක්. ඔය සිද්ධවුණ කාරණය කියන එකට පාළි වචනය තමයි නූත්වා කියන්නේ. න භවිස්සති - වෙන්න බැරි දෙයක් කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා.

'පෙර නොතිබීම හටගෙන ඉතුරු නැතුව නැතිවෙනවා' කියන එකෙයි, මේ කියපු අර්ථයෙයි අතර මහා වෙනසක් තියෙනවා. පටිච්චසමුප්පන්න බව තේරුම්ගත්ත කෙනෙකුට විතරයි මේ අර්ථය වැටහෙන්නේ. එතකොට 'අනුත්වා සම්භූතං නූත්වා න භවිස්සති' කියන්නේ 'මෙය ඇති කල්හි මෙය වෙයි, මෙය නැත්නම් ඔහොම වෙන්න බැහැ' - 'ඉමසමිං සති ඉදං භොති, ඉමසමිං අසති ඉදං න භොති' කියන ධර්මතාවය.

ඔය ධර්මතාවයටමයි 'යං කිඤ්චි සමුදයධම්මං, සඛංතං නිරොධධම්මං' කියන්නේ. එතකොට හටගත්ත දෙයක් ගැන කියනවා නෙවෙයි, හටගත්තේ මෝඛකමට කියලයි පෙන්න්නේ. අවිද්‍යාවෙන් කරපු සංඛාරයක්. ඒ මෝඛකමට උපදවාගත්ත එකේ 'ඇත-නැත' කතාවක් නැහැ. මෝඛකම තියෙනකම් ඒ දෙය ගැන කතා කරන්න පුළුවන්. මෝඛකම නැත්නම් අදළ නැහැ. ඒ අදළ නැහැ කියන එකට තමයි නිරෝධය කියලා කියන්නේ. ඉපදිලා නැහැ කියන අර්ථය.

ප්‍රශ්නය - සංඛාර නිරෝධයි කියන කොට එතන සංඛාරයක් පැනවිලා නේද?

පිළිතුර - අපි තමයි එහෙම පනවගන්නේ. නිරෝධ කියලා කියන්නේ 'ඉපදිලා නැහැ' කියන අර්ථයෙන්. සංඛාරය කියන එක සම්භූතයක්. අවිද්‍යාව මත උපද්ද ගත්ත සංඛාරයක්. අවිද්‍යාව නැත්නම් සංඛාරයක් ගැන කතා කරන්න බැහැ - ඒක නිරෝධ ධර්මයක්.

ප්‍රශ්නය - අපි කන ගැන විදර්ශනා කරලා කන නිරෝධයි කියලා කිව්වහම කනක් පැනවෙනවා නේද?

පිළිතුර - 'කන' නිරෝධය කිව්වොත් කනක් පැනවෙනවා. නිරෝධ කියන කොට 'කනක්' ගැන කතා කරන්න බැහැ.

ප්‍රශ්නය - කන දැනගන්නෙ හිතෙන් ද?

පිළිතුර - හිතේ නිර්මාණයක් නම් අල්ලලා බලන්න පුළුවන් කනක් (බාහිරයේ), මේ ඔලුවේ තියෙන්න බැහැ. ඒක එක මට්ටමක්. හිතේ නිර්මාණය කරපු එකත් අනුභවා සමූහය. - නිරෝධ ධර්මයක් කියලා දකින්න ඕනැ.

ප්‍රශ්නය - එතකොට 'කන' නිරෝධය කියන්න බැහැ නේද?

පිළිතුර - බැහැ. නිරෝධය කියන කොට 'මොකක්ද' නිරෝධ කියන්න බැහැ. නිරෝධ කියන කොට අදහස් වෙන්නේ නොහටගත් ස්වභාවයක්. එතැනට කුමක් හෝ විස්තරයක් දැමීමොත් ලෝකෙට අනුවෙලා. හැබැයි අපි ඉන්න මට්ටමට 'මොකක්ද' කියන්නේ නැතුව කතා කරන්නත් බැහැ. ඒ නිසා තමයි මොකක් හරි තියෙනවා නම් කායානුපස්සනාව වැඩිය යුත්තේ. එතකොට ඒ 'මොකක් හරි එක' ඇසුරුවෙන්නේ නැහැ. අදළ නැහැ. මොකක් හරි තියෙන්නේ අපි ඇසුරු කරන නිසා නේ. කායානුපස්සනාව වැඩුවහම අනිස්සිතො ව විහරනි - ඇසුරුවෙන්නේ නැති වෙනවා.

ප්‍රශ්නය - කන තියෙනවා කියලා දැනගන්නේ හිතෙන් නම්, එතැනින් එහාට කොහොමද නිරෝධ ධර්මයක් කියලා දකින්නේ?

පිළිතුර - කන කියලා ධර්මතාවයක් ගැන කතා කරන්න බැරි වෙනවා. කන ඇතිවුණේ කොහොමද, නැතිවුණේ කොහොමද කියන කතාව යෙදෙන්නේ නැහැ. කනයි, ශබ්දයයි - අප්‍රකාශය, බහිද්ධ දෙකම අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා. නමුත් ඕක අපට තේරෙන්නේ නැති එකයි ප්‍රශ්නය වෙන්නේ. අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් හදපු දෙයක් ගැන අපි තව තවත් ප්‍රශ්න අහනවා! අපට මේ සබ්බං තං නිරොධ ධම්මං කියන ධර්මතාවය තේරෙන්නේ නැහැ. පටිච්ච සමුප්පාදයට, චතුරායඪී සත්‍යයට ගැළපුවොත් තමයි ඔය ධර්මතාවය කුම කුමයෙන් තේරුම් ගන්න පුළුවන් වෙන්නේ. සමුදය ධම්මානුපස්සී විම හරිම වැදගත්. අවිද්‍යාව දක්වාම සමුදය දකින්න ඕනැ. එතකොට තමයි තමා තුළින් සමුදය දැක්කා වෙන්නේ.

ප්‍රශ්නය - දහම් මාර්ගය වැඩීමේදී අපි තව ඉදිරියට යන්නේ කොහොමද?

පිළිතුර - පහාරාද සූත්‍රයේ⁹ සඳහන් වෙනවා දහම දැකීම/අවබෝධය තුළ ක්‍රම ක්‍රමයෙන් ගැඹුරට යෑමක් තියෙන්නේ කියලා. කොච්චර දන්නවා වගේ පෙනුනත් අපි නොදන්න දේවල් තව බොහෝමයක් තියෙනවා. දහමේ ඉදිරියට යෑමත් එක්ක කලින් දැනගත්ත දෙයට වඩා තව තේරුම් ගත යුතු කරුණු බොහෝමයක් තියෙන බව වැටහෙනවා. අපි හිතාගෙන ඉන්න දෙයට වඩා දහම අත්දකින කොට වෙනසක් තියෙනවා. ඒ නිසා කොයි අවස්ථාවකවත් අපි දන්නවා කියලා හිතන්න හොඳ නැහැ. දහම දකින්න නම් දහම දැනගෙන ඒක භාවිතා බහුලිකතා කරන්න කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා.

මූලිකව අපට මේ ඉගෙනගන්න දහම් කරුණු පිළිගන්න පුළුවන් වෙන්න ඕනෑ. එහෙම පිළිගත්තට අපට එතැන තවම පිහිටලා ඉන්න බැහැ. 'අපි මෙහෙම රැවටුනට මෙතන ඇත්ත මේකයි නේ' කියලා ඒ වරදින තැන් මතක් කර කර දෙන්න ඕනෑ. මුලින්ම ඒක සිතීමක් වුණාට දහමේ ප්‍රායෝගිකව යෙදෙන කොට ඒක තමන්ට පෙනෙන ගතියකට ටික ටික පත්වෙන්න පුළුවන් වෙනවා.

උදහරණයක් ගත්තොත් - එළියේ රූප තියෙනවා කියන මට්ටමේ තමයි අපි ඉන්නේ. ඇහෙන්න දකින කොට එළියේ තියෙන දේවල් පෙනෙනවා, එළියේ තියෙන ශබ්ද කණෙන් ඇහෙනවා කියලා බාහිරයක් හදගෙනයි අපි ජීවත්වෙන්නේ. හැබැයි නිතර නිතර දහමේ ප්‍රායෝගිකව යෙදෙන කොට ඔය දෙක වෙන්වෙලා පෙනෙන ගතියකට එනවා. උදහරණයක් වශයෙන් - වික්‍රපටියක් බලනවා වගේ මට්ටමකට පත්වෙනවා.

ප්‍රශ්නය - මනසින් හදනවා කියන තැනත් අපි මනසට අහුවෙලා ඉන්න මට්ටමක් නේද?

පිළිතුර - මනසින් හදන තැනත් වැරද්දක් තියෙනවා. හැබැයි එහෙම කිව්වහම හිතන්න හොඳ නැහැ ඔය හිතක් හදන්නේ නැතුව ඉන්න කියලයි මේ කියන්නේ කියලා. ඒ අදහස වැරදියි. හැදෙන හිත දිහා නුවණින් අපට බලන්න පුළුවන් වෙන්න ඕනෑ. ඒ කියන්නේ ඒකෙත් සමුදය බලන්න ඕනෑ - ඇයි මේ හිත හැදුනේ කියන එක පෙන්නන්න

⁹ පහාරාද සූත්‍රය - අභිගුත්තර නිකාය, අවධානනිපාතය, මහාවග්ගය.

ඕනේ. හිත හැදෙන්න මොනවද උදව් වුණේ? මූලික මට්ටමේදී ශබ්දය ඇහිලා ඇයි ඔරලෝසුවක් කියලා හිතුවේ කියන එක හොයන්න ගියොත් තව වැරදි ගොඩක් පෙනෙනවා. එකක් තමයි මේ ශබ්දය ගැන නේ හිතන්නේ. එතකොට ශබ්දය කියන රූපයට අනුවෙලා. අනිත් පැත්තෙන් 'දැන් මෙතෙක්ට කොහෙන්ද ඔරලෝසුවක් ආවේ'. ශබ්දය කියන එකේ ඔරලෝසුවක් තිබුණේ නැහැ නේ. එතකොට ඔරලෝසුවක් ඇවිල්ලා තියෙන්නේ පරණ අත්දැකීමකින් - පෙර ඇසුරක්. පරණ කර්මයක්. නැත්නම් කලින් ඉතුරු කරගත්ත නිමිත්තක්. ඒක මෙතෙක්ට ගෙනැල්ලා. විමසිලිමත්ව බැලුවේ නැත්නම් ඔය දෙකම වුණා කියලා අපට පෙනෙන්නේ නැහැ. අපි හිතන්නේ මේ දැන් 'තියෙන දෙයක්' දැනගත්තා කියලා. දැන් තියෙන දෙයක් දැනගත්තා කියන්න බැහැ. ශබ්දය සහ ඔරලෝසුව මේ මොහොතේ පිහිටන දේවල් නෙවෙයි. ඇසීම මතයි ඒ දෙක පැනවුණේ. ශබ්දයක් ඇහුණා, ඒක ඇතිවුණා-නැතිවුණා කියලා බැලුවට මේ ධර්මතාවය දකින්න බැහැ. මේ හැම අවස්ථාවකම පටිච්චසමුප්පාද න්‍යායට අනුව දහම විමසන්න උත්සාහ කරන්න ඕනෑ.

අහුකවා සමහුතං හුකවා න භවිසුති කියන කරුණ මේ දවස්වල අපි සාකච්ඡා කරන්නට යෙදුණා. ඒ ගැන බහුල වශයෙන් අහන්න ලැබෙන තේරුම තමයි 'පෙර නොතිබීම හටගත්තා, ඉතුරු නැතුව නිරුද්ධ වුණා' කියන අදහස. නුවණින් විමසන කෙනාට හොඳට පෙනෙනවා මේ පැහැදිලි කිරීම ලෝකයට අයිතියි කියලා. ඇතිවුණා-නැතිවුණා කියන එක ආයඝී දර්ශනය වෙන්න බැහැ. ඇතිවුණා-නැතිවුණා කියන එක දේශනා කරන්න බුදුකෙනෙක් අවශ්‍ය වෙන්නේ නැහැ. අපි ඒ වචන ටික අරගෙන ලෝකයට අයිති, අපේ රාමුවට දගෙන තේරුම් ගැනීමකුයි ඔය කරලා තියෙන්නේ.

නමුත් ආයඝී දර්ශනයට එතකොට ඊට වඩා වෙනස් තේරුමක් තියෙන බව තේරුම්ගන්න. ආයඝී දර්ශනයේදී අතීත, වර්තමාන, අනාගත යෙදීමක් වෙන්න බැහැ. ලෝකෝත්තර දර්ශනය තුළට එන්න පුළුවන් එකම ක්‍රමය තමයි පච්චුප්පනාක්ඛ ටො ධම්මං තතථ තතථ විපසුති කියන තැනින් දහම විමසීම. යමක් ප්‍රත්‍යයෙන් උපන්නා නම් ඒකේ සමුදය දකින්න ඕනෑ. විපස්සති වෙනවා කියන්නේ ඒ අර්ථයෙන්. සමුදයයි ඵලයයි අතර සම්බන්ධය පෙනෙන්න ඕනෑ. ඒ කියන්නේ 'මෙය ඇති කල්හි මෙය වෙයි, මෙය නැත්නම් ඔහොම වෙන්න බැහැ - 'ඉමසම්. සති ඉදං හොති, ඉමසම්. අසති ඉදං න හොති' කියන පටිච්චසමුප්පන්න ධර්මතාවය පෙනෙන්න ඕනෑ. පෙර නොතිබීම හටගත්තා, ඉතුරු නැතුව නිරුද්ධ

වුණා කිව්වහම ඒ අර්ථය පෙනෙන්නෙන් නැහැ, කාල තුනටත් අනුවෙලා. 'පෙර' කියන කොට අතීතය, 'හටගත්තා' කියන කොට වර්තමානය, ඊළඟට 'ඉතුරු නැතුව' කියන කොට අනාගතය අල්ලගෙන. මේ කියන දෙය ලෝකෝත්තර දර්ශනයට ගැළපෙන්නේ නැති බව තේරුම් ගන්න.

මේ ගැන විමසන කොට තමන්ටම දහම වැටහෙන්න ගන්නවා. අවිද්‍යාව තියෙනකම් තමයි මේ සියල්ලම ඉපදෙන්නේ කියන බව තේරුම් ගන්න පුළුවන් වෙනවා. අර වතුරේ හටගන්න බල්ලාගේ උපමාව මතක් කරගන්න. මෝඩකම තියෙනකම් වතුරේ බල්ලෙක් හැදෙනවා. දැන් අපට ඇහුණු ශබ්දය වතුරේ ඉන්න බල්ලා කියන ස්වභාවයට සම කරන්න පුළුවන්. එහෙම නැත්නම් ඔය හිතපු දෙය (ඔරලෝසුව). වතුරේ බල්ලාගේ ස්වභාවය කියන කොට අපට කාල තුනක් ගැන කතා කරන්න පුළුවන් ද? බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්න්නේ කාල තුනක් ගැන ද? අතීතයේ හිටියේ නැහැ, දැන් ඉන්නවා, අනාගතයේ නැහැ කියන එක ද මේ කියන්නේ? ඒක නෙවෙයි. මේ පෙන්න්නේ පටිච්චසමුප්පන්න බව - ඉම්සම්භවං සති ඉදං භොති, ඉම්සම්භවං අසති ඉදං න භොති කියන ධර්මතාවය බව තේරුම් ගන්න.

දැන් මෙහෙම තේරුම් ගන්න බලන්න - සම්භූතං කියන්නේ මොන වගේ තේරුමක්ද? භූත ස්වභාවයක්. අපි භූතයෙක් හදගත්තා කියලා හිතන්න. මොකක් හරි පහළ වුණා. වතුරේ බල්ලෙක් පහළ වුණා, හටගත්තා - සම්භූතං. හටගත්තා කියන කොට මව්කුසකින් ඉපදුණා කියන අර්ථය නෙවෙයි. ඒ පහළ වුණේ තියෙන දෙයක්ද? තියෙන දෙයක්ද කියලා අහන කොට අතීතයට යන්න එපා. මේ පව්වුප්පන්න වුණ මොහොතේ තියෙන දෙයක්ද ඔය පහළවෙලා තියෙන්නේ? වතුරේ බල්ලා කියන කොට - අනුත්වා - පිහිටියේ නැති ස්වභාවයක් පහළ කරගෙන තියෙනවා. සම්භූතං - හදගෙන තියෙනවා. එතකොට ඒ නොපිහිටි දෙයක් පහළ කරගෙන. කතා කරන්නවත් බැරි දෙයක් මවාගෙන.

කාල පරතරයක් ගැන නෙවෙයි මේ කියන්නේ. මේ මොහොත කියන එකක් නෙවෙයි. නොපිහිටි දෙයක් පහළ කරගෙන. ඒ සිද්ධියේ කාලයක් නැහැ. ඔන්න ඔය කාරණය - නොපිහිටි දෙයක් - අනුත්වා සම්භූතං - 'මෙන්න මේ කියන කාරණය' තමයි හුත්වා කියන්නේ. ඔන්න ඔය සිද්ධි වුණ කරුණ, ඔය නොපිහිටි ස්වභාවයක් උපද්ද ගත්ත කාරණය - ඔන්න ඔය කරුණ කියන එක තමයි හුත්වා කියන්නේ. හවිසසති කියන්නේ වෙනවා. න හවිසසති කියන්නේ එහෙම වෙන්න බැහැ - සිදුවිය නොහැක්කක්. ඔය සිද්ධි වුණ කාරණය සිදුවිය නොහැක්කක්. යථාභූත

ස්වභාවයයි ඔය පෙන්වන්නේ. තව විදියකට කිව්වොත් නිරෝධ ධර්මයක් ගැනයි මේ කියන්නේ. හටගෙනම නැති ස්වභාවය තුළ මොකක්දෝ පහළ කරගෙන. භූත කරගෙන - සමභූතං. එතකොට හුත්වා කියන්නේ ආයේ අනාගත කතාවක් නෙවෙයි. ඔය සිද්ධ වුණ කරුණ - න භවිස්සති - විය නොහැක්කක්.

එතකොට ඔය ධර්මතාවය දකින්න නම් අප තුළ අවිද්‍යාව (මෝඩකම) යෙදිලා තියෙන බව පෙනෙන්න ඕනෑ. ඒ කියන්නේ මෝඩකම මත හටගෙන - පනවගෙන කියන බව. ඒක හීනයක් දැක්කා වගේ වැඩක්. එක පැත්තකින් බැලුවොත් ඒක අදළ වෙන්නේ තමන්ට විතරයි. තමන් හදගත්ත ලෝකය තියෙන්නේ තමන්ට විතරයි. උපමාවේ - වතුරේ බල්ලෙක් ඉන්නවා කියන ලෝකය තියෙන්නේ ඒ ගොඩ ඉන්න බල්ලාට විතරයි. වෙන අයගේ ආයතන වලට ඔය කියපු ලෝකය ගෝචරවෙන්නේ නැහැ. එහෙනම් ඒ ලෝකය ආයතන මුළාවෙන්ම හදපු එකක් බව දකින්න වෙනවා. ඒක බාහිරයේ තියෙන ලෝකයක් කියලා හිතාගන්නේ මෝඩකමට. ඒක අභ්‍යන්තරයේ හටගන්නේ මෝඩකමට. ලෝකයේ තියෙන දෙයක් කියන කොට අපට හිතෙනවා ඒක 'අනිත් අයටත් අත්දකින්න පුළුවන්, ඇහැට, කනට, නාසයට, දිවට, කයට, මනසට ගෝචර ස්වභාවයක් කියලා. එහෙම ගෝචර ස්වභාවයක් නෙවෙයි. ඔය විදියට නොපිහිටි දෙයක් පිහිටවා ගත්තහම ඒක කිසිම ආයතනයකින් අත්දකින්න බැහැ. ආයතන උපද්දන්න හේතුවක් එතන නැහැ.

ඔය වගේ දහම තුළ අපි හිතනවාට වඩා වෙනස්, ගැඹුරු පැති තියෙනවා. ඉතින් අපි දකින, අපට වැටහෙන මට්ටමින් එහා ගිය මට්ටමක් මේ ලෝකෝත්තර දහම තුළ තියෙන බව තේරුම් ගන්න. දහම නුවණින් විමසන කොට දහමේ තියෙන සියුම් කරුණු දකින්න පුළුවන් වෙනවා.

ප්‍රශ්නය - කොයි පංච ස්කන්ධයේද අපි මේක බැලිය යුත්තේ?

පිළිතුර - මේ සඳහා සතිපට්ඨානයමයි වැඩිය යුත්තේ. එතකොට සතිපට්ඨානය වඩන්නේ ඇහෙන් දකින රූපයක් ගැන නම් අපට වෙන්කරගන්න පුළුවන්. ඇහැ කියන පංච ස්කන්ධයද බලන්නේ, ඇහෙන් දැනගත්ත රූපස්කන්ධය කියන පංච ස්කන්ධයද බලන්නේ කියන එක තමන්ට තීරණය කරගන්න පුළුවන්. එතන අප්ප්කාන්ත කයක් සහ බහිද්ධ කයක් තියෙනවා. ඇහැ අප්ප්කාන්තයි, ඇහෙන් දැනගත්ත රූපය බහිද්ධයි. ඒ තමයි අප්ප්කාන්ත සහ බහිද්ධ ආයතන. ඇහෙන් දැනගත්ත රූපය

ගත්තොත් එතන එකක් කියලා හිතුවට එතන ජාති පහක් - රූප, වේදනා, සංඥ, සංඛාර, විඤ්ඤාණ කියන පහම හටගෙන තියෙනවා.

බල්ලගෙ උපමාවේදී බල්ලා ඇහෙන්නේ දූකලා තව බල්ලෙක් ඉන්නවා කියලා දැනගත්තේ රූපයක්. එතකොට ඒ රූපයට අදළ වේදනා, සංඥ, සංඛාර, විඤ්ඤාණ කියන පහම හටගෙන ඉවරයි. ඇත්තටම ඔය ජාති පහෙන් ඕනෑම එකක් ගැන විමසන්න පුළුවන්. තමන්ට ගෝචර එකකින් පටන්ගන්න. ඒ කොයි එකෙන් විමසුවත්, හරියට බැලුවා නම් එන්න ඕනෑ ප්‍රතිඵලය මොකක්ද? ඔය තියෙනවා කියලා ඇසුරු කරපු ස්වභාවය, රූපමය වෙන්න පුළුවන්, වේදනා, සංඥ, සංඛාර, විඤ්ඤාණ කියලා ඕනෑ ස්වභාවයක් වෙන්න පුළුවන්, ඒවා අපි ඇසුරු කරනවා, තියෙනවා කියලා භාරගන්නා. ඒ භාරගන්න ස්වභාවය කායානුපස්සනාව කලාට පස්සේ ලැබෙන ප්‍රතිඵලයට දැම්මහම - යාවදෙව ඤාණමත්තාය, පතිස්සතිමත්තාය, අනිස්සිතො ව විහරති - කායානුපස්සනාව පටන්ගන්න කොට අපි විහරණය කළේ නිශ්‍රිතව. ඒ කය ඇසුරු කලා. නමුත් ඇත්ත දැක්කොත් අනිස්සිතො ව විහරති වෙන්න ඕනෑ. ඇසුරුවෙන්න බැරි මට්ටමකට එන්න ඕනෑ. නැවත කවදවත් ඇසුරු නොවෙන මට්ටමකට ආවා නම් ඕනෑ කායානුපස්සනාව සම්පූර්ණයි කියලා හිතන්න පුළුවන්.

චතුරේ ඉන්න බල්ලාගේ උපමාවෙන් ඒ ගැන මෙහෙම හිතන්න පුළුවන් - දැන් බල්ලෙක් කියන එක හටගත්ත හින්දා නේ අපට ඒක ගැන බලන්න පුළුවන්. මේකේ ඇත්ත තත්ත්වය හරියටම දැක්කොත්, ආයේ කවදවත් බල්ලෙක් හට නොගන්න මට්ටම දක්වා දකින්න පුළුවන්. ඒ කියන්නේ ඇසුරු වෙන්නම බැහැ. ඒ උපමාවේදී ආයේ කවදවත් චතුරේ බල්ලෙක් හදන්නේ නැති මට්ටමකට යම්කිසි දවසක ආවොත්, ඕනෑ එතකොට හිතන්න පුළුවන් දැන් කායානුපස්සනාව සම්පූර්ණයි කියලා. නිස්සිතව හිටිය කය දැන් අනිස්සිතයි. ඒ උපමාවේදී අපට පෙනෙනවා දැන් බල්ලාට චතුරේ බල්ලෙක් පිහිටියාට අපට කවදවත් චතුරේ බල්ලෙක් පිහිටන්නේ නැති බව. ඒ කියන්නේ සමුදය ධම්මානුපස්සි කොටස වැඩිලා තියෙනවා. ඒ නිසා අපට දැන් චතුරේ ඉන්න බල්ලෝ ගැන කායානුපස්සනාවක් වඩන්න අවශ්‍ය නැහැ. එහෙම නැත්නම් මිරිඟුවට චතුර හදන එක ගැන දැන් අපේ මට්ටමට කායානුපස්සනාවක් වඩන්න අවශ්‍ය නැහැ. මොකද ඒ උපමාව තුළ අපි රැවටිලා නැහැ. අපි මිරිඟුව මිරිඟුව බව දන්නවා.

උපමාව තුළ බල්ලෙක් කියන්නේ හටනොගත් ස්වභාවයක්. අහුතවා සමෞතං - නොපිහිටි එකක් පහළවෙලා. ඒ සිද්ධිය වෙන්න බැරි දෙයක් - හුතවා න හවිස්සති. ඕක වෙන්න බැරි ස්වභාවයක් කියන එක උපමාව

තුළදි අපි හොඳටම දන්නවා. ගොඩ ඉන්න බල්ලා වතුරේ බල්ලෙක් පහළ කරගන්නට ඔය සිද්ධිය තුළ කවදවත් වතුරේ බල්ලෙක් පිහිටන්න බැහැ - න හවිසානි.

ඔන්න ඔය මට්ටමට අපි බලපු දෙය තුළින් අපට වැටහෙනවා නම්, දකින්න පුළුවන් නම් (මූලින් තියෙන්නේ වැටහීමක් විතරයි), ඊළඟට එන්නේ දැකීම. දනගන්න දෙය දකින ගතිය. ඒ දකින ගතියට ආවා නම් කායානුපස්සනාව වඩන්න සුදුසුකම ලැබුවා කියලා හිතන්න පුළුවන්.

මෙතන මුළාවක් තියෙනවා කියලා දකින්න පටන්ගන්න අපට හොඳ සිහියක් සහ නුවණක් අවශ්‍ය වෙනවා. තවම ඇත්ත පෙනෙන්නේ නැති නිසා ඇත්ත දකින්න ඒ සඳහා අපට වැඩපිළිවෙලක් කරන්න තියෙනවා. ප්‍රඥවේ අඩුවක් නිසායි ඇත්ත පෙනෙන්නේ නැත්තේ - අවිද්‍යාව නිසා. ඒ අවිද්‍යාව දුරුකරන්න වැඩපිළිවෙලක් තියෙනවා. සතර සතිපට්ඨානයමයි ඒ වැඩපිළිවෙල වෙන්නේ. වෙන මාර්ග නැහැ. ඒ නිසායි බුදුරජාණන් වහන්සේ සතර සතිපට්ඨානයට ඒකායන මාර්ගය කියලා දේශනා කරන්නේ. එකායනෝ අයං හික්ඛවෙ මග්ගො සත්තානං විසුද්ධියා, යදිදං වත්තාරො සතිපට්ඨානා.

අපි ඇත්ත දෑකලා නැත්නම් ඇත්ත දැකීම පිණිස සතිපට්ඨානයමයි වැඩිය යුතු වෙන්නේ. අපි යමක් දෙයක් ඇසුරු කරනවා නම් - නිස්සිත නම්, ඇසුරු නොවෙන මට්ටමට යන්න - අනිස්සිත වෙන්න තියෙන එකම වැඩපිළිවෙල සතර සතිපට්ඨානය. අනිච්ච සඤ්ඤාව වැඩුවත් සතර සතිපට්ඨානයම තමයි වඩලා තියෙන්නේ. සතිපට්ඨානය තුළ වෙන්නේත් සමුදය ධම්මානුපස්සී වීම. ඒ තුළින් ඇතිවෙන්නේ සම්මාදිට්ඨිය.

රූප, වේදනා, සංඥ, සංඛාර, විඤ්ඤාණ කියන මේ ජාති පහටම - අනුතවා සම්භූතං කියන කරුණ පෙනෙන්න ඕනෑ. වෙන්න බැරි දෙයක් නේ ඔය පහළ කරගෙන තියෙන්නේ කියන කරුණ අපට පැහැදිලි වෙන්න ඕනෑ. සම්භූතං - වෙන්න බැරි දෙයක් පහළවෙලා. නුතවා න හවිසානි - ඔය කියන කරුණ විය නොහැක්කක්. විය නොහැක්කක් කියලා කියන්න නම් අපට ඒකේ ඇත්ත දකින්නම වෙනවා. රැවටුනා කියලා දන්න දකින කෙනාටයි මාර්ගය වැඩීමේ හැකියාව තියෙන්නේ. තමන් රැවටිලා කියලාවත් දන්නේ නැත්නම් එහෙම කෙනාට ආයඪී මාර්ගයක් වැඩීමේ අවශ්‍යතාවයක් ඇතිවෙන්නේ නැහැ. උපමාවේ බල්ලා රැවටිලා කියලා දන්නේ නැත්නම් උාට ඉන්න බල්ලෙක් පෙනෙනවා, නැත්නම් පෙනෙන

බල්ලා ඉන්නවා කියලා හිතෙන තැන හිටියොත් උාට මාර්ගයක් වඩන්න අවශ්‍යතාවයක් ඇතිවෙන්නේ නැහැ.

ඒ උපමාව තුළ ඒ සිදුවෙන ක්‍රියාවලිය ගැන අපට නුවණ තියෙන නිසා බල්ලාට කියා දෙන්න වෙනවා 'ඔය දැකීම තුළ මූලාවක් තියෙන්නේ' කියලා. බුදුරජාණන් වහන්සේත් අපට ඒ ටිකමයි කියලා දෙන්නේ. මේ ලෝකයාට සැඟවුන, නමුත් පවතින ඇත්ත පෙන්නලා දෙනවා. අපට කවදවත් තනියම ඔය ඇත්ත දකින්න බැහැ. මේ ඇහෙන්න දකින දෙය තුළ රැවටීමක් තියෙන්නේ - ඔය විය නොහැකි ස්වභාවයක් පහළ කරගෙන කියන බව අපට කවදවත් හිතාගන්න බැහැ. බුදුදහමක් අහලා තේරුම් ගත්තොත් තමයි ශ්‍රද්ධාවෙන් දහම පිළිඅරගෙන - අපි රැවටිලා - තවම ඇත්ත දැකලා නැහැ කියන තැනින් දහම විමසීමේ අවශ්‍යතාවය ඇතිවෙන්නේ. ක්ෂණ සම්පත්තිය, කල්‍යාණමිත්‍ර සේවනය, සද්ධර්ම ශ්‍රවණය, පරතොසොසය, යෝනිසොමනසිකාරය ආදී කරුණු වැදගත් වන්නේ මේ නිසායි.

අපි තවම රැවටිලා කියන මට්ටම දැක්කොත් තමයි ලෝකයෙන් එතෙරවීම පිණිස අවශ්‍ය කලකිරීමක් ඇතිවෙනවා නම් ඇතිවෙන්නේ. නැත්නම් ඇතිවෙන්නේ ලෝකයට අයිති කලකිරීමක් විතරයි. ලෝකෝත්තර දර්ශනය ඇතිවෙන කොට ඇත්ත දැකීම තුළ කලකිරෙනවා. ඒකට කියන්නේ නිබ්බිදව කියලා. එතකොට මේ හැදුවේ දුක බව පෙනෙන්න ගන්නවා. රූපය හැදුවත් දුක, වේදනාව, සංඥාව, සංඛාරය, විඤ්ඤාණය හැදුවත් දුක. ඒ දුක කියන එක තමයි කලකිරීම කියන්නේ. අළු නිබ්බන්දනී දුකෙක - ඒ දුක ගැන නිබ්බිදව එනවා. ප්‍රඥාවටයි දුක සකස්වුණා කියලා පෙනෙන්න ගන්නේ. ඒක තමයි විසුද්ධියට මාර්ගය.

වැරද්දක් වුණා, රැවටුණා කියලා දැකීමමයි වැරද්ද හදගන්න තියෙන එකම විදිය. වැරද්දක් වුණා කියලා දැක්කොත් නැත්නම්, එහෙනම් අපට කරන්න දෙයකුත් නැහැ. මාර්ගයක් අවශ්‍ය වෙන්නෙත් නැහැ. මට හිතෙන විදියට, අපට තියෙන මූලික ප්‍රශ්නය තමයි අපි වරද්දවාගෙන ඉන්න බව පෙනෙන්නේ නැතිකම. මම ඉස්සර ඉඳන් හැමදම කියන කතාවක් තමයි - මගේ පැත්තෙන් බැලුවොත් - මම දුක දැකලා නැහැ. අපි කොච්චර හිතුවත් මේ දුක්බ ආයඪී සත්‍යය මට්ටම අපට පෙනිලා නැහැ. ඇයි එහෙම කියන්නේ? බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා මේ සත්ත්වයා දුක දන්නෙත් නැහැ, දැකලාත් නැහැ කියලා. යම් කෙනෙක් දුක දැක්කොත් එයා ඒ දුකෙන් මිදෙන්න කොහොම උත්සාහයක්ද ගන්නේ? හිස ගිනිගත්ත කෙනෙක් ඒ ගින්න නිවන්න දක්වන වැයම

වගේ උත්සාහයක්! හිස ගිනිගත්ත කෙනා වෙන වැඩ කර කර ඉන්නේ නැහැ නේ. අනිත් සේරම වැදගත් වැඩ නවත්තලා මේ ගින්න නිවාගන්න එක තමයි මූලික වෙන්නේ. තමන්ගේ දරුවෝ ගැන, යුතුකම් ගැන හිතනවාද තමන්ගේ ශරීරය ගිනි ගන්න වෙලාවක? නමුත් අපි කියනවා දහම් මග වඩන්න වෙලා නැහැ කියලා. අපි ඉන්නේ ඒ තත්වයේ නම්, දහම් මග වඩන්නේ නැතුව අපට වෙන වැඩ කරන්න වෙලාව තියෙනවා නම්, එතන මම දකින්නේ මේ දුක දකලා නැහැ කියලා. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා යම් කෙනෙක් දුක දැක්කා නම් - මේ දුක්බෙ ඤාණං ආවා නම්, ඒ දුකෙන් මිදෙන්න තවත් මොහොතක්වත් පමා වෙන්නේ නැහැ කියලා. එතකොට පමා වෙනවා කියන්නේ අපි ඒ දුක දකලා නැහැ. දුක දැක්කේ නැහැ කියන්නේ තවම මෝඩකම තියෙනවා. දුක දකින්න ප්‍රඥව වැඩිලා නැහැ. දුක්බෙ ඤාණං නැත්නම් සමුදයෙ ඤාණං නැහැ, නිරොධෙ ඤාණං නැහැ, මග්ගෙ ඤාණං නැහැ. තව විදියකට කිව්වොත් සම්මාදිට්ඨිය නැහැ. මෙතන නුවණින් විමසිය යුතු තැනක් නේද?

ප්‍රශ්නය - දැකීම මත හිතෙන් හදගත්ත බල්ලා ගැනද කායානුපස්සනාව වැඩිය යුත්තේ?

පිළිතුර - අපි උදහරණයක් අරගෙන බලමු. එළියේ ඉන්න බල්ලෙක්, ලිඳට එබෙන බල්ලෙක් කියලා කිව්වාට තම තමන් ගැනයි මේ කතා කරන්නේ කියන බව තේරුම්ගන්න. අපේ මුළාවුණ ස්වභාවය ගැනයි මේ කියන්නේ. තමන්ව බල්ලා ඉන්න මට්ටමට දන්න පුළුවන් වුණොත්, මේ කියන්නේ තමන් ගැන නේ කියලා කලකිරෙනවා. බල්ලෙක් හදගෙන බුරනවා වගේ එකක් නේ අපිත් ජීවත්වෙනවා කියලා කරන්නේ! ඒ වගේ මට්ටමක් ගැන තමයි මේ දකින්න කියන්නේ. අපි දැනගන්න ඕනෑම දෙයකට ඒ දැකීම අයිතියි.

රූපයක් කියන කොටම එතන වේදනා, සංඥ, සංඛාර, විඤ්ඤාණ කියන පහම - පඤ්චඋපාදන ස්කන්ධයම හටගෙන ඉවර බව තේරුම් ගන්න. හැබැයි බොහෝවිට රූපය විතරයි අපට ප්‍රකට වෙන්නේ. ඉතිරි හතර ප්‍රකට නැහැ. ඒ රූපය වතුරේ හදපු බල්ලෙක් වගේ. එතකොට කවුද ඒ රූපය හැදුවේ? තමන්. එතකොට කවුද ඒ ගොඩ ඉන්න බල්ලා? තමන්! ආයතන මුලාවෙන් ලෝකය හැදුවා. මම හදපු ලෝකය මට විතරයි අදළ. ඒක වෙන කාටවත් අදළ නැහැ. ලෝකයයි, ලෝක සමුදයයි තියෙන්නේ තමන් තුළ කියලා කියන්නේ ඒ නිසායි. ලෝකය කියන්නේ අවිද්‍යාව මත

තමා තුළ සකස් කළ ස්වභාවයක් මිසක් බාහිරයේ පිහිටන දෙයක් නෙවෙයි.

එතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ ගැන ශ්‍රද්ධාවෙන් සතිපට්ඨානය වැඩීම තමයි දහම තේරුම්ගන්න තියෙන එකම මාර්ගය. සතිපට්ඨානය නොවඩා මේ ගැන තර්ක කළාට පටිච්චසමුප්පන්න බව වැටහෙන්නේ නැහැ. වෙන වෙන ක්‍රම වලින් හිතන්න ගියාට ඒක සාර්ථක වෙන්නේ නැහැ. මොනවා හරි දෙයක් ගැන දැනගන්නා නම් එකම දෙයයි කරන්න තියෙන්නේ - ඒකේ සමුදය හොයාගෙන යන්න ඕනෑ. හටගත්තේ කොහොමද කියලා අවිද්‍යාව දක්වාම හොයාගෙන යන්න ඕනෑ. මෝහය, මූලාව, නොදන්නාකම, මෝඛකම කියන්නේ අවිද්‍යාවටම තමයි. එතකොට තමයි අනුත්‍යා සමභූතං කියන ධර්මතාවයේ අර්ථය වැටහෙන්නේ. නිරෝධ ධර්මයක් මෝඛකම මත උපදවාගෙන - සමභූතං - පහළකරගෙන. පහළකරගෙන කිව්වහම ඒක තියෙනවා නෙවෙයි. මෝඛකම තියෙන කෙනාට විතරමයි ඒක තියෙන්නේ. අපිම හදගත්ත ලෝකයමයි අපි පරිහරණය කරන්නේ. ඒ ලෝකය මොහොතකටවත්, ක්ෂණයකටවත් බාහිරයේ හෝ අභ්‍යන්තරයේ තියන්න බැරි ස්වභාවයක්. නිත්‍ය කරන්න බැරි ස්වභාවයක් අපි නිත්‍ය කරගෙන. ඇත්ත ස්වභාවය අනිත්‍යයි.

සමුදය දකින එකටමයි අනිච්ච සඤ්ඤාව වඩනවා කියන්නේ. එහෙම කළොත් තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ ලෝකෝත්තර මාර්ගය තුළ දේශනා කළ අනිත්‍ය වැටහෙන්නේ. ක්ෂණයකටවත් බාහිරයේ හෝ අභ්‍යන්තරයේ පිහිටන්න බැරි බවටයි අනිත්‍ය කියන්නේ. නොපිහිටි දෙයක් අවිද්‍යාව මත පහළ කරගෙන - අනුත්‍යා සමභූතං. ඔය කියන කාරණය වෙන්න බැරි දෙයක් - හුත්‍යා න භවිසසති. ඇත්ත දැක්කොත්, ප්‍රඥාව පහළවුණොත්, ඕක වෙන්නේ නැහැ. නිරෝධයි. තමන්ම හදගත්ත ලෝකයක් තමන්ම පරිහරණය කරනවා. තමන්ම බල්ලෙක් හදගෙන ඌට බුරුණවා. හීනයක් දූකලා ඇත්ත කරගෙන. බුදුකෙනෙකුට විතරයි අවිද්‍යාව මත ඉන්න ලෝකයාට ඒ බව පෙන්නලා දෙන්න පුළුවන් වෙන්නේ.

එක ආයතනයකට නෙවෙයි, ආයතන හයටම ඔය ධර්මතාවය පොදුයි. මුලින්ම මේ ධර්මතාවය ඇහැට, කනට, නාසයට, දිවට, කයට යොදලා බලන්න (උණ්ණාහබ්බාහමණ සූත්‍රය¹⁰). ඒ පහ තමයි අපි ඉන්න ඕලාරික මට්ටම. එහෙම කරගෙන යනකොට නුවණක් එනවා ඒ පහට මේ දෙය

¹⁰ උණ්ණාහබ්බාහමණ සූත්‍රය - සංයුත්තනිකාය, මහාවග්ගය, ඉන්ද්‍රියසංයුත්තය, ජරාවග්ගය.

කරන්න බැහැ කියලා. ඒක හොඳට දකින කෙනාට ඊළඟට හිතේ තියෙන සියුම් මට්ටම ගැන විමසන්න පුළුවන්. හිත අපව රවට්ටන්නේ නැහැ කියන එක නෙවෙයි මේ කියන්නේ. සිතෙහි අපව රූපමය මට්ටමින් රවට්ටනවා. ගොරෝසු මට්ටමේ ඇත්ත දකිනකම් සිත දකින්න පහසු නැහැ. රූපයක් තියෙනවද කියලා බලන එක ලේසියි - අල්ලො බලන්න පුළුවන්. නමුත් හිත ගැන පරීක්ෂණය කරන්න ලෙහෙසි නැහැ. මොකද හිතෙන්මයි හිත ගැන බලන්න වෙන්නේ. හැබැයි අනිත් ආයතන පහ ගැන පැත්තක ඉඳන් හිතෙන්ම බලන්න පුළුවන්. මෙතනදී තමයි ප්‍රඥාවෙන් දැකිය යුතුයි කියන කරුණ විමසන්න තියෙන්නේ.

මෙහෙම විමසගෙන යනකොට නොයෙක් පැතිවලින් දහම පෙනෙන්න පටන්ගන්නවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරපු හැම වචනයක්ම සත්‍යයක්මයි කියලා පෙනෙන්න ගන්නවා. ලෝකයට අයිති පැත්තකින් නෙවෙයි, ලෝකෝත්තර - ලෝකයෙන් එතර වෙන දර්ශනය දේශනා කරලා තියෙන්නේ කියලා දකින්න ගන්නවා. අපේ අදහස් වලට ගළපන තෙක් ඒ බව අපට පෙනෙන්නේ නැහැ. එතකොට ලෝකයට ඇත්ත ආර්ය දර්ශනයේදී අදාළ නොවන බව වැටහෙන්න ගන්නවා. සමහර දේශනා වලට සවන්දෙන කොට අපට අහන්න ලැබෙනවා අපි දකින බාහිර තියෙන ලෝකය වෙන එකක්, බුදුරජාණන් වහන්සේ කතා කළේ වෙන ලෝකයක් ගැන, හිතෙන් හදන ලෝකයක් ගැන කියලා. ලෝක දෙකක් නෙවෙයි, අපි ජීවත්වෙන, අත්දකින ලෝකය ගැනමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ. ඒක අපට දකින්න ප්‍රඥ ඇසක් නැති එකේ ප්‍රශ්නයක් මේ තියෙන්නේ.

ඒ නිසා තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ පියවරෙන් පියවර ප්‍රඥාව වැඩෙන මාර්ගයක් දේශනා කරන්නේ - මුහුදු වෙරළේ ඉඳන් ගැඹුරට යනවා වගේ. අපට හිතෙන්නේ 'අපි ගැඹුරම දැකලා තියෙන්නේ' කියලා. නමුත් සෝවාන් වෙනකම් අපි ඉන්නේ මුහුදු වෙරළේ බව මතක තියාගන්න. තවම වතුරට බැහැලාවන් නැහැ. දහම ගැඹුරැයි කියන කොට මේ පෙර නොඇසූ විරූ දහම අපට තේරෙන දෙයක් වෙන්න බැහැ. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ මීට පෙර කිසි කෙනෙක් නොඇසූ විරූ දහමක් - පුබ්බ අනනසුඤ්ඤා ධම්මසු. ආර්ය දර්ශනය විමසීම තුළින් අපි දැනට හිතන/දන්න මට්ටම අසත්‍යයක් කියන තැනට එනවා. මෙවිචර කල් දැනගෙන හිටිය ලෝකයට හිතෙන විදියක් තියෙනවා නම් ඒක සම්පූර්ණයෙන්ම වැරදියි කියන දර්ශනයක් මේ ආර්ය දර්ශනය කියන්නේ.

ප්‍රශ්නය - අහුතවා සමූහය හුතවා න භවිසසති කියන්නේ නොවූ දෙයක්, නොවන ස්වභාවයක් ඇති බවට අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් උපදවාගෙන ඇති බවක් කියන අර්ථය ගත්තහම නිවැරදි ද?

පිළිතුර - ඔව්. පහළ වුණා කියන කොට ඒක බාහිරයේ තිබෙන දෙයක් නෙවෙයි, අවිද්‍යාව නිසා පහළ කරගත්ත දෙයක්. උපමාවේ වතුරේ බල්ලා කියන එක පවතින දෙයක් නෙවෙයි. අවිද්‍යාව මතම පහළවෙන සිද්ධියක්. අහුතවා කියන කොට නොතිබීම පහළ වුණා. නිරෝධ ධර්මයක් මෝඩකම මත ඉපැද්දුවා. ඔන්න ඔය කියන කරුණ තමයි හුත්වා කියන වචනයේ තේරුම. ඔන්න ඔය සිද්ධිය වෙන්න බැහැ - න භවිසසති. විය නොහැක්කක්.

එතකොට අපි දැනගන්න යම් රූපයක්, වේදනාවක්, සංඥාවක්, සංඛාරයක්, විඤ්ඤාණයක් තියෙනවාද - ඒ සියල්ලටම ඔය ධර්මතාවය පොදුයි. ඒක දකින්න නම් සතිපට්ඨානය වැඩෙන්න ඕනෑ. තර්ක කළාට මේ ධර්මතාවය දකින්න බැහැ.

ප්‍රශ්නය - ඔබතුමා කිව්වා නේ මේ දුක අපට පෙනෙන්නේ නැහැ කියලා. දුක අපට පෙනෙන්නේ නැත්තේ භවය පෙනෙන්නේ නැති නිසා නේද?

පිළිතුර - දුකෙහි ඤාණය නැතිකම නිසා. යමක් බාහිරයෙන් පැනවෙන කොටම ඔය හටගත්තේ දුක කියලා දකින මට්ටමක් තමන්ට වැඩිලා ද කියලා තමන්ටම නුවණින් විමසලා හොයාගන්න වෙනවා. ඒක වැඩිලා නැතිකමමයි දුක හටගත්තා කියලා පෙනෙන්නේ නැතිවීමට හේතුව. වෙන්න බැරි දෙයක් ඉපදුනා - අහුතවා සමූහය කියන එක අපට පෙනෙන්නේ නැහැ. ඒක මෝඩකමටම ඉපැද්දුවා. ඔය කරුණ තේරුම්ගන්න පහසු නිසායි මම අර බල්ලාගේ උපමාව ගන්නේ. ඔන්න වතුරේ බල්ලෙක් ඉපැද්දුවා කියන මට්ටම අපට පෙනෙන්නේ නැහැ. දකින, අහන දේවල් කියන කොට වතුරේ බල්ලෙක් හැදුවා කියන මට්ටමමයි එතන තියෙන්නේ. නොපිහිටි දෙයක් පහළ වුණා - අහුතවා සමූහය.

නමුත් ප්‍රඥාව වැඩෙන කොට පෙනෙනවා ඔය කරුණ වෙන්න බැරි දෙයක් කියලා - හුතවා න භවිසසති. ඇත්ත තත්ත්වය නිරෝධයි. මෙවැනි ධර්මතාවයක් නේද බුදුකෙනෙක් පෙන්න්නේ? ඉමසමිං අසති ඉදං න හොති කියන එක සාක්ෂාත් විය යුත්තක්. ප්‍රඥාවටයි නිරෝධය පෙනෙන්නේ. නිරෝධය කියන්නේ හටගත්ත දෙය නැතිවුණා කියන එක නම් නොවන බව දැන් හොඳට වැටහෙන්න ඕනෑ. නූපදින බව තුළ

අහුනවා සමහුනං කියන කරුණ වෙන්වේ නැහැ. නිරෝධය කියන කොට පහළවෙන්න බැහැ.

එතකොට අපට තවම නිරෝධයේ ඥානය නැහැ. අපට හැමවිටම දේවල් පහළ වෙනවා කියලා දකින කොට තමන්ගේ මෝඩකම පෙනෙනවා. එතකොට කළකිරෙනවා. මොකක් ගැනද කළකිරෙන්නේ? ඔය සකස් කරපු සංඛාරය ගැන - දුක ගැනයි කළකිරෙන්නේ. හැබැයි දුක ගැන කළකිරෙන්න නම් දුක ගැන ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දකින්න ඕනෑ. දැන් ගහක් හටගත්තා කියන කොට එතන අපට මොකක්ද තියෙන දුක? අපට එතන දුකක් නැහැ නේ කියලා හිතන තාක් ගහෙන් මිදෙන්න අපට අවශ්‍යතාවයක් නැහැ. දැන් බල්ලා හිතුවොත් අතන බල්ලෙක් ඉන්නවා, ඉතින් මට දුකක් නැහැ, මම ඇලෙන්නෙත් නැහැ, ගැටෙන්නෙත් නැහැ කියලා, ඌට එතැනින් එහාට ඒක ගැන භොයන්න අවශ්‍යතාවයක් ඇතිවෙන්නේ නැහැ. අපටත් ඒක තමයි වෙලා තියෙන්නේ. අපි මේ දුක දකින්නේ නැහැ. පැනවීම තුළම දුක හටගත්තා කියන එක දකින්න නුවණක් අපට නැහැ - බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා මේ සසරේ යන සත්වයා දුකෙකි අඤ්ඤා කියලා.

ගින්දරට ඇඟිල්ල පිවිචෙනවා කියලා දන්නවා වගේ මට්ටමකින්ම ගහක් උපද්දපු එකත් දුකක් බව අපි දකිනවා නම්, දුක පිරිසිදු දැකලා දුකෙන් මිදෙන්න මොහොතක්වත් අපි පමාවෙන්නේ නැහැ. එහෙම නොවෙන හින්දා නේද අපට සිහිය පිහිටන්න වෙලාවක් නැහැ, අමතක වෙනවා කියලා නොයෙකුත් කරුණු කියන්නේ? අපි දුක පිරිසිදු දැකලා නැහැ, අපට දුක්බෙ ඤාණං නැහැ. ඒකට හේතුව ප්‍රඥාව නැතිකම. දුක්බෙ ඤාණං නැත්නම් එතන සම්මාදිට්ඨිය නැහැ කියලා කියන්න වෙනවා. දුක්බෙ ඤාණං ඇතිකර ගැනීම අපි හිතන තරම් ලේසි දෙයකුත් නෙවෙයි. මේ දහම් කරුණු තර්කයට අහුවෙන මට්ටමක් නම් නෙවෙයි. ඊට වඩා ගැඹුරු බව තේරුම් ගන්න. යමක් දෙයක් හැදෙන කොටම 'ඔන්න දුක හැදෙනවා' කියලා පෙනුනොත් තමයි ලෝකය ගැන කළකිරෙන්නේ. දුක්බෙ ඤාණං නැත්නම්, දුක ගැන කළකිරෙන්න විදියක් නැහැ.

ප්‍රශ්නය - මේ ආයතන මුළාවෙන් මිඳෙන් නම් මොකක්ද කළ යුත්තේ?

පිළිතුර - ආයතනය වැඩ කරන කොට වෙනම පැත්තකින් ඉඳන් ඒ බව පෙන්නලා දෙන්න ඕනෑ. 'ඔය පරණ පුරුද්දට මෙහෙම හිතුවාට, දැන් වුණේ මේක නේ' කියලා සිහියෙන් නුවණින් බලන්න ඕනෑ. සොත්‍යායතනයෙන් පටන්ගන්න. ශබ්දයක් ඇහෙන කොට ඒ බව පෙන්නලා දෙන්න පහසුයි. පරණ පුරුද්දට එළියේ තියෙන දෙයක් කියලා හිතෙන කොට අපි දක්ෂ වෙන්න ඕනෑ අනිත් පැත්තට 'ඔය ආයතන වලින් කියපු දෙය නේ' කියලා පෙන්නලා දෙන්න. ඇත්තටම සිදුවුණේ මොකක්ද? කනෙන් ශබ්දයක් ඇහුණා, හිතෙන් ඒ ගැන හිතුවා. හිතෙන් හිතන කොට තමයි කුරුල්ලෙක් මැවෙන්නේ. 'ඒක කවදවත් එළියේ තියෙන දෙයක් වෙන්න බැහැ' කියලා සිහිය නුවණ යොදලා බලන්න.

එහෙම සිහිකිරීම තුළ 'බාහිර ඉන්නවා' කියලා හිතපු කුරුල්ලාගේ සමුදයයි පෙන්නලා දෙන්නේ. මේ ආයතන මුළාව මතයි එළියේ රූපයක් හැදුණේ කියලා පෙන්නලා දෙනවා. එතකොට ඒ මුළාව නැති මනසට එහෙම දෙයක් පිහිටන්නේ නැහැ, උපද්දන්නේ නැහැ. අපි මෝඩකමට උපද්දන දෙය රහතත්වහන්සේට උපදින්න විදියක් නැහැ. උපදින්නේ නැහැ කියන්නේ නිරෝධයි. ඇතිවුණා නැතිවුණා කියන අවස්ථාවක් ගැන නෙවෙයි මේ කියන්නේ. හටගත්තේ මෝඩකම නිසා නම් මෝඩකම නැත්නම් හටගත්තේ නැහැ කියන ධර්මතාවය. ඒ තුළින් පෙන්නන්නේ පටිච්චසමුප්පන්න බව. මේ හටනොගන්න ස්වභාවයට කියනවා නිරෝධය කියලා. ප්‍රඥව මතයි හටනොගන්න බව දකින්නේ.

ඔය විදියට හැම වෙලාවකම සමුදයම පෙන්නන්න පුළුවන්. හටගන්නේ කොහොමද කියලා සමුදය තමන් තුළින් පෙන්නලා දෙන්න ඕනෑ. ඕකට තමයි විදර්ශනය කියන්නේ. ලෝකයෙන් එතරවෙන මාර්ගය කියන්නේ. ලෝකයේ තියෙන දෙයක් ඇතිවෙන නැතිවෙන හැටි බලාගෙන හිටියාට කවදවත් ඇත්ත අවබෝධ වෙන්නේ නැහැ. ඒක ලෝකයට අයිති දෑමක්. ලෝකයෙන් එතරවෙන්න නම් ලෝකය හැදුණේ ආයතන මුළාව මතයි කියලා ලෝකය හැදුන හැටි පෙන්නලා දෙන්න වෙනවා.

එතකොට මුළාවෙන හැටි විතරයි අපට පෙන්නන්න තියෙන්නේ. මුළාව පෙන්නන්න පෙන්නන්න නුවණක් ඇතිනවා 'මේ මුළාව යෙදුණේ නැත්නම් මුළාවෙන් ඉපදුන කිසිම දෙයක් උපදින්නේ නැහැ' කියලා. එතකොට 'මේ ඉපදිලා නැති ධර්මතාවයක් නේද මෝඩකම මත

ඉපැද්දුවේ' කියන නුවණ එනවා. ඔය උපදින එක නවත්තන හැටියි බුදුකෙනෙක් ලෝකයාට පෙන්න්නේ. නමුත් අපි මොකක්ද කරන්නේ? මැරෙනකම් බලාගෙන ඉන්නවා උපදින එක නවත්තන්න! මේක මැරුනහම වෙන සංසිද්ධියක් නෙවෙයි. ජීවත්වෙලා ඉන්න කොටයි රහතත්වහන්සේ නමක් රහත්වෙන්නේ. එතකොට කියනවා ඉපදීම නැවැත්තුවා කියලා. ඇයි ඉපදීම නැවැත්තුවේ? අවිද්‍යාව දුරුවුණ නිසා. මෝඩකමට උපදින දේවල් දැන් උපදින්නේ නැහැ. නිරෝධය සාක්ෂාත් වුණා.

අපට දැනට පෙනෙන්නේ නැති වුණාට, ඔය සියල්ල නිරෝධ ධර්ම (හටගෙන නැහැ) - සබ්බං තං නිරොධ ධම්මං කියලා පෙනුනොත්, සෝවාත් වෙනවා. ඔය ධර්මතාවය තමයි කොණ්ඩඤ්ඤ භාමුදුරුවෝ අවබෝධ කළේ. සියල්ල මෝඩකමට ආයතන හයෙන් තමයි උපද්දලා තියෙන්නේ. ආයතන අයිති මාරයාට කියලා දේශනාවේ සඳහන් වෙනවා. එතකොට ආයතන මුළාව තියෙනකම් අපට ලෝකය තියෙනවා. මේවා පටිච්චසමුප්පන්නයි කියන නුවණ එනකොට - මෙය ඇති කල්හි මෙය වෙයි - මෝඩකම තියෙනකම් ඔවා තියෙනවා කියලා දැක්කොත් සබ්බං තං නිරොධ ධම්මං කියන නුවණ ඇති කරගන්න පුළුවන් වෙයි.

මුලින් එක රූපයකට ඔය ධර්මතාවය දකින්න උත්සාහ කරන්න. කන පහසු නිසා මුලින් කන නිසා පැනවෙන රූපයක් ගැන හොඳට විදර්ශනා කරන්න පටන්ගන්න. එක රූපයක් ගැන හරියට දැක්කොත්, හැම රූපයකටම ඔය ධර්මතාවය පොදුයි කියලා පෙනෙන්න ගන්නවා. ආයතන හයේම ඇත්ත ඔක කියලා දකින්න නුවණ වැඩිය යුතු වෙනවා. ඒ සඳහා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ වැඩපිළිවෙල තමයි ඉති රූපං, ඉති රූපස්ස සමුදයො, ඉති රූපස්ස අනුච්චගමො කියන තැනට සිහිය නුවණ යෙදීම. අත්ඵච්චගමො කියන්නේ හටනොගන්න හැටි. හට ගන්න හැටිත් දකින්න ඕනෑ, හට නොගන්න හැටිත් දකින්න ඕනෑ. අපි මෙච්චරකල් බලලා තියෙන්නේ හටගත්ත දෙයක් නැතිවෙන හැටි විතරයි. ඒක පටිච්චසමුප්පන්න බව දැකීම නෙවෙයි. හටගත්ත දෙය (ඵලය) නැතිවෙන හැටි බැලුවා මිසක් හටගත්තේ කොහොමද කියලා බැලුවේ නැහැ. හටගත්තේ කොහොමද කියලා බැලුවේ නැත්නම් ඒකේ පටිච්චසමුප්පන්න බව අවබෝධවෙන්නේ නැහැ. පටිච්චසමුප්පන්න බව දැක්කොත් තමයි දහම දැක්කා වෙන්නේ. පටිච්චසමුප්පන්න බව දකිනවා කියන්නේ 'මෙය ඇති කල්හි මෙය වෙයි, මෙය නැත්නම් ඔහොම වෙන්න බැහැ' 'ඉමසමීං සති ඉදං හොති, ඉමසමීං අසති ඉදං න හොති' කියන

ධර්මතාවය නුවණින් දැකීම. මෝඩකම තියෙනකම් ඵලය තියෙනවා, මෝඩකම නැත්නම් ඵලය උපදින්නේ නැහැ කියන ධර්මතාවය හොඳට තේරුම්ගන්න. මේ නූපදින බවටයි නිරෝධය කියන්නේ. ඒකයි අපි සාක්ෂාත් කළ යුත්තේ. සාක්ෂාත් කරනවා කියන්නේ නැති කරනවා නෙවෙයි. එහෙම නැතිකරන්න බැහැ. ඒ ඇයි? ඉපදිලා නැත්නම් කොහොමද නැතිකරන්නේ? මොකක්ද නැතිකරන්නේ?

මේ නූපදින බව තේරුම්ගන්න උත්සාහ කරන්න. නූපදිව්ව දෙයක් මෝඩකම මත උපද්දගෙන කියලා දකින කෙනාට පුළුවන් උපද්දන එක නවත්වන්න. නමුත් අපි මෝඩකමට යමක් උපද්දලා ඒක නැතිකරන්න හදනවා. අවිද්‍යාව මත ලෝකය උපද්දන එකයි නවත්වන්න තියෙන්නේ. ඉපදීම නවත්වන වැඩපිළිවෙලකුයි බුදුකෙනෙක් පෙන්නලා දෙන්නේ.

දැන් මේ කියපු ධර්ම කරුණු තමන් දන්න දෙයට නම් ගළපන්න යන්න එපා. අපි නොදන්න දෙයක්මයි බුදුකෙනෙක් දේශනා කරන්නේ කියන තැන ශ්‍රද්ධාව පිහිටුවා ගන්න. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා ජානතො අභං භික්ඛවෙ පසුතො ආසවානං බයං වදාමි - දන්න දකින කෙනාටයි ආසුව ක්ෂය කරන්න පුළුවන්. නො අජානතො නො අපසුතො - නොදන්න නොදකින කෙනාට බැහැ. (වාසිජට සූත්‍රය¹¹) ඒ නිසා අපි මේ දේශනා අහලා දන්න දකින කෙනෙක් වෙන්න උත්සාහ කළ යුතු වෙනවා. මේක අපි දන්න දෙයක් නොවන නිසා මුලින්ම ශ්‍රද්ධාවෙන් දහම අහලා දැනගන්න ඕනෑ. බුදුකෙනෙක්ට විතරයි මෙයැති ධර්මතාවයක් හොයාගෙන දේශනා කරන්න පුළුවන්. එහෙම අහලත් මදි, ඊටපස්සේ ඒක තමන්ගේ දැක්මක් කරගන්න ඕනෑ. ඇහුවත් ඒක අනුන්ගෙන් අහගත්ත දෙයක් විතරයි - පරතොසොසය. ඒක මදි. මේ අහපු දෙය ඇත්තක්මයි කියලා තමන්ටම පෙනෙන්න ඕනෑ. ඇත්ත කියලා දැක්කොත් තමයි ඒක භාවිතා කරන්න පුළුවන් වෙන්නේ.

ඒ නිසා ඒ ඇත්ත හිතට පෙන්නලා දෙන්න ඕනෑ. භාවිතා බහුලිකතා කිරීම තමයි මාර්ගය වෙන්නේ. ඔන්න ඔය දෙය කළ කෙනාට දැන් නුවණක් එයි සෝවාන්වෙන්න නම් දැකිය යුතු ධර්මතාවය සබ්බං තං නිරොධ ධම්මං කියලා. ඔය ටික නොකළොත් සබ්බං තං නිරොධ ධම්මං කියන ධර්මතාවය අවබෝධ වෙන්න විදියක් නැහැ. සමුදය ධම්මානුපසස්සි චුණේ නැත්නම්, හටගත්තේ කොහොමද කියලා පෙන්නලා දුන්නේ නැත්නම් සියල්ල නිරෝධ ධර්ම කියලා අවබෝධ වෙන්නේ නැහැ.

¹¹ වාසිජට සූත්‍රය - සංයුත්තනිකාය, බන්ධවග්ගපාළි, බන්ධසංයුත්තය, පුප්ඵග්ගය.

ඇතිවුණ දෙය නැතිවුණා කියලා නම් පෙනෙයි. ඒක ලෝකයට අයිති දැක්මක් විතරයි. ඇතිවුණ දෙය නැතිවුණා කියලා පෙනෙන්නේ ආයතන වලට. ආයතන අයිති මාරයාට කියලා දහමේ සඳහන් වෙනවා (සමිද්ධි මාරපඤ්භ සූත්‍රය¹²).

ආයතන ඉක්මවා යන්න දැක්මක් කරා යන්න අපි උත්සාහ කරන්න ඕනෑ. ආයතන වලින් කියන එක පිළිගන්නේ නැතිව, ආයතන වල ඇත්ත දැකීම සඳහා දහම නුවණින් විමසිය යුතු වෙනවා. ආයතන වලට අනු නොවී ආයතන අපව රැවැට්ටුවා කියන තැන හොඳින් විමසන්න. අපි රැවටිලා ඉන්න නමුත් රැවටිලා ඉන්න බව දන්නේ නැහැ. බුදුදහම හොඳින් අහලා, ඒ ගැන දැනගෙන විමසන්න පටන් ගන්න. එතකොට අපි රැවටිලා ඉන්න බව දැනගන්න පුළුවන්. දහම නිවැරදිව දැනගත්ත කෙනාට මාර්ගය වඩන්න පුළුවන්. තමන්ටම ඇත්ත පෙන්නලා දෙන්න පුළුවන්. දැනගත්තේ නැත්නම් මාර්ගයක් තියෙනවාද කියලාවත් දන්නේ නැහැ. ඒ නිසායි මග්ගෙ ඤාණං එන්නේ නැත්තේ. ඔහොම විමසගෙන යන තැන දුකෙඛ ඤාණං, සමුදයෙ ඤාණං, නිරොධෙ ඤාණං, මග්ගෙ ඤාණං ඇති කරගන්න පුළුවන් වෙයි. අයං චුච්චති සමමාදිට්ඨියී - මේකට කියනවා සමමාදිට්ඨිය කියලා. ඔය ටික තේරුම්ගත්ත කෙනා දන්නවා මාර්ගය මේකයි කියලා. එතකොට අපි දක්ෂවෙන්න ඕනෑ සමමාදිට්ඨිය ඇතිකරගන්න.

ඔය දැක්ම ඇතිකර ගත්තොත් තමන් වඩන මග හරිද, වැරදිද, මොන භාවනාවද කරන්න ඕනෑ කියලා අහගන්න ආයෙ එක එක තැන්වලට යන්න අවශ්‍ය වෙන්නේ නැහැ. මාර්ගය මේකයි මාර්ගය නොවෙන්නේ මේකයි කියලා තමන්ටම පෙනෙනවා. මග-නොමග හඳුනාගැනීමේ හැකියාව ඇතිවෙනවා. මෙව්වර කල් කරලා තියෙන්නේ ලෝකයට අයිති එකක් නේ, ඕක ලෝකෝත්තර මාර්ගය නෙවෙයි කියලා පැහැදිලිව වෙන්වෙලා පෙනෙන්න ගන්නවා. අපි ඉන්න වැරදි දෘෂ්ටිය ඔය කැඩෙන්නේ. මෙතෙක් කල් බොරුවකට රැවටිලා, නිවන් මාර්ගය කියලා හිතාගෙන හිටියා නේ කියලා ඇත්ත දකිනකොට ඒවා අත්හැරෙනවා.

ප්‍රශ්නය - එතකොට මානසික ලෝකයක් තුළද අපි ජීවත්වෙන්නේ?

පිළිතුර - හොඳට තේරුම්ගන්න ඔය ටික කිව්වා කියලා ඔය නිවන ගැන නෙවෙයි කිව්වේ. නිවන් මාර්ගය පටන්ගන්න තැනයි ඔය විස්තර කළේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා මුහුදු වෙරළේ ඉඳන් ටිකෙන් ටික

¹² සමිද්ධි මාරපඤ්භ සූත්‍රය - සංයුත්තනිකාය, සළායතනවග්ගය, වෙදනාසංයුත්තය, මිගජාලවග්ගය.

ගැඹුරට යන්න කියලා. දැන් ඔතැනින් වැඩෙන ප්‍රඥාවට ඊළඟ පියවර පෙනෙනවා. එලියේ තියෙන රූප නෙවෙයි, ඔය මනසේ හදපු රූපයි අත්දැක්කේ කියලා පටන්ගන්න තැන තමයි කායානුපස්සනාව. ඒකේ තව ඉදිරියට යන්න තියෙනවා. හැබැයි මේ කායානුපස්සනාව හොඳට වැඩෙන්න ඕනෑ ඉතුරු අනුපස්සනා ටික තේරුම්ගන්න. දැනට හිතෙනවා එහෙනම් එළියේ නෙවෙයි රූප තියෙන්නේ මනසේ කියලා, ඒ කියන්නේ භෞතික රූප නෙවෙයි, ඔක්කොම මනසේ, විඤ්ඤුණයෙන් හදපු රූප කියලා, ඒ දැක්මට කියනවා 'විඤ්ඤුණවාදය' කියලා. 'භෞතිකවාදයේ' ඉඳලා දැන් විඤ්ඤුණවාදයට පනිනවා. හැබැයි තවම ඒක ඇත්තම ඇත්ත නෙවෙයි කියන එක අමතක කරන්න එපා.

මාර්ගයේ පියවරින් පියවර යන්න තියෙනවා. තව ඉදිරියටත් පියවර තියෙනවා. අපි රූප දැඩිව පිළිඅරගෙන ඉන්න දෘෂ්ටිය කැඩෙනකම් ඒ ඔක්කොම ගැන කිව්වාට වැටහෙන්නේ නැහැ. උපමාවේ ඉන්න බල්ලාට වතුරේ බල්ලෙක් ඉන්නවා කියලා දැඩිව පිළිඅරගෙන ඉන්න කොට ඌට ගැඹුරු කරුණු කිව්වට වැඩක් නැහැ. ඉස්සෙල්ලා ඌට තේරුම් කරලා දෙන්න ඕනෑ මේ මූලික මට්ටම බොරැයි කියලා. එතකොට නුවණක් එනවා මනසින් හදපු දෙයක් දැකලා නේ මේ එළියේ සතරමහාධතු රූපයක් හැදුවේ, සතරමහාධතුව කියන එක බොරැවක් නේ කියලා.

එහෙම පෙනෙන්න ගත්ත දවසට ඊළඟට 'එහෙනම් හිතේ හැදුවේ කොහොමද' කියලා විමසන්න පුළුවන්. එළියේ තියෙන ස්වභාවයක් නෙවෙයි නම් හිතේ ඉබේ පහළවෙන්නත් බැහැ කියලා භොයන්න පටන් ගන්නවා. ඒක තව ගැඹුරු පැත්තක්. ඒ ගැන හිතන්න ඉස්සෙල්ලා මූල කෙලෙස් ටික කැඩෙන්න ඕනෑ. නැත්නම් මාර්ගය පටලැවෙනවා.

ප්‍රශ්නය - භෞතිකවාදයට වඩා විඤ්ඤුණවාදය සියුම් නේද?

පිළිතුර - විඤ්ඤුණවාදයට එතකොට ඊළඟට විඤ්ඤුණවාදයත් බොරැවක් කියන පැත්තක් පෙනෙන්න ගන්නවා. මනසේ හදපු එකත් පටිච්චසමුප්පන්නයි, එළියේ හදපු එකත් පටිච්චසමුප්පන්නයි කියලා නුවණට වැටහෙන්න ගන්නවා. අපි රූප අන්තයෙන් මීදෙන කොට නාම අන්තය අල්ලගන්නවා. නාමය තව අන්තයක් කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරලා තියෙනවා (මජ්ඣිම නිකාය 13). හිතේ හැදෙන සියල්ලම නාම ධර්ම. ඒ ගැන වෙනම පරීක්ෂණය කරන්න ඕනෑ, ඒකෙන්

¹³ මජ්ඣිම නිකාය - අභිගුත්තර නිකාය, ඡක්කනිපාතය, මහාවග්ගය.

පටිච්චසමුප්පන්න බව දකින්න ඕනෑ. එතැනත් සමුදයධම්මානුපස්සී වෙන්නම තමයි තියෙන්නේ. හැබැයි ඒ බලන විදිය ටිකක් වෙනස්.

ඒ නිසා මුලින්ම කායානුපස්සනාවෙන් පටන්ගන්න. අපි ඉන්න මට්ටමට කය කියන්නේ 'දෙයක්'. සතරමහාධාතු කයක් තියෙනවා කියලා හිතෙන තාක් කල් කායානුපස්සනාව වඩන්න ඕනෑ. ඒ කයෙහි කායෙ කායානුපස්සී විහරති වෙන්න ඕනෑ. කායානුපස්සනාව හරියටම වැඩුනහම කයෙන් මිදෙනවා. අනිසංසිතො ච විහරති වෙනවා. දැන් අපට 'හුස්ම කියලා කයක්' පිහිටලා තියෙන නිසා ඒ කයෙහි කායානුපස්සනාව කරන්න වෙනවා. එතකොට ඒ හුස්ම කයෙන් මිදෙනවා. ශරීර කයක් පිහිටියා නම් ඒ කයෙන් කායානුපස්සනාව වඩන්න ඕනෑ. එතකොට ඒකෙහි මිදෙනවා. මිදෙනවා කියන්නේ 'ඕක වතුරේ හදපු බල්ලෙක් වගේ නේ' කියලා පෙනෙන්න ගන්නවා. එහෙම දැක්ක තැනදී එතැන සතරමහාධාතු කයක් කියලාවත් පිහිටන්නේ නැහැ.

දැන් අපි ප්‍රායෝගික අවස්ථාවක් ගැන විමසලා බලමු - අපි මෙව්වර කල් එළියේ තියෙන ඒවා ගැනයි බැලුවේ. දැන් මේ මොහොතේ තමන්ගේ ශරීරය (කය) තියෙන්නේ මොන ඉරියව්වෙද කියලා සුළු වෙලාවකට ඇස්දෙක පියාගෙන බලන්න. දැන් වාඩිවෙලා ඉන්න ශරීරයක් හිතට පෙනෙනවා. දැන් ඇස්දෙක අරින්න. ඉස්සෙල්ලා ඇස්දෙක පියාගෙන ඉන්නකොට වාඩිවෙලා ඉන්න ශරීරයක් පෙනුනා නේද? දැනගත්තා නේද? ඒ දැනගත්ත ශරීරය කොහෙටද පෙනුණේ? ඇසට නෙවෙයි මනසටයි පෙනුණේ. හිතට පෙනුණා හොඳ ලස්සණ ශරීරයක්.

හිත කොහොමද ඔය ශරීරය හැඳුවේ කියලා දැන් ටිකක් විමසන්න. හිත විතරක් නෙවෙයි, කායායතනයත් උදව්වෙලා තියෙනවා ඔය ශරීරය හදන්න. ස්පර්ශය උදව් කරගෙන තමයි හිතෙන් කයක් හැඳුවේ. ඒ කරුණ හොඳට තේරුම්ගන්න. හිතෙන් විතරක් හැඳුවා නෙවෙයි. එතන ආයතන දෙකක් යෙදිලා තියෙනවා - කායායතනයයි, මනායතනයයි. කායායතනය දුන්නේ දැනීම් ටිකක් විතරයි. ශරීරය තියෙන්නේ මොන ඉරියව්වෙද කියලා කියපු ගමන්ම අපි බලන්නේ දැනීම් ටික දිහා. මේ මොහොතේ මොන වගේ දැනීම්ද තියෙන්නේ කියලා. එතකොට එක එක තැන්වල දැනීම් ටිකක් තියෙනවා. දැන් ඒ දැනීම් ටික වෙන්කරලා ගත්තොත් ඒ දැනීම් ටිකට ශරීරයක් කියන්න බැහැ. දැන් මේ මොහොතේ තියෙන දැනීම් ටික විතරක් වෙන්කරලා ගත්තොත් එතන ශරීරයක් නැහැ.

දැනීම් ටික කියන්නේ ශරීරය නෙවෙයි. දැනීම් ටික ගැන කල්පනා කරන කොට තමයි ඉරියව්ව මැවෙන්නේ, ශරීරය සම්පූර්ණ වෙන්නේ. එතකොට ඇත්තටම වෙන්නේ කායායතනයෙන් මොනවාදෝ දූනෙනවා, මනායතනයෙන් ඒ දැනීම් ටික ගැන හිතලා ශරීරයක් හදනවා. ඒ සිතට පෙනෙන ශරීරයේ තමයි ඔක්කොම හැඩවැඩ ටික තියෙන්නේ. දැනීම් වල ඒ විස්තර කිසිවක් නැහැ. දැනීම් කියන්නේ ශරීරය නෙවෙයි. දැනීම් ටික උදව් කරගෙන හිතෙන් හිතනකොට තමයි ඒ දැනීම් වලට අදාළ ඉරියව්වක් හැදෙන්නේ. දැනීම් වල තියෙන වෙනස්කම් නිසායි අපට එක එක මොහොතේ එක එක ඉරියව්ව හැදෙන්නේ. හිටගෙන ඉන්නකොට ඇතිවෙන දැනීම් නෙවෙයි භාන්සිවෙලා ඉන්නකොට ඇතිවෙන දැනීම්. ඒවා වෙනස්. එතකොට ඒ දැනීම් අනුව තමයි එක එක ඉරියව්වේ ශරීරය නිර්මාණය වෙන්නේ. හැබැයි ඒ ශරීර නිර්මාණය වෙන්නේ මනසේ. ඒ චුණාට අපි භාරගත්තේ හිතේ හැඳුණ ශරීරයක් කියලා නෙවෙයි. අපි භාරගත්තේ එළියේ තියෙන, අල්ලන්න පුළුවන්, සතරමහාධාතු ශරීරයක් කියලා. ඒ ශරීරය දැන් පුටුව උඩ තියෙනවා. ඒක අපට විතරක් නෙවෙයි හැමෝටම පෙනෙනවා. ඇහෙන් දකින්න පුළුවන්, අල්ලලා බලන්න, ගඳ සුවද දූනෙන, රස දූනෙන, අනිත් ආයතන ඔක්කොටම අරමුණුවෙන ශරීරයක් තමයි අපි දැන් තියෙනවා කියලා භාරගත්තේ. ආයතන හයටම අනුවෙන ශරීරයක් අපි පිළිගත්තේ. අන්න ඒකට කියනවා රූපයක් කියලා. ඒ රූපය අපි උපාදන කරලා. ඇත්තටම අපට පෙනුණේ සතරමහාධාතු ශරීරය ද? ඇහැට පෙනෙන, අල්ලලා බලන්න පුළුවන් ශරීරය ද ඇත්තටම පෙනුණේ? නැහැ. ඇස්දෙක වහගෙන ඉන්නකොට පෙනුණේ මනසින් හදපු ශරීරයක්.

මනසේ හදපු එක දැක්කා කියන්නේ හීනයක් දැක්කා වගේ දෙයක් නේද? දැන් තමන්ගේ මනසට පෙනෙන ශරීරය වෙන අයට පෙනෙනවද? නැහැ. අනිත් අයගේ මනසට පෙනුණ එක තමන්ට පෙනෙනවද? නැහැ. ඒක ඇහැට දකින්න පුළුවන් එකක් නෙවෙයි. එතකොට අපි ඇත්තටම අත්දැක්කේ මනසෙන් හදපු දෙයක් - මනෝමය දෙයක්, මනසේ නිර්මාණයක්. නමුත් අපි භාරගත්තේ බාහිර ශරීරයක්. දැන් චතුරේ බල්ලෙක් හැඳුවා වගේ වැඩක් නේද සිදුවුණේ?

මෝඩකම මතයි ආයතන වලින් අත්දකින්න පුළුවන්, එළියේ තියෙන ශරීරයක් කියන මට්ටමට ගෙනාවේ. අපි අත්දකින්නේ එකක් නමුත් භාරගන්නේ වෙන දෙයක්. මායාවකට අනුවෙලා ඉන්න නමුත් අපට මේ සිදුවෙන දෙය ගැන සිහිය නුවණ නැහැ. මේ මායාව කරන්නේ

විඤ්ඤාණයෙන්. ආයතන හයේම මායාකාරයෝ ඉන්නවා. හීනයක් දැක්ක බව, මායාවක ඉන්න බව අපි දන්නේ නැහැ. මේ මායාවක ඉන්න බව පෙන්නලා, සමුදය ධම්මානුපස්සි වීම තුළින් මායාවෙන් මිදෙන වැඩපිළිවෙල තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නලා දෙන්නේ. කයක් තියෙනවා නම් ඒ කය හටගත්තේ කොහොමද කියලා දකින්න කියනවා. ඒක නිවැරදිව කළොත් මාර්ගය වඩන්න පටන්ගන්නා වෙනවා.

අපි භාරගත්තේ මනසට පෙනුණ ශරීරයද, අල්ලන්න පුළුවන් පුටුව උඩ තියෙන එක ද? දැන් වාඩිවෙලා ඉන්න ශරීරය කියලා පිළිගත්තේ අල්ලන්න පුළුවන් ශරීරය නේද? නමුත් මේ මොහොතේ ඇත්තටම දැක්කේ මනසේ හදපු එක. මනසට පෙනුණ එක අල්ලන්න පුළුවන් ද, සතරමහාධාතු ද? නැහැ. නමුත් අපි පිළිගන්න ශරීරය පුටුව උඩ තියෙනවා, සතරමහාධාතුයි. දැන් වතුරේ බල්ලෙක් හැදුවා නේද? හිතෙන් දැකපු එක එළියේ තියෙන්න පුළුවන් ද, අනිත් අයට පෙනෙනවාද? නමුත් අපි විශ්වාස කරන එක නම් අනිත් අයට පෙනෙනවා. අපි භාරගත්ත ශරීරය රූපමය කයක්, අත්දැකපු එක මනසට පෙනුණ එකක්. ඒක හිතාගන්න පුළුවන්ද? අප්කාන්ත කයේ කායානුපස්සි විහරති වෙනවා කියන්නේ ඔය විමසීමට. ඉරියව්ව බලන එක විතරක් නෙවෙයි, ඔය ඉරියව්වේ කයක් හැදුවේ කොහොමද කියලා සමුදය ධම්මානුපස්සි වෙනවා. ආයතන මුළාවෙන් නේද මේ මොහොතේ භෞතික කයක් හැදුවේ. අතීතයයි, අනාගතයයි වැඩක් නැහැ - දැන්, මේ මොහොතේ විමසන්න. මේ කරුණු ගැන හොඳට කල්පනා කරලා බලන්න. මේ විදර්ශනාව කරන්නේ අතීතයෙන් නෙවෙයි, අනාගතයෙන් නෙවෙයි, මේ මොහොතේ.

ඔන්න ඕක තේරුම් ගත්තොත් සබ්බං තං නිරොධ ධම්මං කියන තැනට කයක් අයිතිද කියලා බලන්න පුළුවන්. එළියේ තියෙන ඒවා විතරක් නෙවෙයි, තමන්ගේ කයත් නිරෝධ ධර්මයක් මෝඩකම මත ඉපැද්දුවා, පැනෙව්වා කියන තැන දක්වා විමසන්න තියෙනවා. සබ්බං තං නිරොධ ධම්මං කියන එක තේරුම් ගත්තොත් නම් සෝවාන් වෙන්න පුළුවන්. තමන්ට ප්‍රත්‍යක්ෂ වෙනකම් ඕක හොඳට පුරුදු කරන්න ඕනෑ. හිතෙන් හදපු එකක් එළියෙන් තිබ්බා කියලා කිව්වට විශ්වාස කරන්නත් බැහැ නේද? ඒ විශ්වාස කරන්න බැරි අපි තවම අර බල්ලගේ මානසිකත්වයේ ඉන්න නිසා. අපට මේ සංසාරයේ ආපු දෘෂ්ටිය බලවත්. ඒවා ලේසියෙන් කැඩෙන්නේ නැහැ. ඒ නිසා මේක හොඳට තේරුම්ගන්න ඕනෑ. ඊටපස්සේ තේරුම්ගත්ත එක භාවිතා බහුලිකතා කරන්න ඕනෑ.

ප්‍රශ්නය - අපි ඉස්සෙල්ලාම ඉරියාපට් භාවනාව කරන්නේ ඇයි?

පිළිතුර - ඉරියාපට් යෙන් කළේ ඉති රූපං මට්ටමට - කයක් හඳුනාගත්තා විතරයි. තවම ඉති රූපය සමුදයො කියන විදර්ශනාවට ගියේ නැහැ. උදහරණයෙන් හිතුවොත් - වතුරේ බල්ලා ඉන්නේ මෙන් මේ ඉරියව්වේ කියලා දැනගත්තා විතරයි. ලෝකය මට්ටමෙන් අපි හිතන රූපය මෙන් මේ ඉරියව්වේ තියෙන්නේ කියලා දැනගත්තා මිසක් ඒ ලෝකය හැදුණේ කොහොමද කියලා බැලුවේ නැහැ. ඒ නිසා ඊළඟ පියවරට - සමුදය ධම්මානුපසංසි කියන තැනට යන්න ඕනෑ.

ප්‍රශ්නය - ඒ ඉරියාපට් භාවනාවෙන් විදර්ශනාවට යන්න පුළුවන් ද?

පිළිතුර - පුළුවන්. නමුත් අපි තවම කරලා තියෙන්නේ ලෝකයට අයිති ටික - පූර්ව ප්‍රතිපදාව විතරයි. ආර්ය ප්‍රතිපදාවට ඇවිල්ලා නැහැ. ඉරියව්ව බලන එකත් බුද්ධ දේශනාවක් තමයි. එහෙම ඉරියව්ව හඳුනාගන්න ඕනේ ඊළඟ පියවරට යන්න. කයේ ලක්ෂණ ටික අපි ඉස්සෙල්ලා ආයතන හරහා හොයලා බලනවා. ආයතන වලට අනුවෙන හැටි හොයාගන්න උත්සාහ කරනවා. ඒක ඉති රූපං මට්ටම. රූපය හඳුනාගන්නට පස්සේ ඊළඟට රූපයේ සමුදය බලන්න ඕනෑ. ඒ සමුදය බාහිරයෙන් නෙවෙයි, තමන් තුළින් හොයන්න ඕනෑ. එතකොට තමයි රූපය ආයතන මුළාවෙන් පැනෙව්වේ කියලා පෙනෙන්නේ. ඉමසීම සති ඉදං හොති, ඉමසීම අසති ඉදං න හොති කියන ධර්මතාවයට එන්නේ. ඒ කියන්නේ කයත් පටිච්චසමුප්පන්නයි කියලා දකින්න වෙනවා. නිරෝධ ධර්මයක් මෝඛකම මත පනවගෙන කියන නුවණ එන්න ඕනෑ. එතැනින් තමයි සබ්බං තං නිරොධ ධම්මං කියන තැනට එන්නේ. සියල්ල නිරෝධ ධර්ම. සබ්බං තං කිච්චහම ඒ කිසිම දෙයක් ඉතුරුවෙන්න බැහැ. ඒ දැක්ම ආව දවසට යං කිඤ්චි සමුදය ධම්මං සබ්බං තං නිරොධ ධම්මං කියන එක තේරුම්ගන්න පුළුවන් වෙයි.

මේ කියන කරුණු කලින් හිතාගෙන හිටිය ඒවාට වඩා වෙනස් වෙන්න පුළුවන්. ඉස්සර හිතාගෙන හිටියේ හටගත්ත ඒවා නැතිවෙලා යනවා කියලා නේ. නමුත් ඒක නෙවෙයි මේ කියන්නේ. හටගත්ත ඒවා ඔක්කොම නිරෝධ ධර්ම, අපේ මෝඛකම මත, අවිද්‍යාව මත උපද්දවගෙන කියන පැත්තයි අපි මේ සාකච්ඡා කරන්නේ. හැබැයි ඔය ටික කටපාඩම් කරගෙන බැහැ. තමන්ට ප්‍රත්‍යක්ෂ වෙන විදියට මේ ඇත්ත පෙන්නලා දෙන්න ඕනෑ. අපට රූප සකස්වුණාට, අවිද්‍යාව දුරු කළ මහසට සකස්වෙන්නේ නැහැ නේද කියන්නේ නිරොධෙ ඤාණය ඇති

කරගන්න උත්සාහ කරන්න. නිරොධෙ ඤාණය ඇතිවුණා කියන්නේ නිරෝධ කළා නෙවෙයි. රහතන් වහන්සේගේ මනස ගැන දළ වශයෙන් වත් හිතාගන්න පුළුවන් වෙයි. හැබැයි අපි රහත්වුණා නම් නෙවෙයි. ඒ ඤාණය උදව්වෙනවා මාර්ගය තේරුම් ගන්න.

උපුටාගැනීම - 2020 මාර්තු 7 - සුභද්‍රාරාමය

මරණයෙන් මිඳෙන්නේ කොහොමද?

මරණයෙන් මිඳෙන්න නම් මරණය උපද්දන එක නවත්වන්න වෙනවා. අපි හදන්නේ ඉපදීමෙන් මිඳෙන්න මිසක් මරණයෙන් මිඳෙන්න නෙවෙයි.

මරණය උපදින්නේ ඇයි කියලා හොයාගන්න නම් මරණය කියන ධර්මතාවයත් සතිපට්ඨානය තුළින් විමසන්න වෙනවා. මරණ ධර්මයෙන් සමුදය ධම්මානුපස්සි වෙන්න වෙනවා. මරණය උපන්නේ අවිද්‍යාව නිසා කියලා දැක්කොත්, අන්න එදාට මරණයත් සංඛතයි, පටිච්චසමුප්පන්නයි, අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් කියලා දකින්න පුළුවන් වෙනවා. ඒ දැක්ම ආව දවසට මරණය ඉක්මවා යනවා. මරණය කියන්නේ ලෝකයට අයිති ධර්මතාවයක්. අවිද්‍යාවෙන් කරපු සංඛාරයක්. මේ කරුණු අපට නොතේරුණාට ඕක තමයි ධර්මතාවය.

ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ කියන මේ සියල්ලම ඉක්මවා යන ධර්මතාවයක් තමයි බුදුකෙනෙක් පෙන්නලා දෙන්නේ. ඒ සියල්ලම සංඛතයි, පටිච්චසමුප්පන්නයි, අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් උපදවා ගත්ත දේවල්. එතකොට අවිද්‍යාව දුරු වුණොත් ඔය සියල්ලම ඉක්මවා යනවා. ඒවා නැතිවෙනවා නෙවෙයි. උපදින්නේ නැහැ. මරණය කියන එක ඉපැද්දුවේ නැත්නම් මැරෙනවද? ඔන්න නුවණින් විමසන්න හොඳ තැනක්.

අපේ ප්‍රඥවේ අඩුවක් නිසායි බුද්ධ දේශනාව තුළ තියෙන මෙවැනි කරුණු තේරුම්ගන්න බැරි වෙන්නේ. ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ සියල්ලම ඉක්මවා යන ධර්මතාවයක් තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ. ඒක ලෝකෝත්තර දර්ශනයට ගෝචරවෙන දෙයක් මිසක් ලෝකයාට මේ බව තේරුම්ගන්න බැහැ. ඒක ප්‍රඥව තුළ දකින්න, තේරුම්ගන්න පුළුවන් දැක්මක්. එතකොට ඔය ලෝකයට අයිති විදියට දෙන තේරුම් මොනවද කියලා හිතෙනවා! මෙව්වර කල් රහතන්

වහන්සේ ගැන හිතාගෙන හිටිය ඔක්කොම මේ ආර්ය දර්ශනය ගැන කිසිම තේරුමක් නැති ලෝකයා කියන කතන්දර!

ලෝකය තුළ ඉඳන් කියන දේවල් ආර්ය දර්ශනයෙදි අදළ නැති වෙනවා. රහතන් වහන්සේ මැරෙනවා කියන අර්ථකතන එහෙම අහලා තියෙනවා නේ. මේවා ඔක්කොම ලෝකයා හදගත්ත දේවල් මිසක් ආර්ය දර්ශනය තුළ ඒවා අදළ නැහැ. කායානුපස්සනාව වැඩීම තුළින් පමණයි මේ බව තේරුම්ගත හැකි වෙන්නේ. කය ඉක්මවා ගිය දවසට කයට අදළ ප්‍රශ්න එකක්වත් යෙදෙන්නේ නැහැ. දැන් අපට නම් ඔය ප්‍රශ්න ඔක්කොම තියෙනවා - රහතන් වහන්සේට බඩගිනි වෙනවද නැත්ද, පිණ්ඩපාතේ යනවා නේද ආදි වශයෙන්. ඒක හරියට අර වතුරේ ඉන්න බල්ලා ගැන ගොඩ ඉන්න බල්ලා අපෙන් අහන ප්‍රශ්න වගේ!

කෙනෙක් හිටියොත් තමයි මරණය තියෙන්නේ. එතකොට මතක තියාගන්න මරණය තියෙනකම් 'මම' ඉන්නවා - සක්කායදිට්ඨිය තියෙනවා. එතකොට රහතන් වහන්සේ මැරෙනවා කියලා කියනකම් 'මම' ඉන්නවා. රහතන් වහන්සේ ලෙඩ වෙනකම් 'මම' ඉන්නවා. සක්කායදිට්ඨිය තියෙනවා. ඒ කරුණු ලෝකයේ මට්ටමින් බොරු නෙවෙයි. නමුත් ඒවා තියෙනකම් 'මම' ඉන්න බව අමතක කරන්න එපා. සක්කායදිට්ඨිය තියෙන කෙනාට රහතන් වහන්සේ වයසට යනවා, ලෙඩ වෙනවා, මැරෙනවා කියන කතා ඇත්ත. සක්කායදිට්ඨිය තියෙනකම් ඒවා අදළයි. ඒ ගැන තර්ක කළාට වැඩක් නැහැ. මේක තර්කයෙන් අල්ලන්න පුළුවන් ධර්මතාවයක් නෙවෙයි. ප්‍රඥව වැඩීම තුළ, ආර්ය දර්ශනය තුළ තේරුම් ගන්න දෙයක්. රූපය පිරිසිදු දැකීම තුළ තේරුම් ගන්න දෙයක්.

රූපය පිරිසිදු දැකින්න නම් අනිවාර්යෙන් කායානුපස්සනාව වඩන්න ඕනෑ. කායානුපස්සනාව නොවඩා රූපය ගැන කරන කතා අර බල්ලා වතුරේ බල්ලා ගැන කතා කරන දේවල් වගේ. අපි බල්ලට කියන්න ඕනෑ 'ඔය ටික ඉපදුන හැටි - සමුදය හොයාගන්න කො. ඊටපස්සේ ඔය ගැන තර්ක කරමු. ඊටපස්සේ ඕක හරිද වැරදිද කියලා හොයමු'. අන්න ඒ වගේ උපදෙසක් තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ - 'ඔය කය ගැන තර්ක කර කර ඉන්න එක නවත්තලා කයේ සමුදය හොයාගන්න' කියනවා. එතකොට යාවදෙව ඤාණමත්තාය - අනාගතයේ ඤාණයක් පහළවෙයි. එදට ඔය ප්‍රශ්න අහන්න අවශ්‍ය වෙන්නේ නැහැ. එතැනින් සතර සතිපට්ඨානයේ වැදගත්කම දැකින්න බලන්න.

හිතෙන් හඳුනා දෙය හිතට පෙනෙනවා කියන බව අපි දන්නේ නැහැ. ඒ නොදන්නාකම නිසා අපි එලියේ රූපයක් තියෙනවා කියලා දැඩිව පිලිගන්නවා. ඒ සසරේ ආපු අපේ පුරුද්ද. බාහිරයේ රූපයක් තියෙනවා කියපු ගමන්ම මෙහේ 'මම' පිහිටලා ඉවරයි. 'අත' කියන කොටම 'මෙත' මම ඉන්නවා. ඒ තමයි සක්කාය දිට්ඨිය. බාහිරයේ රූපයක් පනවපු ගමන්ම සක්කාය දිට්ඨිය පහලවෙලා කියන බව අපි දන්නේ නැහැ. එතනදී ලෝකය හඳලා ඉවරයි. ඒ බව නිවැරදිව දැකීම පිණිසයි බුදුරජාණන් වහන්සේ කායානුපස්සනාව පනවන්නේ. ඔය නුවණ ආවොත් බාහිරය පිහිටන්නේ නැහැ. හැබැයි ඔතන කෙළවර නෙවෙයි කියන බව තේරුම්ගන්න. බහිද්ධ කය ගැන විමසීම එක පියවරක් විතරයි. දැන් බාහිරයේ රූපයක් පිහිටියේ නැතුව අපේ හිතේ රූපයක් හැඳෙන ගතියක් තියෙනවා. ඒ ගැන විමසීම ඊළඟ පියවර වෙනවා.

මොකක්ද මේ හිතේ හටගන්නා කියන්නේ? හිත ගැනත් ඔය පරීක්ෂණය කරන්න තියෙනවා. අපි විඤ්ඤාණයෙන් රූපයක් හැඳුවා කිව්වට එතන තවම බුදුදහම දැක්කා කියන්න බැහැ. අපි ඒක බුදුදහම කියලා හිතාගන්නට ඒකට කියන්නේ විඤ්ඤාණ වාදය කියලා. භෞතික වාදයෙන් මිඳෙනවා එළියේ රූප නෙවෙයි, හිතේ හදන රූප කියලා. එතකොට දන්නෙම නැතුව විඤ්ඤාණවාදයට අනුවෙලා. ඒ තවම පටිච්චසමුප්පාදය තේරුම්ගන්නා නෙවෙයි. පටිච්චසමුප්පාද ධර්මතාවය තුළ කිසිම වාදයක් නැති බව තේරුම්ගන්න. එතනදී ඇත-නැත කතා අදාළ නැහැ. ඇත-නැත කියන ඒවා ලෝකයට අයිතියි කියන බව තේරුම් ගන්න.

කය විදර්ශනා කිරීම:

- ප්‍රශ්නය - කය පටිච්චසමුප්පන්න බව දකින වැඩපිළිවෙල මොකක්ද?
- පිළිතුර - කය කියන කොට අප්‍රකාශ කය සහ බහිද්ධ කය අයිති වෙනවා. ලෝකයට අයිති ඕනෑම රූපයක් 'කය' කියලා ගන්න පුළුවන්. ඒ තමයි ඉති රූපං අවස්ථාව. ඊළඟට ඒ රූපයේ සමුදය තමා තුළින් බලන්න තියෙනවා. මොන ආයතන වලින්ද කයක් තියෙන බව දැනගත්තේ කියලා විමසන්න. පටිච්චසමුප්පන්න වුණ ධර්මතා තමයි

අපට එලය විදියට හම්බවෙන්නේ. අපි දන්නේ නැහැ ඒවා පටිච්චසමුප්පන්නයි කියලා. අපි හිතන්නේ ඒවා ලෝකයේ තියෙන දේවල් කියලා.

රූපයක් තියෙනවා කියලා දැනගන්නහම ඒ බව දැනගත්තේ මොන ආයතන වලින්ද කියලා විමසන්න. ඊටපස්සේ ඒ ආයතන වල හැකියාව විමසන්න. මේ එක ආයතනයකටවත් බාහිරය අත්දකින්න බැහැ කියලා පෙනෙයි. එච්චරයි පෙන්නලා දෙන්න තියෙන්නේ. ඒක පුරුදු කරන්න පටන්ගන්න. කයක් තියෙනවා නම් සමුදය ධම්මානුපස්සී වෙන්න.

නාසය විදර්ශනා කිරීම - දැන් තමන්ගේ නාසය තියෙනවාද කියලා අල්ලලා බලන්න මොන වගේද කියලා. නාසය කිව්ව ගමන්ම මුහුණ මැද තියෙන, අල්ලලා බලන්න පුළුවන් දෙයක් අපට මතක්වෙනවා. දැන් මුහුණ මැද නාසයක් තියෙනවා කියලා දැනගත්තේ කොහොමද? නාසය තියෙනවා කියලා දැනගන්න නම් ගඳක් හෝ සුවඳක් දූනෙන්න ඕනෑ. ගඳක් සුවඳක් දූනෙන කොටයි නාසය උපදින්නේ. දැන් තමන්ගේ නාසය කියලත් මොකක්දෝ රූපයක් පෙනෙනවා නේ. ඒ පෙනෙන්නේ සිතට. නාසය කියන රූපය කියන්නේ අප්ඤ්ඤා කයක්. නාසය කියන කොට අපට යම්කිසි සටහනක් මතක් වෙනවා - මෙන්න මේ වගේ දෙයක් කියලා. ඒක දැන් මේ මොහොතේ තමන්ට පෙනෙන්නේ ඇහැට ද සිතට ද කියලා හොඳට නුවණින් විමසන්න. හිතට පෙනෙන දෙය සතරමහා ධාතු වෙන්න පුළුවන් ද?

එතන ඇතිවුණේ මන-ධම්ම-මනෝවිඤ්ඤාණ මට්ටමක්. නමුත් අපි විශ්වාස කරන්නේ ඒක මුහුණේ තියෙන සතරමහා ධාතු දෙයක් කියලා. ඊටපස්සේ ඒක එළියේ තියෙනවා කියලාත් අපි විශ්වාස කරනවා. ඒ එළියෙන් තියෙන ගතිය තමයි අර උපමාවේ වතුරේ බල්ලෙක් හදනවා කියන්නේ. හිතට පෙනෙන දෙයට සතරමහා ධාතු රූපයක් ගැටගහනවා. නාමයට රූපය ගැටගහනවා. ඒ නාමරූප ගැටය ගැනුවට පස්සේ විඤ්ඤාණයෙන් පෙන්නන දෙයක් තමයි අපි ඔය දැකලා තියෙන්නේ සතරමහා ධාතුවෙන් හැදුණා කියලා. නමුත් ඇත්තටම අපට පෙනිලා තියෙන්නේ හිතෙන් හදපු දෙයක්. හිතෙන් හදපු දෙය සතරමහා ධාතු රූපයක් නෙවෙයි. එතකොට සතරමහා ධාතු රූපයක් උපාදන කරලා තියෙන්නේ මෝඩකමට - අවිද්‍යාවෙන්. එහෙම විමසන්න පුරුදුවෙන්න.

උපුටාගැනීම - 2020-02-22 - සුභදාරාමය

ප්‍රායෝගිකව යෙදීම - දැන් ඇස්දෙක වහගෙන බලන්න මේ මොහොතේ තමන්ගේ ශරීරය තියෙන්නේ මොන ඉරියව්වෙද කියලා. වාඩිවෙලා ඉන්නවා කියලා පෙනෙනවා. දැන් ඔය වාඩිවෙලා ඉන්න ශරීරය ඔහොම තියෙනවා කියලා මේ මොහොතේ දැනගත්තේ මොන ආයතන වලින්ද කියලා බලන්න. කායායතනයෙන් දැනීම ටිකක් දෙනවා. ඒ දැනීම ටික වෙන් කරලා ගත්තොත් ඒකට ශරීරය කියලා කියන්න බැහැ. ඒ දැනීම ටික ගැන කල්පනා කරන්න ගියහම තමයි අපට වාඩිවෙලා ඉන්න සම්පූර්ණ ශරීරයක් මැවෙන්නේ. වාඩිවෙලා ඉන්න ශරීරය මේ මොහොතේ පෙනෙන්නේ ඇහැටද, සිතටද? සිතට. සිතට පෙනෙන්නේ මොනවද? එළියේ තියෙන දේවල්ද, මනසේ නිර්මාණද? මනසේ නිර්මාණ - ඒවාට කියන්නේ ධම්ම කියලා. මන-ධම්ම-මනෝ විඤ්ඤුණ. ධම්ම කියන්නේ එළියේ තියෙන සතරමහාධාතු රූප නෙවෙයි. ධම්ම කියන එක අල්ලන්න බැහැ. ඒක මනසට පෙනෙනවා විතරයි. එහෙනම් අපි ඔය එළියේ තියෙන අල්ලන්න පුළුවන් ශරීරයක් කියලා භාරගත්තේ මෝඩකමට. ආයතන මුළාවට. මේ මොහොතේ දැනගත්තේ සිතෙන් පෙන්නන ශරීරය මිසක් එළියේ තියෙන ශරීරයක් නෙවෙයි.

උපුටාගැනීම - 2020-03-01 - මාතර

දැන් කයක් තියෙනවා කියලා බලන කොට දැනීම ටිකක් දිහා නේද බැලුවේ? දැනීම ටික වෙන් කරලා ලකුණු කළොත් කයක් ලැබෙන්නේ නැහැ. දැනීම ටිකේ සාරියක් ඇදපු කයක් නැහැ. නමුත් හිතට පෙනෙන කයේ නම් හොඳ සුදු සාරියක් ඇඳලා වැඩිවෙලා ඉන්නවා. මේ මොහොතේ ඒක පෙනුනේ ඇහැට නෙවෙයි හිතට. නමුත් අපි විශ්වාස කළේ හිතට පෙනුනා කියලා නෙවෙයි, එළියේ තියෙනවා කියලායි. අල්ලන්න පුළුවන් එළියේ තියෙන කයක් කියලායි අපි භාරගත්තේ. නමුත් අත්දැක්කේ හිතෙන් හදපු කය. අපි ඒ දැනීම ටිකට අදාළව හිතුවා. දැන් මේ මොහොතේ මා දිහා බලනකොට පෙනෙන්නේ හිතට පෙනෙන කයමයි. ඇස් දෙක වහගෙන පෙනෙන කයමයි ඇස් දෙක ඇරගෙන හිටියත් තමන්ගේ කය කියලා පෙනෙන්නේ. ඒ බව අපට හිතාගන්න හරි අමාරුයි, නමුත් ඒක තමයි ඇත්ත.

ඒක හරියට හීනයක් දැක්කා වගේ අවස්ථාවක්. ඒ හීනය ඇත්ත කරගෙන කියලා අපි දන්නේ නැහැ. විදර්ශනාව වඩන කොට ශරීරයක් නැහැ කියන තැනට යන්න එපා. තියෙන ශරීරය හැදුවේ මෙන්න මෙහෙමයි කියලා පෙන්නලා දෙන්න. ඒ ඒ අවස්ථාවේ සිදුවෙන මූලාව පෙන්නලා දෙන්න. ටිකක් පුරුදු කරන කොට මේක ටික ටික වැටහෙන්න ගන්නවා. දහම අතක්කාවවරයි. තර්කයෙන් හෙව්වාට මේ ඇත්ත දකින්න බැහැ. දහම ප්‍රායෝගිකව පුරුදු කරන්නේ නැතුව තර්කයෙන් භොයන්න ගියාම පශ්චාත්‍ය පටලාවෙනවා වගේ වැඩක් වෙන්නේ. පුරුදු කළහම මොකක්ද මේ වෙන්නේ කියලා පැහැදිලිව පෙනෙනවා. එලියේ රූපය හැදුවේ අවිද්‍යාවෙන් කියන එක දැනට පෙන්නන්න. හිතෙන් හැදුවේ කොහොමද කියලා පස්සේ භොයාගන්න පුළුවන්. ඒක ඊළඟ පියවර. එතනත් වැරද්දක් තියෙනවා. ඒ වුණාට දැන් භොයන්න ඕනෑ ඒක නෙවෙයි. ක්‍රම ක්‍රමයෙන් තමයි දහම අවබෝධ කරගන්න තියෙන්නේ.

මේ සිතට පෙනෙන දෙයට දෙන නම තමයි ධම්ම. ධම්ම කියන්නේ මනෝමය දෙයක්. ඒවා මනසේ නිර්මාණයක් මිසක් සතරමහාධාතු නෙවෙයි. මනෝපුබ්බංගමා ධම්මා මනෝසෙධ්‍යා මනෝමයා - ධම්ම වලට ඉස්සෙල්ලා එන්නේ මනස කියලා දහමේ සඳහන් වෙනවා. එතකොට ශ්‍රේෂ්ඨ වෙන්නේ, පෙරටුවෙන්නේ මනස. මනෝමය කිව්වහම ඒවා එලියේ තියෙන දේවල් වෙන්න බැහැ.

ඇහැට රූප, කනට ශබ්ද අරමුණු වෙනවා වගේ, මනසට අරමුණු වෙන්නේ ධම්ම. තමන්ගේ මනසේ නිර්මාණ වෙන දේවල් ළඟ ඉන්න අයටවත්, ළඟ ඉන්න අයගේ හිතේ හදන දේවල් තමන්ටවත් පෙනෙන්නේ නැහැ. ධම්ම කියන ඒවා ඇහැට පෙනෙන්නේ නැහැ. තමන් හදන ධම්ම ටික තමන්ටවත් පෙනෙන්නේ නැහැ.

උපුටාගැනීම - 2019-11-24 - පිටිපන

දැන් ඇස්දෙක පියාගෙන තමන්ගේ ශරීරය තියෙන්නේ මොන ඉරියව්වේද කියලා බලන්න. වාච්චෙලා ඉන්න ශරීරයක් පෙනෙනවා. (දැන් ඇස් අරින්න.) ඇස් වහගෙන ඉන්න කොට ශරීරය පෙනුනේ කොහොටද? මනසට. මනසට පෙනෙන දේවල් අල්ලන්න පුළුවන්ද? ඇත්ත ඇති හැටියට නම් අල්ලන්න බැහැ. හැබැයි අපි අල්ලන්න පුළුවන්, වාච්චෙලා ඉන්න ශරීරයක් තියෙනවා කියලා කියනවා. ඒක නිකම් අර වතුරේ බල්ලා

හැඳුවා වගේ අවස්ථාවක්. මේ කියන කරුණ තේරෙනවා නම් ප්‍රඥව උපදවා ගන්න පුළුවන් වෙයි. එතකොට ඔය අහන ප්‍රශ්නත් යෙදෙන්නේ නැතිවෙයි.

තමන්ගේ කය ගැන එක එක ඉරියව්වේදී ඔය විදියට ප්‍රායෝගිකව බලන්න උත්සාහ කරන්න. ඒකට තමයි අප්‍රේක්ෂිත කය දිහා බලනවා කියන්නේ. ඉරියව්ව බලලා නිකම් ඉන්නේ නැතුව, ඊළඟට ඔය මෝඩකමට පනවපු රූපයක් නේද කියලා දකින්න. මේ ශරීරයත් මෝඩකමට හැඳුවා කියලා අපි කොහොම හිතාගන්නද? බුදුකෙනෙකුට විතරයි ඒ බව ගෝචර. අපි ශරීරය හැඳුණේ සතරමහාධාතු වලින්, රූපකලාප වෙනස්වෙන හැටි ආදී වශයෙන් බලනවා. බුදුකෙනෙක් පෙන්න්නේ ඊට වඩා සියුම්, ප්‍රඥවට ගෝචරවෙන දහමක්.

උපුටාගැනීම - 2020-03-01 - මාතර4

කය නිසා සක්කායදිට්ඨියක් තිබුණා නම් සත්‍යය දකින කොට සක්කායදිට්ඨියට පිහිටන්න තැනක් නැතිවෙනවා. නැතුව කය ඉතුරු කරලා සක්කායදිට්ඨිය කොහෙවත් දුවනවා නෙවෙයි! කය තියෙනවා කියලා කයට මුලාවෙන කොට එතන සක්කායදිට්ඨිය තියෙනවා. කයේ ඇත්ත දකින කොට - ඒ කියන්නේ කයේ පටිච්චසමුප්පන්න බව දකින කොට - අවිද්‍යාව තියෙනකම් කය තියෙනවා, අවිද්‍යාව නැත්නම් කය උපදින්නේ නැහැ කියන බව පෙනෙන්න ගන්නවා. කයක් ඉපදුණේ නැත්නම් සක්කායදිට්ඨිය කොහෙද පිහිටන්නේ? පිහිටන්න කයක් නැතිවෙනවා. කයක් තියෙද්දී 'මම' නැතිවෙනවා නෙවෙයි. කයේ ඇත්ත දකීම තුළ සක්කායදිට්ඨියට පිහිටන්න බැරිවෙනවා.

සක්කායදිට්ඨිය කියන්නේ මෝඩකම මත සකස්වෙන දෙයක් මිසක් තියෙන එකක් නෙවෙයි. පටිච්චසමුප්පන්න, අවිද්‍යාව මත සකස්වීමක් තියෙන්නේ. ප්‍රඥව පහලවෙන කොට සක්කායදිට්ඨිය ඇතිවෙන්නේ නැහැ. තියෙන සක්කායදිට්ඨියක් නැතිකරනවා කියනවාට වැඩිය මෝඩකමට හදගත්ත සක්කායදිට්ඨිය මෝඩකම දුරුවීම තුළ උපද්දන්නේ නැතිවෙනවා. ඒ නිසා පුළුවන් හැම වෙලාවකම රූපයේ ඇත්ත දකින්න රූපය පිරිසිදු දකින්න උත්සාහ කරන්න.

රූපය පිරිසිදු දකින කොට රූපය නිසා සතර ආකාරයකින් ඇතිවෙන සක්කායදිට්ඨියට පිහිටන්න බැරිවෙනවා. දැන් නුවණින් විමසලා බලන්න

'මේ කය මම නෙවෙයි, මගේ නෙවෙයි, මගේ ආත්මය නෙවෙයි' කිය කියා ඉන්න එකද කරන්න ඕනෑ, නැත්නම් කායානුපස්සනා සතිපට්ඨානය තුළින් කය පිරිසිදු දැකීමද කළ යුත්තේ කියලා. දහම නුවණින් විමසන කෙනාට මාර්ගය වැඩිමෙදි වරදින තැන් පැහැදිලි වෙන්න පටන් ගන්නවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරලා තියෙන්නේ සතර සතිපට්ඨානය ඒකායන මාර්ගය කියලා. නමුත් අපි අපට ඕනෑ දේවල් කරලා මාර්ගය වැඩුවා කියලා හිතාගන්නවා. ඒ නිසා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ ආකාරයට දහම නුවණින් විමසලා දේශනාවට අනුව සතර සතිපට්ඨානය වඩන්න පටන් ගන්න.

උපුටාගැනීම - 2020-03-14 - සුභදාරාමය2

ප්‍රශ්ණය - මරණය කියන්නේ මොකක්ද?

පිළිතුර - තමන් මරණය කියලා අදහස් කරන්නේ මොකක්ද කියලා ඉස්සෙල්ලා විමසලා බලන්න. ශරීරය කියලා රූප ස්කන්ධයක් තියෙනවා නම් ඒක බිඳිලා යනවා කියලා කියනවා. සම්මුති මරණය ගත්තොත් අපි මැරෙනවා කියලා අදහස් කරන තැන රූප, වේදනා, සංඥ, සංඛාර, විඤ්ඤණ පහළවෙන්නේ නැහැ කියනවා. විඤ්ඤණය ඉවත්වෙනවා කියනවා. ඒවා අපේ තියෙන දෘෂ්ටි මිසක් බුදුදහම නෙවෙයි. ඒ අදහස් මේ පංචඋපාදන ස්කන්ධය ගැන නොදන්නාකමටම කියන කතා. අපි සම්මුතිය තුළ දන්න මරණය ඇතිවෙන්නේ දැන්ම නම් නෙවෙයි - අනාගතයේ. එතකොට අපි මේ අනාගතය ගැන නේද කතා කරන්නේ? බුදුරජාණන් වහන්සේ අනාගතය ගැන හොයන්න කියන්නේ නැහැ.

ඒ වගේම සම්මුතිය තුළ ඉපදීම ගැන ඇහුවොත් අතීතයක් ගැනයි අපි හිතන්නේ. අතීතයේ ඉපදීමක් සහ අනාගත මරණයක් ගැනයි අපි දන්නේ. එතකොට ලෝකයට අනුවෙලා කියලා තේරුම් ගන්න. ඔය විදියට තේරුම් ගත්තොත් ඉපදීම ඉක්මවා යන්න නම් අතීතයට යන්න වෙනවා, මරණය ඉක්මවා යන්න නම් අනාගතයට යන්න වෙනවා. මේ ජීවිතයේ අජර-අමර වෙන්න බැරි වෙනවා. එතකොට නිවන් දකින්න නම් අපට මැරෙනකම් ඉන්න වෙනවා. ජීවත්ව ඉන්නකොට අවබෝධ කරන්න පුළුවන් දෙයක් ගැන නෙවෙයි අපි හොයන්නේ.

බුදුදහමට අනුව ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ කියන ධර්මතා හතරම පවිච්ඡ්ඡන්ත මොහොතේ විමසන්න වෙනවා. අතීතයට හෝ අනාගතයට

ගිහින් විමසුවොත් එතනම වැරදිලා. නොදන්නාකම නිසා මරණින් පසු නිවනක් ගැනයි අපි හොයන්නේ! බෞද්ධයන් හොයන්නේ 'සියදෝර්ස්ගේ නිවන' කියලා කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ පවසලා තියෙනවා. මරණ දැන්වීමේ අලවන නිවනකුයි බෞද්ධ අපි හොයන්නේ!

බුදුකෙනෙක් පෙන්වන්නේ මරණින් මතු නිවනක් නම් නෙවෙයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ යම්කිසි ධර්මතාවයක් පවිච්ඡේපන්න වුණා නම් එතන එතන විදර්ශනා කරන්න කියලා. අපට නම් මරණය පවිච්ඡේපන්න වෙන්න තව කල් තියෙනවා. ඉතින් කොහොමද විදර්ශනා කරන්නේ! ඔය හොයන විදියට නම් කවදවත් මරණය ඉක්මවා යන්න බැහැ. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන විදියට මාර්ගය වැඩුවොත් නම් මරණය ඉක්මවා යන්න පුළුවන් වෙයි.

මේ මොහොතේ ඉපදීම, ලෙඩවීම, මහළුවීම, මරණය ගැනයි විදර්ශනා කරන්න තියෙන්නේ. මේ මොහොතේ කියන කොට ඒකත් විදර්ශනාවේ පටන්ගැන්ම විතරයි. තව ඉදිරියට හොයන්න තියෙනවා. විදර්ශනාව හරියට කළොත් මේ මොහොත කියන කරුණත් අදළ නැතිවෙන්න ඕනෑ. අතීත අනාගත දෙක ලෝකයට අයිතියි වගේම වර්තමානයත් ලෝකයට අයිතියි. තුන් කාලයම ආයථී දර්ශනය තුළදී අදළ වෙන්නේ නැහැ.

පවිච්ඡේපන්න කියන්නේ ප්‍රත්‍යයෙන් උපන්න ධර්මතා. ඒකට කියන තනි වචනය 'සංඛතයි'. එතකොට පළමුවැනි දෙය තමයි ඔය කියන ධර්මතා සියල්ලක්ම සංඛත ධර්ම. සංඛතයි, පටිච්චසමුප්පන්නයි, අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් කියලා දකින්න තියෙනවා. සංඛතයි කියන්නේ හේතුප්‍රත්‍යයෙන් උපන් - පවිච්ඡේපන්න ධර්මයක් බව තේරුම්ගන්න වෙනවා. ඒ බව තේරුම්ගත්තේ නැත්නම් තත්ථ තත්ථ විපස්සනී වෙන්න බැහැ. අනාගතයේ එන මරණයක් හෝ අතීතයේ සිදුවුණ ඉපදීමක් ගැන නම් අපි විදර්ශනා කරන්නේ, එතනදී ලෝකයට අනුවෙලා. ඒවා ලෝකයා කියන කතා. ලෝකයා ඇත්ත කියලා දකින හැම දෙයක්ම ආර්ය දර්ශනයෙදී අදළ නැති වෙනවා. ආර්ය දර්ශනය කියන්නේ ලෝකයෙන් එතෙරවෙත දර්ශනයක්.

'යමක්' හේතුප්‍රත්‍යයෙන් සකස්වුණා කියලා දැනගන්න නම් ඒකට අදළ හේතු ටික හොයාගන්න ඕනෑ. හටගත්තේ කොහොමද කියලා සමුදය හොයාගන්න ඕනෑ. නැත්නම් නිකම් කටපාවමින්, දැනුමකින් විතරයි සංඛතයි කියන්නේ. මේ දැනුම දැක්මක් වෙන්න ඕනෑ. දන්න දකින

කෙනාටයි ආශ්‍රව ක්ෂය කරන්න පුළුවන්, නොදන්න නොදකින කෙනාට බැහැ කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා. 'යමක්' සංඛ්‍යා කියන්න නම් සමුදය දකින්න ඕනෑ. නිකම්ම 'හටගත්තා' කිව්වට සමුදය දක්කා වෙන්වේ නැහැ. හටගත්තේ මොනවා නිසාද කියලා කියන්න පුළුවන් වෙන්න ඕනෑ. හටගත්තේ මෙන්න මේ හේතු නිසා කියන්න පුළුවන් නම් එවැනි කෙනාට දහම දකින්න පුළුවන්. එහෙම නැතුව 'ඕක හටගත්ත දෙයක්' කියලා කියන්නේ කටපාඩමෙන්.

මරණය සංඛ්‍යා, පච්චුප්පන්නයී කියන බව තමා තුළින් දැකලා නම් කියන්නේ, ඒ ධර්මතා සකස්වුණ ආකාරය කියන්න පුළුවන් වෙන්න ඕනෑ. මැරුනේ පපුවේ අමාරුවකින්, කොරෝනා හැදිලා ආදි වශයෙන් කියන්නේ ලෝකයට අයිති විදියට. ඔය ලෝකයට අයිති මරණ පරීක්ෂණය නවත්තලා ලෝකෝත්තර දර්ශනය උපදවා ගැනීමට නම් ආර්ය පර්යේෂණය පටන්ගන්න වෙනවා! බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දේශනාවට අනුව ඉපදුන නිසායි අපි මැරෙන්නේ. අප සෙවිය යුත්තේ පච්චුප්පන්න මරණය ගැන මිසක් අනාගතයේ එන මරණයක් ගැන නෙවෙයි. පච්චුප්පන්න මරණයක් කියලා තේරුම්ගන්න නම් මරණය ඉපදුන හැටි භොයාගන්න වෙනවා. තමන් ඉපදුන හැටි නෙවෙයි, මරණය ඉපදුන හැටි භොයාගන්න වෙනවා.

මරණය තියෙනකම් 'මම' - ඒ කියන්නේ මැරෙන්න කෙනෙක් ඉන්නවා. ඒ නිසා අපට මරණය තියෙනවා. අපි කවද හරි මැරෙනවා කියන්නේ එතන 'මම' ඉන්නවා. ඒ තමයි සක්කාය දිට්ඨිය. සක්කාය දිට්ඨිය තුළ ඉඳන් මේ පරීක්ෂණය කලාට සක්කාය දිට්ඨිය දුරුකරන්න බැහැ. බොහෝ විට අපි විදර්ශනය කියලා ලෝකයට අයිති දෙයක් කරලා තියෙනවා මිසක් ආර්ය පර්යේෂණයක් කරලා නැහැ. ඒකට හේතුව සම්මාදිට්ඨිය නැතුවයි පර්යේෂණය කරන්නේ.

මරණය ගැන ආර්ය පර්යේෂණය පටන්ගන්න නම් මරණයේ පච්චුප්පන්න බව තේරුම්ගන්න වෙනවා. මරණයේ සමුදය භොයාගන්න ඕනෑ. දැන් අපි හිතන විදියට නම් ඉපදුණේ අතීතයේ. එතකොට දැන් ඉපදිලා ඉවරයි. ඉපදුණා නම් මැරෙනවා. ඉතින් අපි ඉපදිලා ඉවර නිසා අපට මේ ජීවිතයේ නම් කිසිවිටෙක මරණය ඉක්මවා යන්න බැහැ. ඒ කියන්නේ මේ ජීවිතයේ නම් මගඵල ලබන්න බැහැ. ඇයි ඉපදුනා නම් මැරෙනවා කියන තැනයි අපි තවම ඉන්නේ. ඉතින් කොහොමද ජාති, මරණ ඉක්මවා යන්නේ? අජරාමර වෙන්නේ? ඒ නිසා බුදුරජාණන්

වහන්සේ දේශනා කරපු දහම නෙවෙයි අපි හොයන්නේ කියන බව තේරුම්ගන්න.

මරණය ඉක්මවා යන්න පුළුවන් කියලා අපට හිතාගන්නවත් බැහැ. 'අපි ඉපදිලා ඉවරයි, ඉතින් ඉපදුණා නම් මැරෙනවා' කියලායි අපි හිතන්නේ. ප්‍රශ්නය තියෙන්නේ ඉපදුනේ අතීතයේ, මැරෙන්නේ අනාගතයේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා අතීතය ගැන හොයලා වැඩක් නැහැ, ඒක ගෙවිලා ඉවරයි. අනාගතය ගැන හොයලා වැඩක් නැහැ, ඒක ඇවිල්ලා නැහැ. අපි දන්න ජාතියයි, මරණයයි තියෙන්නේ ඔය හොයලා වැඩක් නැහැ කියපු අන්ත දෙකේ.

ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ කියන මේ හැම එකක්ම සංඛතයි, පටිච්චසමුප්පන්නයි, අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් කියලා අපට හොයන්න වෙනවා. කොහොමද ඒ දැක්ම එන ආකාරයට මේවා ගැන හොයන්නේ? සංඛතයි කියලා තේරුම්ගන්න නම් හේතුප්‍රත්‍යයෙන් හටගන්නා කියලා දකින්න ඕනෑ. සමුදය හොයන්න ඕනෑ. නමුත් සමුදය හොයන්න ඉස්සෙල්ලා මරණය කියන්නේ මොකක්ද කියලා දැනගන්න ඕනෑ.

රූපය මොකක්ද කියලා දන්නේ නැත්නම් රූප සමුදය හොයන්න බැරි බව තේරුම් ගන්න. මරණය කියලා අපි අදහස් කරන්නේ මොකක්ද කියලා තව තවත් හොයන්න ඕනෑ. මූලිකව සම්මුති මරණයෙන් පටන්ගත්තට කමක් නැහැ - ඒ කියන්නේ ස්කන්ධයන්ගේ බිඳීම මරණය කියලා අපි ගන්නවා. අපි කලින් කිව්වා මැරෙන්න නම් කෙනෙක් ඉන්න ඕනෑ කියලා. කෙනෙක් හිටියේ නැත්නම් මැරෙන්න පුළුවන් ද? කෙනෙක් නැති මරණ ගෙදරකට ගිහිල්ලා තියෙනවද? එහෙනම් මරණය තියෙනවා නම් කෙනෙක් ඉන්නවා. 'මම' ඉන්නවා. මම හිටියොත් තමයි මම මැරෙන්නේ. මම හිටියේ නැත්නම් ලෝකයා දන්න මරණයට අර්ථයක් නැති වෙනවා.

සක්කායදිට්ඨිය තියෙනකම් ඒ සක්කායදිට්ඨිය තියෙන කෙනා මැරෙනවා. සක්කායදිට්ඨිය තුළ ඉඳගෙනයි අපි තවම මරණය ගැන හිතන්නේ. සක්කායදිට්ඨිය නොපිහිටියොත් මරණ බයක් ඇතිවෙන්න බැහැ. දැන් ඔය සෝවාන් වුණා කියලා හිතාගෙන ඉන්න අය මැරෙන්නේ නැත්ද? මැරෙනවා නම් සක්කායදිට්ඨිය තියෙනවා! මාර්ගඵල ලබනවා කියන කරුණ පහසු දෙයක් නොවන බව හොඳට තේරුම් ගන්න.

සක්කායදිට්ඨියෙන් මිඳෙන්න නම් සක්කායදිට්ඨිය කියන්නේ මොකක්ද කියලා හඳුනාගැනීම හරිම වැදගත් වෙනවා. සක්කායදිට්ඨිය මොකක්ද

කියලා වත් දන්නේ නැතුව සක්කායදිට්ඨියෙන් මිදුනා කියලා හිතාගන්න අය නම් ඉන්නවා. මේ ඔක්කොම එකකට එකක් සම්බන්ධයි. මේ ආර්ය දර්ශනය තුළ සක්කායදිට්ඨිය දුරුවෙන්නම ඕනෑ. මරණය ගැන සෙවීම තුළින් තමන්ට සම්මාදිට්ඨිය ඇතිකර ගන්න පුළුවන් කියලා සම්මාදිට්ඨි සූත්‍රයේ¹⁴ සඳහන් වෙනවා. ඒ නිසා සක්කායදිට්ඨිය දුරුකරන මාර්ගයයි අපි සෙවිය යුත්තේ. සම්මුතිය තුළ ඉන්න අපි දන්නේ මරණය දුකයි කියලා කියන්න විතරයි. එතැනදීත් සමහර මරණ විතරයි අපට දුක. ඒ දැනුම ලෝකයට අයිතියි කියලා තේරුම් ගන්න. එතන සතර ඤාණය නැහැ. දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යයට එන්න නම් දුක්ඛ දුක්ඛය සහ විපරිණාම දුක්ඛය විතරක් නෙවෙයි, සංඛාර දුක්ඛය ගැනත් තේරුම්ගන්න ඕනෑ.

එතකොට මරණය කියන්නේ සංඛාරයක් කියලා තේරුම් ගත්තොත් දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යය ගැන අදහසක් ඇතිකර ගන්න පුළුවන් වෙනවා. තමන් මැරෙනවා, අනුත් මැරෙනවා කියලා දන්නවා මිසක් මරණය සංඛාරයක් කියලා අපි දන්නේ නැහැ. සංඛාරයක් කියලා දන්නේ නැතුව කොහොම නම් අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා කියලා තේරුම් ගන්නද? මේ මරණය කියන ධර්මතාවය හේතුප්‍රත්‍යයෙන් හටගත්ත දෙයක්මයි, ජාති, ජරා, ව්‍යාධියත් එහෙමමයි කියලා තේරුම්ගැනීම පිණිස නුවණින් විමසන්න උත්සාහ කරන්න.

අපි ඒ හේතුප්‍රත්‍යය මොනවද කියලා හොයලා නැහැ. සමුදය ධම්මානුපස්සි වෙලා නැහැ. ඒ නිසා තමයි අපට ඔය ප්‍රශ්න වලට උත්තර නැත්තේ. අපි බුදුරජාණන් වහන්සේ කරන්න කියපු දෙය අනුගමනය කරලා නැහැ. ඒ නිසා දැන්වත් ඒක කරන්න පටන්ගන්න. මරණය කියන එක හටගත්තේ කොහොමද කියලා හොයන්න. මැරෙන්නේ කොහොමද කියලා ලෝකයට අයිති හේතු ටිකක් නම් අපි හොයනවා. මේ ලෙඩේ හැදුන නිසා ආදි වශයෙන් ලෝකයා කියන ටික නම් අපි දන්නවා. මලගෙවල් වලට ගියාම කතා කරන්නෙම ඔය ටික නේ. මැරුනේ කොහොමද කියලා විස්තර අහනවා!

හේතු හොයන්නේ බාහිරයෙන් නම් ඒක ආර්ය පර්යේෂණයක් වෙන්න බැහැ. ලෝකයට අයිති විදියට කොච්චර හෙව්වත් මේ ඇත්ත දකින්න බැහැ. ආර්ය පර්යේෂණය කරන්න නම් සමුදය ධම්මානුපස්සි වෙන්න ඕනෑ. ඒ සමුදය හොයන්න ඕනෑ තමන් තුළින්. මැරුනේ වෙන කෙනෙක් වෙන්න පුළුවන්. නමුත් සමුදය තියෙන්නේ තමන් තුළ. ඔන්න ඔතනයයි

¹⁴ සම්මාදිට්ඨි සූත්‍රය - මජ්ඣිමනිකාය, මූලපණ්ණාසකය, මූලපර්යායවග්ගය.

වෙනස. අපි බාහිරයන් මැරුණ කෙනාගේ සමුදයයි හොයන්නේ. බුදුදහමට අනුව තමන් තුළින් නෙවෙයි සමුදය හොයලා තියෙන්නේ.

ප්‍රශ්නය - ඇයි රහතන් වහන්සේට මරණ බය නැත්තේ?

පිළිතුර - රහතන් වහන්සේට මරණය අදාළ නැහැ. මරණය ඉක්මවා ගිහිල්ලා. මරණය හටගන්න හේතු යෙදීලා නැහැ. සමුදය යෙදීලා නැහැ. අපට සමුදය යෙදීලා. මරණය කියන ධර්මතාවය අවිද්‍යාවෙන් ඉපදුණේ කියලා අපට තවම පෙනෙන්නේ නැහැ. ඒක දකික දවසට තමයි ඔය ප්‍රශ්නය නැතිවෙන්නේ. ඒක දකින්න නම් අවිද්‍යාව දක්වා සමුදය ධම්මානුපස්සී වෙන්න ඕනෑ.

ඒ නිසා මරණය අවිද්‍යාවෙන් ඉපදුණේ කොහොමද කියලා හොයාගන්න වෙනවා. සංඛත බව හොයාගන්න නම් මුලින් හේතුප්‍රත්‍ය හොයාගන්න වෙනවා. ඊළඟට ඕක අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් කියලා දකින්න නම් ඒ හේතූන් තුළ අවිද්‍යාව තියෙන බවක් දකිය යුතුයි.

මෝඩකම මත කොහොමද මරණය ඉපදුණේ කියන තැන විමසන්න හොඳ තැනක්. ඒක දකින්න නම් සමුදය ධම්මානුපස්සී වෙන්න ඕනෑ. එවිට 'මේ සමුදය නිසායි මේ ඵලය ඉපදුණේ, මේ සමුදය නැත්නම් ඔය ඵලය ඉපදෙන්නේ නැහැ' කියලා පෙනෙන්න ගන්නවා. ඒ කියන්නේ පටිච්චසමුප්පන්න බව දැකීම - ඉමස්මිං සති ඉදං හොති, ඉමස්මිං අසති ඉදං න හොති කියන ධර්මතාවය.

සංඛතයි, පටිච්චසමුප්පන්නයි, අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් කියලා දැක්කොත් ආර්ය දර්ශනයට අනුව තේරුම් ගන්නා වෙනවා. මරණය ගැන තමන් දැනට දන්න කරුණු ටිකෙන් තවම ආර්ය දර්ශනයට ඇවිල්ලා නැති බව පෙනෙනවා නේද? මරණය අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් කියලා අපට හිතාගන්නවත් බැහැ. ඒ කියන්නේ 'මෙය ඇති කල්හි මෙය වෙයි' කියන පටිච්චසමුප්පන්න ධර්මතාවය දැකලා නැහැ. ඒ සමුදය තුළ අවිද්‍යාව තියෙනවා කියන බව අපි දැකලා නැහැ. එහෙනම් දැන් කරන්න වැඩක් තියෙනවා. ඒ තමයි සමුදය ධම්මානුපස්සී වීම.

මරණය පැනෙව්වේ මොකක් නිසාද කියලා නුවණින් විමසන්න. ස්කන්ධයන්ගේ බිඳීයෑම නිසා මැරුණා කියලා අපි හිතනවා. ඒකේ එක ස්කන්ධයක් - රූපය - අරගෙන පරීක්ෂණය කළොත් - රූපය සකස්වුණේ කොහොමද? ආයතන මුළාව මත. බාහිර රූපයක් තියෙනවා කිව්වේ

අවිද්‍යාව මත. තමන්ගේ ශරීරය තියෙනවා කියලාත් පැනෙව්වේ ආයතන මුළාව මත - ආයතන පිළිබඳව සිහිය නුවණ නැති නිසා.

රූපය නිසා කෙනෙක් පැනෙව්ව නිසා නේද දැන් මරණය තියෙන්නේ? රූපය බිඳිලා ගියහම කෙනා මැරෙනවා. රූපය බිඳිලා යෑමට නේ අපි මරණය කියලා කියන්නේ. දැන් රූපය අවිද්‍යාව මත පනවපු දෙයක් නම්? එතකොට මරණයට මොකද වෙන්නේ? රූපය තියෙනකම් මැරෙන්න පුළුවන්. එතකොට රූපයේ මුළාවෙන තාක් කල්, රූපය පිළිගන්න තාක් කල් මරණය තියෙනවා. රූපය ඉපදුණේ නැත්නම්? මරණය උපදින්න හේතු නැතිව යනවා. එතකොට මරණය නැතිවෙනවා නෙවෙයි, මරණය උපදින්නේ නැහැ. (රූපයක් නැති මලගෙදරකට ගිහිල්ලා තියෙනවද? අපි ගියා නම් ගිහින් තියෙන්නේ මැරිව්ව රූපය තියෙන මලගෙදරකටමයි! අපි රූපය පිරිසිදු දෑකලා නැහැ. එතකොට අපි යන මලගෙවල් වල නම් මළමිනියකුත් තියෙනවා. මැරිව්ව කෙනෙකුත් ඉන්නවා!)

ආයතන ඉපදුණා කියන්නේ රූපය ඉපදුණා. එතකොට සංඛත, පටිච්චසමුප්පන්න, අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් උපන් රූපයක් නේද මේ මැරිලා තියෙන්නේ? ඉපදීම තිබුණොත් මරණය තියෙනවා. ඉපදුණේ නැත්නම් මරණය ඉක්මවා යනවා. එතකොට මරණය උපද්දන්නේ මොනවා තියෙනකම් ද? අවිද්‍යාව, මෝඛකම තියෙනකම්. මෝඛකම දුරුවුණොත්? මෝඛකමට උපද්දන එකක්වත් නැතිවුණොත්, දැන් මැරෙන්න ස්කන්ධ ටික තියෙයි ද? මරණය උපදින්න හේතු නැතිවෙනවා. එතකොට තේරුම්ගන්න මරණයත් සංඛතයි, පටිච්චසමුප්පන්නයි, අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් කියලා. දැනට අපට ඒ බව පෙනෙන්නේ නැහැ. මරණය අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් පව්වුප්පන්න වුණ ධර්මතාවයක් කියලා පෙනෙන්නේ නැහැ. අපට මරණය එනවාමයි. ඒ ඇයි? 'මම' ඉන්නවා, සක්කාය දිට්ඨිය තියෙනවා. අපි සක්කාය දිට්ඨිය දුරුවෙන වැඩපිළිවෙලේ යෙදිලා නැහැ. සක්කාය දිට්ඨිය උපදින්න තියෙන හේතු ටික අයින්වෙලා නැහැ. පුද්ගලයා ඉන්නකම් මැරෙනවා. අපට හැමකිස්සෙම සක්කාය දිට්ඨිය තියෙනවා. ඉතින් අඩුතරමින් රූපයවත් පිරිසිදු දෑකලා නැතුව අපට මරණය පිරිසිදු දකින්න බැහැ.

රූපය තියෙනකම් තමයි ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ තියෙන්නේ. රූපය හටගත්තේ නැත්නම්, ඒක නිරෝධ ධර්මයක් කියලා දැක්කොත්, ඔය ඔක්කොම ඉක්මවා ගියා වෙනවා. පටන්ගන්න කොට ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ ගැන බලපු හැටියි, ආර්ය දර්ශනයෙදි බලන හැටියි වෙනස් බව තේරුම් ගන්න.

ආර්ය දර්ශනයට පැමිණි කෙනාට දහම මතක් කරලා දෙන නිතරයි තියෙන්නේ. ඇතැම් විට සිහිය නැති නිසා අමතක වෙලා ඇඬුවත්, දහම මතක් කරලා දීපු ගමන් සිහිය පිහිටලා ඇඬීම නවත්වයි. නමුත් නොදන්න කෙනාට එහෙම කරන්න බැහැ. ඉතින් දන්න දකින කෙනෙක් වෙන්නයි අපි උත්සාහ කළ යුත්තේ. මේක ඉතාමත් සියුම් දහමක්. අපි දැනට දන්න දෙය නම් නෙවෙයි! අපි නොදන්න දෙයක්මයි බුදුකෙනෙක් අප කෙරෙහි අනුකම්පාවෙන් දේශනා කරලා තියෙන්නේ. අපි මේ මෝඩකම නිසා දුක හදගන්නවා, ඔය මෝඩකම තියෙනකම් දුක තියෙනවා, මෝඩකම නැත්නම් දුක උපදින්නේ නැහැ - නිරෝධයි කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා.

දුක, සමුදය, නිරෝධය, සහ මාර්ගය පිළිබඳ නුවණ ආවොත් තමයි මේ සතර ඥානය ඇතිවෙන්නේ. මරණය ඉපැද්දීමම අවිද්‍යාවෙන් කරන සංඛාරයක් - ඒ තමයි සංඛාර දුක්ඛය බව තේරුම් ගන්න. එතකොට දැන් මැරෙයි කියලා බොරු බයක් නෙවෙයි එන්නේ. බාහිර රූපයක් හදන එකම දුකයි කියන එක ආර්ය සත්‍යයක්. මරණය සකස්කිරීමම දුකයි. සකස්වුණේ මොකක් හින්දද? අවිද්‍යාව නිසා. අවිද්‍යාව නැති මනසට මරණය සකස් වෙන්නේ නැහැ. මරණය උපදින්නේ නැහැ. ඒකටයි මරණය ඉක්මවා යනවා කියන්නේ. මරණය පිහිටන්නේ නැහැ. හටගන්නේ නැහැ. නිරෝධයි.

අවිද්‍යාව දුරුවෙලා නැති නිසා අපි ඉන්නේ දුකේ සහ දුක්ඛ සමුදයේ. ඒ නිසා අපට මරණය තියෙනවා. නමුත් නුවණින් අපට බලන්න පුළුවන්. මරණය උපදින්නේ අවිද්‍යාව නිසා කියලා දකින්න. එක පැත්තක ඇත්ත දැක්කොත් අනිත් පැත්ත පිහිටන්නේ නැහැ. බට්ටි දෙකේ උපමාව මතක් කරගන්න. ඉතින් මේවා කියන්නේ පාඩම් කරගන්න නම් නෙවෙයි. ඔය දැක්ම ඇතිකරගන්න වැඩපිළිවෙලක් බුදුකෙනෙක් පෙන්නලා දෙනවා. අපි අන්න ඒ වැඩපිළිවෙලයි තේරුම් ගත යුත්තේ.

උපුටාගැනීම - 2020-02-29 - සුභදාරාමය2

මුහුණ විදර්ශනා කිරීම:

අපට හැම විටම ඕනෑ තරම් රූප හම්බවෙනවා. ඒ නිසා රූපයක් නැහැ කියන තැනට යන්න එපා. රූපයක් හම්බවුණහම එතන විදර්ශනා කරන්න කයක් තියෙනවා. ඒ නිසා ඒ රූපයේ සමුදය පෙන්න්න. ඔය

රූපය දැනගත්තේ මොන ආයතන හරහාද කියලා විමසන්න. මූලිකවම යෙදෙන ආයතන දෙක හඳුනාගන්න. ඇහෙන්නේ දැකලා හිතෙන් හිතුවද, කනෙන් ඇහිලා හිතෙන් හිතුවද, ආදී වශයෙන් ආයතන ගැන විමසන්න. හැම විටම මූලික ආයතනයක් සමග හිත ඉන්නවා. එතකොට මූලිකව ඇහැ, කන, නාසය, දිව, ශරීරය කියන ආයතන පහයි, ඊළඟට හිත ඒකට අදාළව එක එක හදලා දෙන හැටි ගැනයි විමසන්න. මේ රූප සියල්ලක්ම හිතෙන් හදනවා කියන බව අපට පෙනෙන්නේ නැහැ. අපි ඒවා එළියේ තියෙන දේවල් කියලම භාරගන්නවා. මූලිකව ඒ වැරද්ද - මෙතන ඇත්තටම සිදුවුණේ ආයතන දෙකක වැඩක් බව පෙන්නලා දෙන්න.

මේ පංච ඉන්ද්‍රියයන් වලින් එකකටවත් එළියේ තියෙන භෞතික දේවල් අරගෙන දෙන්න බැරි බව තේරුම් ගන්න. මේ ආයතන වලට ආවේනික කෘත්‍ය තියෙනවා. ඇහේ කෘත්‍ය දැකීම විතරයි. දහමට අනුව දැකීම කියන කෘත්‍යයේ අඒකාන්ත ඇහැවත් බාහිර රූපවත් තියෙන්න බැහැ. කනට පුළුවන් අහන්න විතරයි. ඇසීම කියන එකේ කනවත් ශබ්දයවත් තියෙන්න බැහැ. මේ ධර්මතාවය නොදන්නා නිසා ඒවා අවිද්‍යාව මත සකස්වෙන දේවල්.

ඒ විදියට බැලුවොත් ඇසයි රූපයි, කනයි ශබ්දයයි, නාසයයි ගන්ධයයි, දිවයි රසයි, කයයි ඵොට්ඨබ්බයයි - ඔය දහය තමයි රූප ස්කන්ධය විදියට අපි භාරගෙන තියෙන්නේ. ඒ සියල්ලක්ම අර ක්‍රියා පහට අයිති නැහැ. දැකීම තුළ ඇහැ/රූප හටගන්න බැහැ. දැකීම දැකීම බව නොදන්නකමට අපි රූප පනවනවා. දැනීම දැනීම බව නොදන්නකමටත් රූප එකතු කරනවා. දැනුනේ මොකක්ද, දැනුණේ කොහොටද කියලා හොඳට බලන්න. හිතනකොටයි ඒවා එකතු වෙන්නේ. හිතන දේවල් දැනීමට අයිති වෙන්න බැහැ කියලා නුවණින් දකින්න.

ශරීරය විදර්ශනා කිරීම: දැන් මේ මොහොතේ තමන්ගේ ශරීරය තියෙන්නේ මොන ඉරියව්වෙද කියලා ඇස්දෙක වහගෙන බලන්න. වාඩිවෙලා ඉන්නවා. කොහොමද වාඩිවෙලා ඉන්න ශරීරයක් තියෙනවා කියලා දන්නේ? දැනීම ටිකක් තියෙනවා, ඊට අදාළව හිතනවා නේද? ඒ තිබුණ දැනීම සමග හිටගෙන ඉන්න ශරීරයක් හැඳුවේ නැහැ නේ. ඒකට හේතුව හිටගෙන ඉන්න කොට තියෙන දැනීම වෙනස්. හාන්සිවෙලා ඉන්න කොට තියෙන දැනීම වෙනස්. ඒකෙන් තේරුම් ගන්න අපි දැනීම ටික දිහා බලලා තමයි ශරීරය තියෙන ඉරියව්ව දැනගන්නේ. අවධානය යොමුකරන්නේ දැනීම ටිකට, නමුත් අපි හිතන්නේ ශරීරය දිහා බලනවා කියලා. ඒක ලෝකයට අයිති අපේ පුරුද්ද. දැනීම ටික ගැන කල්පනා

කරන කොට තමයි ශරීර ඉරියව්ව හදන්නේ. ඒ දැනීම් ටික වෙන් කරලා ගත්තොත් ඒකට ශරීරයක් කියන්න බැහැ. දැනෙන ටික අනුව හිතන කොටයි ශරීරය හැදෙන්නේ.

දැන් ඔය වාඩිවෙලා ඉන්න ශරීර ඉරියව්ව මේ මොහොතේ පෙනෙන්නේ ඇහැටද, හිතටද? හිතට. ඒ බව හොඳට තේරුම්ගන්න. ඇස්දෙක වහගත්තත් අපි වාඩිවෙලා ඉන්න ශරීරයක් ගැන දැනගන්නවා. එතකොටත් මේ තියෙන දැනීම් ටික නිසා අපට ශරීරය හදන්න පුළුවන්. එතකොට ඇස්දෙක වහගෙනත් අපට කියන්න පුළුවන් ශරීරය තියෙන හැටි, ඇස්දෙක ඇරගෙනත් කියන්න පුළුවන් ශරීරය තියෙන හැටි.

එහෙනම් අපි ඇහැට පෙනෙන ශරීරය දිහාද ඔය බලලා තියෙන්නේ? නැහැ. මනසට පෙනෙන ශරීරය දිහායි බලලා තියෙන්නේ. දැනීම් ටික එකතු කරගෙන හිතෙන් ශරීරයක් සකස් කරනවා. අපි හිතන්නේ මේ භෞතික ශරීරය දිහා බලනවා කියලා. නමුත් හිතෙන් සකස් කරපු දෙයක් දිහායි බලලා තියෙන්නේ. හිතෙන් සකස් කරපු එක සතරමහා ධාතු වෙන්න බැහැ. ඒක මන-ධම්ම-මනෝවිඤ්ඤාණ මට්ටමක්. ධම්ම කියන්නේ මනෝමය දෙයක්. මනසට අරමුණු වෙන්නේ ධම්ම මිසක් සතරමහා ධාතු රූප නෙවෙයි. අපි මෙච්චර කල් ලෝකයට අයිති පුරුදු කරපු විදියට හිතන්නේ භෞතික ශරීරය තමයි ඔය පෙනෙන්නේ කියලා. අපි කවදුවත් අපේ ශරීරය දැකලාත් නැහැ, දකින්නත් බැහැ. නමුත් අපි හිතාගෙන ඉන්නවා දැක්කා කියලා.

ඔය පරීක්ෂණය එක එක ආකාරයට කරලා බලන්න. දැන් මේ මොහොතේ තමන්ගේ මුහුණේ එක තැනක්වත් ඇහැට පෙනෙනවද? නැහැ. හැබැයි මුහුණ මොනවගේද කියලා ඇහුවොත් නම් කියන්න පුළුවන් නේද? තමන්ට හොඳට පෙනෙනවා. ඒ පෙනෙන්නේ කොහෙටද? හිතට. එතකොට හිතෙන් හදපු මුහුණ දිහා බලලා අපි හිතාගන්නවා සතරමහා ධාතු මුහුණ දිහා බැලුවා කියලා. නමුත් බලන්නේ මොකක් දිහාද? හිතෙන් හදන මුහුණ දිහා. හීනයක් දැකලා ඒක ඇත්ත කරගෙන වගේ සිද්ධියක් තමයි වෙලා තියෙන්නේ.

දැන් මේ මොහොතේ තමන් දකින්නේ තමන්ගේ හිතෙන් හදන මුහුණ නම් ඒක අනිත් අයට පෙනෙනවද? නමුත් අපි විශ්වාස කරන්නේ අනිත් අයට පෙනෙන මුහුණම මටත් පෙනෙනවා කියලා. තමන්ට පෙනෙන මුහුණ අනිත් අයට පෙනෙන්නේ නැහැ. ඒ ඇයි? තමන්ට පෙනෙන එක

තමන්ගේ හිතේ නිර්මාණයක්. නමුත් ඒක හිතේ නිර්මාණයක් කියලා අපට සිහිය නුවණ නැහැ. ඔන්න ඔතන තමයි ප්‍රශ්නය තියෙන්නේ.

අපට ආයතන ගැන සිහිය නුවණ නැහැ. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා මේ ආයතන වලට සිහිය නුවණ පිහිටන්න කියලා. මේ ආයතන වලින් අපව රවට්ටන හැටි අපි දන්නේ නැහැ. විඤ්ඤාණය කියන මායාකාරයාගේ තරම දැන් පෙනෙනවා නේද? තමන්ගේ මුහුණ කියලා දෙයක් පෙන්නවා, ඒකත් මැජ්ක් එකක්! තමන්ගේ ශරීරය කියලා යමක් පෙන්නවා, ඒකත් මැජ්ක් එකක්! මායාවක්. මේ මොහොතේ පෙනෙන්නේ තමන්ගේ මනසේ නිර්මාණයක් විතරයි. ඒ බව අපට වැහිලා තියෙන්නේ. මේ මොහොතේ අවිද්‍යාවෙන් පැනවෙන නාමරූපයක් පෙනෙනවා මිසක් ඇත්තට රූපයක් පෙනෙන්නේ නැහැ. ඒක නමට රූපයක් - නාමික රූපයක්.

එතකොට මේ හිතට පෙනෙන එකට අපි හැමතිස්සෙම සතරමහා ධාතු රූපයක් සම්බන්ධ කරනවා. හිතට පෙනෙන්නේ සතරමහා ධාතු රූපයක් නෙවෙයි. ඒක හීන මාත්‍රයක් වගේ. තමන්ට විතර නම් පෙනෙන්නේ ඒක හීනයක්. අනිත් අයට පෙනෙන්නේ නැහැ. හීනය හීනයක් බව නොදන්න හින්දා අපි ඒකට සතරමහා ධාතු රූපයක් සම්බන්ධ කරනවා. මේ නාම ධර්ම ටිකට රූපයක් ගැටගහලාමයි අපි ජීවත් වෙන්නේ. මොකක් හරි සිහිවෙන කොට ඒකට රූපයක් ගැටගහලා ඉවරයි.

එළියේ තියෙනවා කියලා හිතන දෙයකට අපි මේ හිතේ හැදෙන රූපය සම්බන්ධ කරනවා කියලා අපට පෙනෙන්නේ නැහැ. ඕක තමයි නාමරූප ගැටය. හිතේ හැදෙන එකට බාහිර ලෝකයේ තියෙනවා කියලා අපි හිතන රූපයකට ගැටගහනවා. දැනට මුල් මට්ටමේදී ලෝකයේ තියෙන එකක් සම්බන්ධ කරනවා කියලා හිතගන්න. නමුත් බාහිරයේ රූප තියෙනවා කියලා අත්දකින්න අපට ආයතන නැහැ. ආයතන පහට යම්කිසි දෙයක් ඉපැද්දවීමේ හැකියාව තියෙනවා. හැබැයි එළියේ තියෙන ඒවා අරන්දෙන්න බැහැ. මෙතැනින් ඉදිරියටත් විදර්ශනය කරන්න තියෙනවා. නමුත් දැනට මේ ටික කරලා බලන්න.

ඇත්ත දකින කොට දහම ගැඹුරින් විමසන අයට මේ කරුණු බොරු කියලා කියන්න බැහැ. ඒක තමයි දහමේ එහිපස්සික ගුණය. මේවා තමයි අපි නුවණින් විමසිය යුතු තැන් කියලා තමයි මට කියන්න තියෙන්නේ.

හැම දෙනාටම තෙරුවන් සරණයි!

කතෘගේ වෙනත් පොත්

- බුදු දහම දැක ගනිමු 1 - පටිච්චසමුප්පාද සාකච්ඡා.
- බුදු දහම දැක ගනිමු 2 - මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව (මජ්ඣිම නිකාය ඇසුරෙන්).
- බුදු දහම දැක ගනිමු 3 - අනිච්චසංස්ඤ්ඤා සූත්‍රය.
- බුදු දහම දැක ගනිමු 4 - තප්පෝ සමන්තාහාරො (මහා භ්‍රව්‍යාසදෙපම සූත්‍රය ඇසුරෙන්).
- බුදු දහම දැක ගනිමු 5 - සතරමහා ධාතුචේ සතර ආකාරය (මූලපරියාය සූත්‍රය ඇසුරෙන්).
- බුදු දහම දැක ගනිමු 6 - ලෝකෝත්තර දුක්ඛ සඳහා කායානුපස්සනාව.
- බුදු දහම දැක ගනිමු 7 - උණ්ණාහබ්බාත්මණ සූත්‍රය.
- බුදු දහම දැක ගනිමු 8 - පුබ්බෙ අනනුස්සතෙසු ධම්මෙසු (කච්චානගොත්ත සූත්‍රය, මධුපිණ්ඩික සූත්‍රය සහ අනාපිණ්ඩිකොවාද සූත්‍රය ඇසුරෙන්)
- බුදු දහම දැක ගනිමු 9 - උපාදය අස්මිති හොති නො අනුපාදය (උදය සූත්‍රය, වීණොපම සූත්‍රය සහ ආනන්ද සූත්‍රය ඇසුරෙන්)
- බුදු දහම දැක ගනිමු 10 - ආයතන මුලාව (යමක සූත්‍රය, මාලුඛ්ඛ්‍යපුත්ත සූත්‍රය සහ කාලකාරාම සූත්‍රය ඇසුරෙන්).
- බුදු දහම දැක ගනිමු 11 - නිරොධෙ ඤාණං (ආනාපානසති සූත්‍රය, අට්ඨකනාගර සූත්‍රය සහ උදයබ්බඤාණ නිද්දෙසය ඇසුරෙන්)
- බුදු දහම දැක ගනිමු 12 - ඇතිවීම නැතිවීම සහ පටිච්චසමුප්පත්ත බව අතර වෙනස (සමිද්ධි සූත්‍ර ඇසුරෙන්)

මෙම පොත්වල අන්තර්ජාල සංස්කරණය (pdf) සහ සාකච්ඡා (mp3) ශ්‍රවණය බාගත/කිරීම සඳහා පහත සඳහන් වෙබ් අඩවියට පිවිසෙන්න

To download mp3, right click and select the save as option.

<http://ravi.harimaga.com>

ඔබගේ පුණ්‍යානුමෝදනාවක් සහිතව පොත් නැවත මුද්‍රණය සඳහා කතෘ අමතන්න.

භාවනා/ධර්ම සාකච්ඡා වැඩසටහන් පැවැත්වෙන ස්ථාන

1) කොළඹ

සෑම සෙනසුරාදා දිනයකම

පෙ.ව. 8.30 සිට ප.ව. 1.00 දක්වා

සුභද්‍රාරාම විහාරස්ථානය - ගම්පහා හන්දිය, නුගේගොඩ.

2) මාතර

සෑම මසකම සතියේ පළමු ඉරිදා දින

පෙ.ව. 9.00 සිට ප.ව. 4.00 දක්වා

'ජය නිවස' - මාතර බෝධි ආරක්ෂක සභාවේ භාවනා මධ්‍යස්ථානය
කුමාරතුංග මාවත (නූපෙ හන්දියෙන් හැරෙන්න), මාතර.

විමසීම්: දේශබන්ධු කේ. ජී. මුනිදාස මහතා - 071 4438 747

3) මාතලේ

සෑම මසකම සතියේ කුන්වන ඉරිදා දින

ප.ව. 1.00 සිට ප.ව. 4.00 දක්වා

බෝගහකොටුව විහාරය

විමසීම්: ජාලිය මහතා - 066 222 2083

4) කුරුණෑගල

සෑම මසකම සතියේ කුන්වන ඉරිදා දින

පෙ.ව. 8.00 සිට පෙ.ව. 10.00 දක්වා

මිලේනියම් සිටි, කුරුණෑගල

විමසීම්: මුදිතා මහත්මිය - 077 7946 578

ධර්ම දනයක් වශයෙන් මෙම පොත් නැවත මුද්‍රණය කොට නොමිලේ බෙදහැරීමට ඕනෑම අයෙකුට අවසර ඇති අතර මුදලට විකිණීම සපුරා තහනමය.